Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראָשען | הײַנט 24 זײַטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 176 | Łódź, Piątek, 29 lipca 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאָג, כ"ה תמוז תרצ"ב | № 176

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 224-71

דרייסטער רויב=אנפאל אין ראדאגאשטש

6 באנדיטען בעפאלען די קאסע און ארקעסטער פון קינא „אָאַזאַ". — ווידער=שטאנד פון קינא=בעזיצער און זיינע 2 זיהן. — געשלעג אויף מעסערס און שיסעריי. — 2 באנדיטען פערוואונדעט און זיי ליגען איין שפיטאל. — 4 באנדיטען ענטלאפען. — גרויסע פאליציייאישע אבלאווע

נעכטען שפעט אין אָוונד איז אין קינאָ „אָאַזאַ" כראָבראָגאָ 10, פאָרגעקומען א בלוטיגער רויב-אָנפאַל, וואָס האָט געבראַכט צו א שיסעריי און פערוואונדעטע.

וועגען דאָזיגען דרייסטען רויב-אָנפאַל גיט מען אונז איבער פאָלגענדע פּרטים: דעם קינאָ „אָאַזאַ" האָט לעצטענס איבערגענומען אין פאַכט דער 55-יעהריגער יאַן ספּאַלעק פון זגערזשער 79.

מיט עטליכע טעג צוריק זענען צו ספּאַלעק'ן געקומען 2 אומבעקאַנטע פערזאָנען, וועלכע האָבען פערלאַנגט 50 זל. אויסקויף-געלד און שפּעטער, ווען ער וועט עפענען דעם קינאָ, זאָל ער געבען נאָך 100 זל. און אויב ער וועט נישט נאָכגעבען זייער פערלאַנג, האָבען זיי איהם געדראָהט מיט טויט.

ספּאַלעק האָט זיך מיט די דראָהונגען נישט איבערגענומען און האָט זיי פּשוט געוויזען די טיר ערקלערענדיג, אַז אויב זיי וועלען נאָך אַמאָל צו איהם קומען, וועט ער זיי איבערגעבען דער פּאָליציי.

נעכטען האָט ספּאַלעק געעפענט דעם קינאָ און אין דער קאַסע, אין בופעט און אין אָרקעסטער האָט ער בעשעפטיגט זיין משפחה. אַרום 10 אַ זייגער אָוועגד האָט זיך דערהערט אַ געשריי פון דער קאַסירקע „רויבער, רויבער".

ספּאַלעק מיט זיין פרוי און צוויי זוהן זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען צו דער קאַסע און דאָרט דערזעהען 4 רויבער, וועלכע האָבען צוגעכאַפּט די קאַסעטקע מיט געלד און ספּאַלעק'ס פרוי מיט דער קאַסירקע האָבען זיך געריסען מיט די רויבער. ס'איז געקומען צו א געשלעג צווישען דער משפחה ספּאַלעק מיט די רויבער.

די לעצטע האָבען אַרויסגעכאַפּט מעסערס און געוואָלט זיך וואַרפען אויף ספּאַלעק'ן און אין זעלבען מאָמענט האָט איינער פון ספּאַלעק'ס זיהן אויסגעשאָסען עטליכע מאָל.

צוויי פון די רויבער זענען געפאַלען פערוואונדעט. זיי הייסען מאַריאַן נאָוואַצקי, לאַגעווניצקא 47 און יאַן בראָנאָווסקי, סטעפאַניא 8.

אין דער זעלבער צייט האָבען צוויי אַנדערע רויבער זיך אַריינגעריסען אין אָרקעסטער און מ... דאָרט געוואָלט צורויבען די מוזיקאַלישע אינסטרומענטען, נאָר עטליכע פון די בעזוכער האָבען דאָס בעמערקט און האָבען דערין געשטערט. די צוויי רויבער זענען ענטלאָפען.

צו די פערוואונדעטע רויבער האָט מען אַרויסגערופען פּאָגאָטאָוויע. נאָכ'ן ערטיילען הילף האָט מען זיי אין א שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל און מען האָט זיי געשטעלט אונטער א פּאָליציייאישער וואַך.

ספּאַלעק מיט זיינע זוהן און פרוי זענען אויך פערוואונדעט געוואָרען און פּאָגאָטאָוויע האָט זיי ערטיילט הילף.

אויפ'ן אָרט פון געשעהעניש איז באַלד אָנגעקומען קאָמיסאַר ווייער מיט א גרעסערער אָפּטיילונג פּאָליציי און געהיים-אַגענטען, וועלכע האָבען בעלאַגערט די גאַסען פון ראַדאָגאָשטש און באַלוט און געמאַכט אַבלאַוועס צו כאַפּען די אַנדערע 2 רויבער.

מען רעכענט, אַז דער רויב-אָנפאַל איז אָרגאַניזירט געוואָרען אַלס נקמה פון די זעלבע פערזאָנען, וועלכע זענען מיט עטליכע טעג צוריק געקומען צו ספּאַלעק'ן און פערלאַנגט פון איהם אויסקויף-געלד. און האָבען נישט בעקומען.

א שטרענגע פּאָליציייאישע אויספאָרשונג איז אין גאַנג.

Wszystkim, którzy okazali współczucie z powodu śmierci nieodżałowanej pamięci naszego najdroższego męża, ojca i dziadka

b. p. Izydora Zanda

a zwłaszcza **Gminie Żydowskiej, Tow. „Chesed szel Emes"** i pp. **Naczelnikowi Najderowi, Zygmuntowi Kahanowi** i **Dr Hermanowi Makowerowi** składa serdeczne podziękowanie

4561 RODZINA

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חשוב'ן מיטגליר

ה' זוסמאַנעק און פאַמיליע

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכער טאָכטער

נ"ע פייגעלע

זייט געטרייסט!

די פערוואַלטונג און מיטגלידער
פון פעראיינגטען הירזשנער-צעד אין לאָדז

4619

די יוד. געזעלשאַפט פאַר לאַנד=קענטשאַפט אין פּוילען, אָפּט. אין לאָדז

אָרדענט איין פאָלגענדע אויספלוגען:

1) זונטאַג, דער 31=טען ד. מ. אַ 10 טאָגיגער אויספלוג

„מיט דער ווייסעל צום ים"

(מיט'ן סטאַטעק) ס'ווערען בעזוכט: וואַרשאַ, פּלאָצק, וולאָצלאַוועק, טאָרן, דאַנציג, צאָפּאָט, גדיניע, העל און די אייגענע קאָלאָניע פון י.ג.פ.ל. אין קאַרוויע אויפ'ן באַלטיק.

בעמערקונג: אַלע אַנטיילנעמער פון אויספלוג (פערשריבענע) ווערען געבעטען צו זיין אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט פרייטאָג, ד. 29-טען ד. מ. פּינקטליך 10 אָוועגד.

2) נאָך טושין, פּאַדעמביץ, אין סאַנאַטאָריום פון דער קראַנקען-קאַסע אין טושינעק (געווינשען מיטצונעמען באַד-קאָסטיומען). זאַמעלפּונקט רעמאָנט-פּלאַץ סטאַציע פון די פּאַביאַניצער צופאַהר-טראַמווייען, פּינקטליך 8.30 פריה.

3) שבת, ד. 6=טען אויגוסט ד. י. נאָך זשגאָוו, מיליטערישען בית-עולם אונטער זשגאָוו און רודאַ-פּאַביאַניץ (געווינשען מיטצונעמען באַד-קאָסטיומען).

4) זונטאַג, ד. 7=טען אויגוסט ד. י. נאָך גלאָוונע און אומגעגענד ווי: ניי-זאַקאָפּאַנע, ניי-אָטוואָצק, וואַרכאַלאָוו, פערבונדען מיט פּליאַזשע, באָדען זיך א.א.וו. (געווינשען מיטצונעמען באַד-קאָסטיומען). זאַמעלפּונקט: וואַרטע-זאַל II קלאַס פון לאָדז—קאַל. וואָקזאַל פּינקטליך 7 פריה.

5) זונטאַג, ד. 14 און מאָנטאַג, ד. 15 אויגוסט ד. י. זעהר אינטערעסאַנטער אויספלוג נאָך טאָמאַשאָוו, בלענקיטנע-זשרודעל, און גראָט אין גאַגאָזשיץ.

אַכטונג! דער צוזאַמענטרעף פון די אַברייזענדע גרופּע נאָך קאַרוויע (אויף אונזער קאָלאָניע) אויפ'ן 1-טען אויגוסט קומט פאַר שבת, דעם 30-טען ד. ח. פּינקטליך 6 אַ זייגער נאָכמ. אין אונזער לאָקאַל וואָלטשאַנסקא 35.

בעזונדערס זענען טעטיג פאָלגענדע אייגענע קאָלאָניעס פון י.ג.פ.ל.:

1) אין קאַרוויע אויף דעם באַלטיק; 2) אין קאַזשימיערזש אויף דער ווייסעל;
3) „ זאַקאָפּאַנע (יאַשטשעראָווקע); 4) „ אורלע, ביי וואַרשאַ.

אינפאָרמאַציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון דער יודישער געז. פאַר לאַנד-קענטשאַפט אין פּוילען, אָפּט. אין לאָדז, וואָלטשאַנסקא 35, טעלעפאָן 121=53 טעגליך א חוץ שבת און זונטאַג פון 8 ביז 10 אָוועגד.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזערע לאַנג-יעהריגע פריינד

ל. זוסמאַנעק און פאַמיליע

צ ליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער ליבע און אונפערגעסליכע טאָכטער

ב"ע פייגעלע

זייט געטרייסט מיט המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

4558 **י. ד. דאַווידאָוויטש און פאַמיליע.**

דער לאַנגיעריגער בעוואוסטער גלאַט כשר'ער

רעסטאַראַן פון צ. ראָזענבלום

מאַכט בעקאַנט, אַז פון מיטוואָך, ד. 3-טען אויגוסט 1932 ווערט אויך אַרויסגעגעבען

מילכיגע מיטאָגען

צו ביליגע פרייזען

מיט אַכטונג **צ. ראָזענבלום** 38 פּעטריקאָווער 38

פאַר געלד, ביזשוטעריע און לאָמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פרייזען
איזידאָר פּיאַלקא, פּיעטריקאָווער 7

גמנסיה בת שמנה מחלקת לנערים „בית-אלפנא"

PIOTRKOWSKA 111 (Al. Kościuszki 48)

מיר מאַכען בעקאַנט, דאָס אונזער לעהר-אַנשטאַלט ווערט פון נייעם שול-יאָהר פולשטענדיג רעאָרגאַניזירט און געפינט זיך אין א נייעם פּאַסיגען לאָקאַל, וועלכער ענטשפּרעכט דער ערפאָדערונגען פון דער מאָדערנער שול-היגיענע. דאָס גימנאַזיום איז איצט אונטער א נייער לייטונג פון א געניטען און א בעוואוסטען פּעדאַגאָג.

די אויפזיכט איבער די יודאַיסטישע למודים האָט איבערגענומען דער בעוואוסטער קולטורעלער עסקן ה' ד"ר פעלדמן, וועלכער וועט שטעהן אויף דער וואַך פון דערהאַלטונג די ערציהונג אין שטרענג יודיש-טראַדיציאָנעלען גייסט.

די איינשרייבונגען אין אַלע קלאַסען קומען פאַר ביז דעם 1-טען ווזשעשיען, דערווייל אין אַלטען לאָקאַל צעגעלניאַנאַ 28, טעל. 176 46.

בעדייטענדע הנחות פאַר אונפערמעגליכע און פעהיגע שילער. ספּעציעלע ערגענצונגס=קורסען פון יודאיק וועלען טעטיג זיין פאַר שילער אַבסאָלווענטען פון די פּאָוושעכנע שולען.

4629 די פערוואַלטונג.

ליי'עגט און פערשפּרייט דעם „נייעם פאָלקסבלאַט"

בעקאנטמאכונג
לאַגער פון דיוואַנעס און גאַרדינעס
J. FUTERMAN
54 פיעטריקאווער 54, טעל. 106-54,

האָט דעם כבוד מיטצוטיילן דער ג' קונדשאַפט, אַז מיטן היינטיגן טאָג ערעפענט זי

אַ טאַפּעטען-פּערקאַלפּס-אָפּטיילונג

וואָס איז רייך פאַרזעהן מיט די נייעסטע מוסטערן פון די ביליגסטע ביז צו די פאַרנעהמסטע און לאַדענט העפליך איין די ג' קונדשאַפט צו באַזוכן דעם לאַגער אָהן קויפס-צוואַנג.

גלייכצייטיג ווערט עמפּפעהלט אין אַ גרויסן אויסוואַהל דיוואַנעס, כאַדניקעס, גאַרדינען, פּאַרטיערען, נאַרזשוטקעס, קאַפּעס, סערוועטען, לינאָלעאומס, צעראַטעס און זעמטליכע מעבעל- און דעקאָראַציאָנס-שטאָפן א. א. וו.

ביליגסטע פרייזען! לעצטע נייהייט!

אַכטונג: הויפּטפאַרטרעטונג פון אָריגינעלע קילימס פון גאַליציאַנער און ביליצער דיוואַנעס האַנדאויסאַרבייטונג.

— די — בעוואוסטע

פעלד-בעטן
„Palma-Patent“

Palma-Patent „

וואָס זענען אַלעמען בעקאַנט מיט זייער פּראַקטישקייט און דויערהאַפטיגקייט

מיט אַ גאַראַנטיע אויף 3 יאַהר

ווי אויך לעזשאַקעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך

מאַטראַצען
געבעטע שאַסקאָווע, קאַנאַדיסקע האַזעטקעס, טאַפּטשאַנעס

בעקומט מען נור אין דער בעקאַנטער פאַבריק

לאָדז, פּולנאָצנאַ 24, טעל. 113-85.

הירט — דעטייל

צו אַלע דאַמען-מאַגאַזין-שניידער-מייסטער אין לאָדז

מיטגלידער און נישט-מיטגלידער.

מיר רופן אַלע צו קומען מאָנטאַג, ד. 1/8 ד. י. פּונקט 11 פריה צו אַ זעהר דרינגענדע

אַלגעמיינע פערזאַמלונג

פון גאַנצן פאַך, אפילו די, וואָס וואוינען אויף זומער-וואוינונגען טאָרען נישט פעהלען אויף דער פאַרזאַמלונג, ווייל ס'האַנדעלט זיך אין אייער לעבענס-עקזיסטענץ. גלייכצייטיג פאָדערן מיר אויף די דאַמען-שניידער פאַר קינדער-מאַנטלען, צו זיין אונבעדינגט אויף דער פאַרזאַמלונג.

די פערוואַלטונג פון דאַמען-מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין אין לאָדז, פּאָמאָרסקאַ 53.

4561

אַלע זומערוואוינונג
וואָס פאַהרען אויף

סויפען עכטען גוטען און כשר'ן

וויין

צו די ביליגסטע פרייזען

צו 65 און 75 גר. פאַר 1/4 ליטער

ביי דער לאַנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע

„באַרווין“

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז

30 נאַוואָמיעסקאַ 30
טעל. 210-58

דאָס ניי-ערעפענטע
ארטאדאקסישע 7-קלאַס. לעהר-אנשטאלט

„בית דוד“

פון בעוואוסטן לאַנגיעריגען פראַקטיצירטען מלמד און פעדאַגאָג

דוד פוקס
לאָדז, גדאַנסקאַ (דלוגאַ) 87

טיילט מיט, אַז ס'ווערען שוין אָנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים אויפ'ן שול-יאָהר 1932-33 אין אַלע מחלקות. עס ווערט אַנגאַזשירט די טיכטיגסטע פעדאַגאָגישע קרעפטען סיי אין למודי-קדש סיי אין למודי-חול.

„בית דוד“ ווערט איינגעאָרדענט אין אַ ערשטקלאַסיגן מוסטער-האַפטען איינגעריכטעטען היגיענישען לאָקאַל, וועלכער געפינט זיך אין אַ בעזונדער בנין אין דער מיט פון אַ פּראַכטפולען גאָרטען.

„בית דוד“ ווערט אנגעפיהרט דורך דעם לאַנגיעהריגען בעוואוסטען פּראַקטיצירטען ערציהער און קינדער-פריינד, וועלכער האָט זיך מיט זיין אייגענאַרטיגע פאַכמענישע פעהיגקייטען ערוואָרבען אין אונזער שטאָט פיל טויזענדער סימפּאַטיקער און אַנהענגער.

„בית דוד“ וועט מיט זיין סדר הלמוד און אופן פון ערציהונג געבען דעם קינד א פולשטענדיגען תכלית אין למודי קדש ווי אויך אַ פולשטענדיגען 7 קלאַסיגען קורס אין למודי חול אזוי, אַז די תלמידים וועלען זיין בעזה"י לשמים ולבריות.

איינשרייבונגען קומען פאָר טעגליך פון 1—10 פאַרמיטאָג און פון 4—9 אָוונד אין דער קאַנצעלאַריע פון „בית דוד“ גדאַנסקאַ (דלוגאַ) נומ' 87.

די לייטונג.

4562

בעמ.: צופאָהר-טראַמוואַיען 5, 6, 8, 9 און 17.

פאַר מאַגענליידנדע
ראַבאַרבער-וויין
פּיפּסין-וויין

איז פּרימאַ קוואַליטעט

צו בעקומען אין דער ווייַנהאַנדלונג פון

E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

רעשטען

לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 5
פראָנט, 2-טער שטאָק

פערשידענע קאַמגאַרנס, ביליצער, טאָמאַשאָווער און לאָדזער

אויף אנציגער און פאַלטענס

ווי אויך די מאָדערנסטע דאַמען-שטאָפן אויף פאַלטנס און קאָסטיומען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך, ביי

SZCZĘSLIWY

געפינט זיך נאָר

אין פראָנט, II שטאָק

Ciechocinek

(Zdrojowa) וולאצלאַווסקאַ גאַס

ווילא וויקטאָר א

Dr. med. W. ŁASKI

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

נעמט אָן פון 1-טען יוני 1932

אַזוי ווי אין פאָריגען סעזאָן.

דר. מעד. בערמאַן

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07.

ספעציאַל-ארצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקה.

מענער-שוואַכע בעהאַנדלונג.

נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 4—8 אָוונד,

זונטאָג פון 9—1 בייטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

LUDWIK RAPEPORT

אוראלאג

ספעצ. פאַר נירען, בלאָז- און אורין-קראַנקהייטען

האָט זיך איבער- געצויגען אויף **ציגעל-גאַס 8** (פריהער 40) טעל. 236-90

עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 9—10 פריה און 6—8 אָוו.

ברית-תרומפלדור
מפקדת הגליל בלודז

דעם 26, 27, 28 אויגוסט ד. י. קומט פאָר אין לאָדז דער ערשטער

צוזאַמענפליה

אין וועלכען עס וועלען זיך בעטייליגען 1500 מיטגלידער פון לאָדזער קרייז.

צו דער פערלאָבונג פון מיין חבר

ה' יוסף בערקאַן

מיט פרל'

פראַניאַ וויטעלזאָן

ווינש איך זיי אַ גליקליכע צוקונפט

יוסף פישל שולץ

Dr. H. Wołkowyski
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
צוריקגעקעהרט

עפענטליכע ערקלערונג!

מיר ערקלערען דערמיט עפענטליך, דאָס דער סכסוך צווישען די אונטען-אונטערגעשריבענע איז פאַרגעקומען אויפ'ן געזעלשאַפטליכען באָדען, און טראָגט בכל אופן נישט קיין פערזענליכען כאַראַקטער.

מיר ערקלערען דערביי, דאָס דער פאָרוואורף, אַז די ח"ח קראַכמאַלניק און האַרטשטאַרק זאָלען האָבען גע'מסרט דעם ח' רימער איז נישט בעגרינדעט.

נ. וואַרגאַטש, י. בוימאַן,
ש. האַרטשטאַרק, א. קראַכמאַלניק.

4560

ייִן כשר !!!

קויפט דעם איבעראַל בעקאַנטען און גוטען ראַדזינער-וויין

1/4 ליטער
צו 65 און 75 גר.

מיט אַכטונג

פירמע „פּראָגרעס“
אַלטער מאַרק 2, טעל. 184 82.

פאַר לעדיגע פירמעל-ליטערדיגע פלעשער פון דער פירמע „פּראָגרעס“ צאָהלען מיר צוריק 5 גר. פאַר באַטשינקעס און קוואַרט-פלעשער צו 10 גר.

גאַנץ לאָדז ווייסט
אַז דער פאָטאָגראַפישער אנשטאַלט

„פּאָלאָניאַ“
שוו. יעזשעגאַ 11

איז פּאָפּולער מיט זיינע גוטע קינסטלערישע אויפנאַהמען, און בעמיהט זיך צו זיין פאַר די ג' קליענטען זעהר פּינקטליך. און ד רצו בעזיצט ער אַ גרויסען אויסוואַהל פון ארטיסטישע קאָסטיומען.

מיט אַכטונג

אַרטיסט. פאָטאָגראַף. אַטעליר

„POLONJA“
לאָדז, יעזשעגאַ 11.

אינה.: דיפּל. פאָטאָגר. גוטערמאַן

צופאָהר מיט טראַמוואַי נומ' 3.

Dr. K. Fiszman
ארדינירט אין פּאַדעמביע

ווילאַ **MARTA**

פון 1. אויגוסט ביז 1. סעפטעמבער

ENGLISH

פאַראָנפאַנגער און פאָרט-געשריטענע. קאָנווערסאַציע, ליטעראַטור ערטיילט אַ פעהיגער פעדאַגאָג. — אָפּפרעגן אין אדמיניסטר. פאַר "Mir"

היטלעריסטען גרייטען צו א פוטש

א מאביליזאציע-בעפעהל און קאנצענטראציע פון שטורם-אפטיילונגען

בערלין, 28 (ספ. טעל.) אין די לעצטע טעג פערשפרייטען זיך די קלאנגען, אז די היטלעריסטישע שטורם-אפטיילונגען גרייטען זיך צו א בעוואפענטער אקציע.

די דאזיגע קלאנגען האבען ארויסגערופען א גרויסע אונרוהיגקייט צווישען די סאציאליסטען און קאמוניסטען. די ביוראס פון די דאזיגע פארטייען בעקומען כסדר ידיעות וועגען קאנצענטרירען די שטורם-אפטיילונגען אין מעקלענבורג, שלעזיען און בראנדענבורג.

די היטלעריסטען זאגען, אז די דאזיגע קאנצענטראציעס האבען דעם כאראקטער פון וואהלען-פראפאגאנדע. מען גלויבט זיי אבער נישט. מען האלט, אז אויב די וואהלען, דעם 31 יולי, וועלען נישט אויספאלען גינסטיג פאר די היטלעריסטען, וועלען זיי מאכען אן איבערקעהרעניש. הגם היטלער פערזיכערט, אז ער האט נישט בדעה צו מאכען א פוטש.

„פארווערטס" איז מודיע, אז ער האט א רייהע דאקומענטען, וואס בעווייזען א פלאן פון א היטלערישען מארש אויף בערלין

דיזעלבע צייטונג ברענגט אויך פערשידענע קוריערישע בעפעהלען און אויך בעוואפנונגס-בעפעהלען, מאביליזאציע פון מאטאר-אפטיילונגען א. ד. גל.

די פויליש-סאוויעטישע האנדעלס-אונטערהאנדלונגען און נישט-אגרעסיע-אפמאך

פאטעק און בעק געפאהרען געבען בעריכטען דעם מארשאל פילסודסקי

נעכטען איז ארויסגעפאהרען קיין פיקאלישקי, וויצע-מיניסטער בעק, און קאנסול פאטעק, דער צוועק פון זייער רייזע איז צו בעריכטען דעם מארשאל פילסודסקי וועגען געשלאסענעם נישט-אגרעסיע פאקט מיט סאוויעטען-רוסלאנד.

א חוץ דעם וויל פאטעק אויך בעריכטען וועגען די אונטערהאנדלונגען צו שליסען א האנדעלס-טראקטאט צווישען פוילען און די סאוויעטען.

אין די סאוויעטישע מאסגעבענדע קרייזען ווערט געלעגט גרויס אויפמערקזאמקייט אויף'ן פראיעקטירטען האנדעלס-טראקטאט.

די פינאליזירונג פון די דאזיגע אונטערהאנדלונגען וועלען וואהרשיינליך פארקומען אין דער צווייטער העלפט פון חודש סעפטעמבער.

פארשטעהער פון דער „אגודה"

ביים פוילישען אמבאסאדאר אין לאנדאן

לאנדאן, 28 (יט"א טעלעגראפיש) דער פוילישער אמבאסאדאר אין לאנדאן סקירמונט האט אויפגענומען דעם פארשטעהער פון דער אגודה אין פוילען הרב שלמה יאסקאוויטש און דעם סעקרעטאר פון דער וועלט-צענטראלע פון דער אגודה ה' גודמאן.

הרב יאסקאוויטש האט דעם אמבאסאדאר אויסגעדריקט פיל אנערקענונג פאר דער בעמיהונג פון דער פוילישער רעגירונג צו פערבעסערן די לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

ה' גודמאן האט בעריהרט די פראגע פון זונטאג-רוה.

אמבאסאדאר סקירמונט האט געדאנקט די פארשטעהער פאר די אויסגעדריקטע סימפאטיעס דער פוילישער רעגירונג און פערזיכערט, אז די רעגירונג טוט אלץ כדי צו פערבעסערן די עקאנאמישע לאגע פון די יודען אין פוילען פונקט אזוי ווי די פאלישע רעכט.

צום סוף האט ה' סקירמונט געזאגט, אז ער וועט בקרוב זיין אין ווארשא און וועט בעריהרען די פראגע וועגען זונטאג-רוה.

זיצונג פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט

לאנדאן, 29 (יט"א טעלעגר.) אויף דער סעסיע פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט זענען געשטאנען אויף דער טאג-ארדנונג, די פראגען וועגען דער יודישער וועלט-קאנפערענץ, וועגען קאלאניזאציע, עליה ר.ז.ו. וועגען פריוואט-איניציאטיוו אין ארץ-ישראל.

לעא מאצקין האט געעפענט די זיצונג און פראפעסאר בראדעצקי האט געהאלטען א רעפעראט אין וועלכען ער האט אפגעשטעלט אויף אלע אנקלאגעס און פארווארפען דער עקזעקוטיווע.

דער פרענטש-בעריכט וועט איבערגעגעבען ווע רען א פאליטישער קאמיסיע אויף צו מאכען די נויטיגע בעמערקונגען.

אויף דער זיצונג איז אויך געווען ד"ר א"לאזאראוו.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

פערבאנד-טרופע פון א.א.פ. אין פוילען. אנפיהרונג: א. בעזמאז.

ביטאג-פרייזען פון	מארגען, שבת אוועגד	אוועגד-פרייזען פון
50 גר. ביז 1.60	3-טע און לעצטע 3 פרעמיערע!!!	50 גר. ביז 2 זל.

גרעסטע טעאטער-אטראקציע! — צום ערשטען מאל אין פוילען!

2 פארשטעלונגען פאר איין בילעט 2

די בעריהמטע אפערעטען-שוישפילערין

מרים קאראלאווא

1) אין נייעסטען אמעריקאנער שלאגער

„אהז א מאמע"

אין 3 אקטען פון זאלאטארעווסקי

רעזשי — פ. קאמבאראוו. מיט מרים קאראלאווא אין דער הויפט-ראלע.

2) צום שלוס א גראנד-יעזער קאנצערט א. נ. דאס לעצטע — דאס בעסטע

מיט אנטייל די ליבלינגע מרים קאראלאווא, פ. קאמבאראוו (הארמאניע און עקסצענטר. טענץ), אדאלף טעפנער צוזאמען מיט'ן גאנצען פילהארמאניע-אנסאמבל.

אכטונג! צווישען אנדערע וועט מאדאם קאראלאווא אויספיהרען רוסישע ציגיינער-ראמאנסען מיט כאר-בעגלייטונג.

היינט, פרייטאג, 9.30 אוועגד, מארגען, שבת, 4 נאכמיטאג לעצטע 2 מאל מיט מרים קאראלאווא די בעליבטע אפערעטע

דעם בעקער'ס טעכטערל

ס'בעטייליגען זיך פרויען: קאראלאווא, אמזעל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן. מענער: קאמבאראוו, טעפנער, אמזעל, באלבירסקי, האמבורגער, האניגבוים, הערשקאוויטש, טופמאן. דיריגענט: ל. זעלמאן, אדמ.-לייט: ש. הערשקאוויטש. סופלאר: נייהויז. טעכנ. לייט. ד. אריעל.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער.

מיר ווארנען!

פערנאכלעסיגט נישט אייער געזיכט!

א שעהן געזיכט איז דער סימבאל פון דער יוגענד. אויב איהר ווילט האבען א שעהן געזיכט און א יונגען אויסזעהן, דארפט איהר נוצען די זייף Palmolive טעגליך אין אוונד.

בעווייל צום אויסארבייטען די זייף ווערען גענוצט די בעקאנטע קאסמעטישע אייעלן פון אייל-פרוכטען, פאלמעס און קאקאס-ניס, געמישט דורך אונזערע פאכמענער לויט א ספעציעלער רעצעפט, וואס איז אונזער שטרענגע געהיימניש. די זייף ווירקט עלאסטיש און נאטורעל, און דערהאלט דאס דעליקאטקייט און ווייכקייט פון דער הויט. די רייך-געדיכטע שוים בעפרייט פון פערשידענע אונריינינגקייטען, נישט ארויסרופענדיג דעם קלענסטען רייץ פון דער הויט. מ'קען דעריבער זיך נישט וואונדערן, אז די דאזיגע זייף שט'ט מיט דער אלגעמיינער אנערקענונג אויך אלס זייף צום באדען.

שעהנע פרויען פון דער גאנצער וועלט בענוצען רעגולער טעגליך די זייף Palmolive, כדי צו דערהאלטען דאס פרישע און דעליקאטע געזיכט און דעם מוסקוליארען און שעהנעם קערפער.

פוילען צוריקגעצויגען די קויהלען-אפערטען פון אירלאנד?

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)

„איריש פרעס" איז מודיע, אז די פוילישע רעגירונג האט געהייסען די פוילישע קאפאלניעס און קויהלען-קאנצערנעס, זיי זאלען צוריקציהען די אפערטען אויף צוצושטעלען קויהלען פאר אירלאנד.

די פויליש-אגענטען פון דער קויהלען-אינדוסטריע אין אירלאנד האבען בעקומען א טעלעגראפישע אויפפאדערונג צוריקצוציהען די אפערטען צוליב פאליטישע טעמים.

די ענגלישע רעגירונג זאל האבען אויסגעאיבט א דרוק אויף דער פוילישער רעגירונג אין דער ריכטונג.

ווארשא, 28. (טעלעפאניש)

ווי מיר דערוויסען זיך פון ווירטשאפטליכע קוועלען, איז די דערמאהנטע ידיעה נישט ריכטיג. די דעפעשע שטאמט פון דייטשע קוועלען, וועלכע ווילען בעזייטיגען אלע קאנקורענטען פון אירלענדישען מארק.

טויטע און פערוואונדעטע ביי א באהן-קאטאסטראפע

בערלין, 28. (ספ טעל) בעת דער באהן-קאטאסטראפע ביי דעזינדבריגער. זענען אומגעקומען 2 פאסאזשירען און 50 זענען פערוואונדעט געווארען.

Dr. med.

D. ROZENCWAJG

האט זיך איבערציהנען אויף

16 Narutowicza 16

(Piłsudskiego 76)

Telefon 128-74.

נעהמט אן פון 9-10 פריה און פון 6-7 אוונט.

Starszy Felczer

L. Tajchner

אלטשטאדט 12 טעל. 165-72

בעזיצט א 23-יעהריגע שפיטאל-פראקטיק אין ווארשא און אין לאדז.

נעהמט אן קראנקע פון אלע ספעציאליטעטען א גאנצען טאג.

פאר ארימע אויפנאהם פון 8-10 פריה נור 1 זל.

פאקען-שטעלן מיט פרישע קראוויאנקע און גיט ארויס בעשייניגונגען.

ארבייטסלאזע דעמאלירען דעם לאקאל פון ווארשעווער רעטונגס-קאמיטעט

ווארשא, 29 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט)

אין יודישען רעטונגס-קאמיטעט זענען היינט געקומען א גרעסערע צאהל ארבייטסלאזע, וועלכע האבען פערלאנגט, אז מען זאל זיי ארויסגעבען ביי קוויטלעך אויף אומזיסטע מיטאגען, ווען די פערוואלטונג האט אפגעזאגט צו געבען אזעלכע קוויטלעך, האבען די ארבייטסלאזע צובראכען די טירען און פענסטער און דעמאלירט דעם לאקאל פאליציי האט צוטריבען די ארבייטסלאזען.

דייטשלאנד מוז האבען א ארמעי צו שיצען איהרע גרעניצען

זאגט קאנצלער פאפען

לאנדאן, 29 (ספעצ.)

א פארשטעהער פון „יונייטעד פרעס" האט געהאט א געשפרעך מיט'ן דייטשען קאנצלער פאן פאפען, וועלכער האט גערעדט וועגען ווערסאיילער טראקטאט און געזאגט, אז דייטשלאנד איז מסכים אויף ענטוואפנונג, נאר דייטשלאנד וויל אבער האבען אן ארמעי אויף צו זיכערן איהרע גרעניצען פונקט אזוי ווי פראנקרייך האט אן ארמעי, וואס שיצט איהרע גרעניצען.

ארויסגעטריבען דעם גען. פרייסישען וויצע-פרעמיער

בערלין, (ספ. טעל.) אויף דער זיצונג פון דער רייכס-רעגירונגס-קאמיסיע, האט דער פארזיצער אויפגעפאדערט דעם געוועזענעם פרייסישען וויצע-פרעמיער הירטאפער ער זאל פערלאזען די זיצונג, אנדערש וועט ער אנווענדען קראפט.

הירטאפער האט פערלאזען די זיצונג, ערקלערענדיג, אז ער וויל פערשפארען דעם ראט א ביטערען ספעקטאקל.

מיליטער-פליכטיגע

אקאדעמיקער (סטודענטען).

וועלכע נויטיגען זיך אין עצות אין אלע מיליטער-אנגעלעגענהייטען, דארפען זיך ווענדען צום לאנג-יעהריגען מיליטער-בעאמטען

ב. מאז.

פעטריקאווער 10

גארגולאוו שרעקט זיך פאר דער ג'לאטינע

ער פערלאנגט מען זאל איהם שיסען און נישט אפהאקען דעם קאפ

פאריז, 28 (ספ. טעל.)

נאכדעם ווי מען האט, אין געריכט, פארגעלעזען דעם טויט-אורטייל איבער דעם פרעזידענט-מערדער גארגולאוו, איז דער מערדער אויפגעשטאנען און געזאגט, אז ער איז געוועזען א גוטער רוסישער זעלנער, האט געקעמפט פאר פראנקרייך און אז מען דארף איהם דערשיסען ווי א זעלנער אויפ'ן שלאכטפעלד. די אויספיהרער פון אורטייל וועט ער אפגעבען מיליטערישע כבוד. נאר ער וויל נישט, אז דער הענקער זאל איהם אפהאקען דעם קאפ.

אויף דער פראגע פון פארזיצער צי ער האט נאך עפעס צו זאגען האט גארגולאוו געענטפערט, אז ער איז צופרידען, וואס ער פערלאזט די וועלט.

דער פערטיידיגער איז אויפגעשטאנען און ערקלערט: „אויף צומארגענס נאכ'ן אורטייל, וועט מען זיך דערוויסען ווער פון אונז עס האט גערעכט, דער פראקוראר, צו איך."

דער פארזיצער האט דאן געשלאסען די זיצונג מיט די ווערטער:

— איך לאז איבער דעם בעשולדיגטען דריי טעג צייט אריינצוטראגען אן'אפעלאציע. נאך דעם דאזיגען טערמין, וועט די אפעלאציע נישט ווערען אנגענומען.

די זשאנדארמען האבען נאכדעם ארויסגעפיהרט גארגולאוו'ן.

דער טויט-אורטייל איז ארויסגעטראגען געווארען מיט 10 שטימען געגען 2.

פאריז, 28, (ספ. טעל.)

די נאכט האט גארגולאוו פערברענגט אין דער צעלע פאר צום טויט-פערמשפטע אינ[illegible] היק.

ער ווערט שטארק אבסערווירט, ער זאל נישט בעגעהן זעלבסטמארד.

גארגולאוו געהט איבער דער צעלע און רעדט: „איך וויל נישט דעם עשאפאט, איך וויל ווערען דערשאסען".

געכאפט די מערדעריז פון ארטיסט גאטפריד

ווארשא, 28. (טעלעפאניש)

היינט האט מען ענטדעקט די מערדערין פון ארטיסט אברהם יצחק גאטפריד.

צוליב דעם, וואס די פאליציי האט באלד אין אנהויב געהאט א חשד, אז דער מארד איז אויסגעפיהרט געווארען דורך א גאסען-פרוי, זענען פערהאלטען געווארען 368 גאסען-מעדלעך.

ביי דעם גאסען-מעדעל לאה מינץ האט זיך די פאליציי דערוואוסט, אז דעם מארד האט אויסגעפיהרט די גאסען-פרוי זאשקא פאמידאר, 40 יאהר אלט. שטאמט פון א פערברעכערישער משפחה און איז א פאפולערער טיפ צווישען די גאסען-פרויען, גנבים און אנדערע פערברעכער.

מ'האט די פאמידאר ארעסטירט און ביי איהר געפונען א טיכעל פון זעלבען קאליר, וואס עס האבען עטליכע פעדים, וואס מ'האט געפונען אויף דעם דערמארדעטענס הויזען.

די ארעסטירטע האט זיך מודה געווען אין מארד און האט איבערגעגעבען, אז זי איז אוועק מיט גאטפריד'ן אויפ'ן מארימאנטער פעלד און דארט האט זי איהם דערשטיקט מיט זיין קראוואט.

זי דערצעהלט, אז גאטפריד האט ליב געהאט אז זי זאל איהם סאדיסטיש פייניגען און ער האט זיך געבעטען, אז זי זאל איהם שטיקען מיט'ן קראוואט. אזוי האט זי טאקע געטון און ער איז געבליבען טויט.

נאכ'ן מארד האט זי ביי איהם צוגענומען דאס רעקל און דעם מאנטעל און דאס פערקויפט צו משה גאלדשוואנץ.

די פאליציי נעהמט אן, אז דער מארד איז אויסגעפיהרט געווארען צוליב א רויב-צוועק.

די מערדערין ווערט איבערגעגעבען א געוועהנליכען געריכט, ווייל דער טערמין נאכ'ן מארד איז אריבער 14 טעג, פאלט דריבער אוועק שטאנד-געריכט.

דער דייטשער פליהער גראנאו מיט זיין אעראפלאן

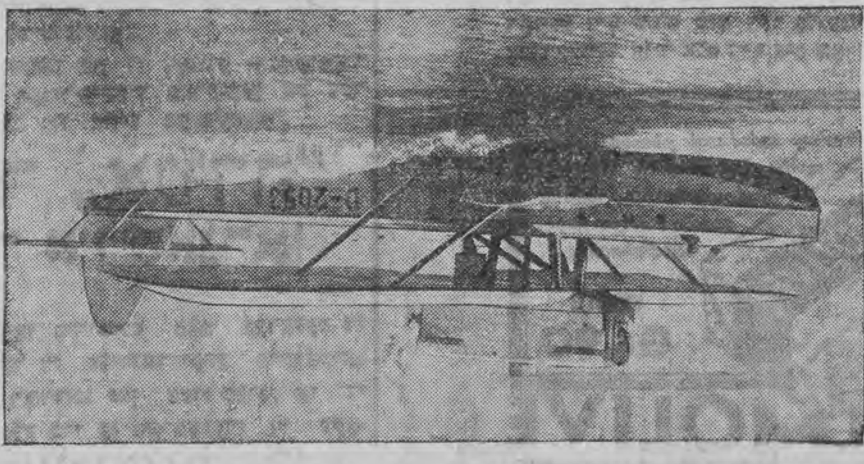

האט ווידער אונטערגענומען א פליה איבער'ן אקעאן

צוזאמענשטויס צווישען פאליציי און אמעריק. מלחמה-אינוואלידען

וואשינגטאן, 28. (ספ. טעל.)

נעכטען איז געקומען צו א צוזאמענשטויס פון פאליציי מיט די קריגס-אינוואלידען. אין רעזולטאט איז איין אינוואליד און איין פאליציאנט דערהרג'עט געווארען און עטליכע אינוואלידען זענען פערוואונדעט געווארען.

פערמשפט א אראבער פאר אונטערצינדען א יודישען שייער

ירושלים, 29 (יט"א טעלעגר.)

דא איז פארגעקומען דער פראצעס געגען אן'אראבער פאר אונטערצינדען א שייער אין דער קאלאניע זכרון יעקב. דער אראבער איז פערמשפט געווארען אויף א יאהר תפיסה.

דער פונט ווידער געפאלען

לאנדאן, 29 (ספ.))

דער פונט איז היינט ווידער געפאלען, ווייל ענגלאנד דארף אויסצאהלען א טייל פון דער אינערליכער פרעמירטער מלחמה-הלואה פון 2 מיליארד פונט.

רעוויזיאניסטישע פאדערונגען צו דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע

ירושלים, 29 (יט"א) טעלעגר.)

דער צ.ק. פון די רעוויזיאניסטען אין ארץ-ישראל האט בעשלאסען צו פאדערען פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אנצונעהמען א שארפערען קורס געגען דעם מאנדאטען-מאכט און אפווארפען דעם פרענטש-בעריכט.

אויב דער עקזעקוטיוו וועט דאס נישט אננעהמען, זאלען די רעוויזיאניסטען ארויסטרעטען פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט.

Dr. med.
Jerzy Sudya
ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקה.
צוריקגעקעהרט.
ZIELONA 30, tel. 115-27
נעהמט אן פון 4 ביז 7 אווענד. 4562

עס איז געקומען דער
קאמארנער רבי
און ער שטעהט איין ביי ר' משה סוויאטקאווסקי, זגערזשער 25. 4540

גרויסע „רוטענבערג"-סטאציע אויפ'ן ירדן פונקציאנירט שוין

די גרעסטע און אינטערעסאנטסטע יודישע אונטערנעהמונג אין ארץ-ישראל

שטיל און בישיידען, אהן יעטוועדער פאמפע און פוסטען טומעל, איז די טעג געעפענט געווארען און אפיציעל אנגעהויבען צו פונקציאנירען די גרעסטע יודישע אונטערנעהמונג אין א"י — ישראל, די אונטערנעהמונג וואס בעווייזט בולט און שטרייכט אונטער דעם יודישען קאנסטרוקטיווען געניוס, די יודישע איניציאטיוו, דעם יודישען שטארקען ווילען און אומערמידליכע ענערגיע — די עלעקטרישע קראפט-סטאציע אויף דעם ירדן אדער ווי זי ווערט אנגערופען אויפ'ן היימישען אופן: „רוטענבערג'ס סטאציע".

און נישט אומזיסט ווערט אנגערופען די קראפט סטאציע אויפ'ן ירדן אויף רוטענבערג'ס נאמען. נישט אומזיסט — ווייל ער האט געשאפען דעם פלאן, ער איז געווען דער איניציאטאר פון דער אונטערנעהמונג, ער אליין האט געשאפען געלד, ער אליין האט אנגעפיהרט מיט דער ארבייט, א דאנק איהם, א דאנק זיין אייזערנעם ווילען, זענען בייגעקומען די אומגעהויערע גרויסע שוועריגקייטען וואס זענען געשטאנען אויפ'ן וועג פון דער אונטערנעהמונג, שטערונגען פיזישע, שטערונגען פינאנציעלע, שטערונגען פאליטישע. און אויב איצט איז פערענדיגט געווארען אט די אונטערנעהמונג — מעג זי מיט רעכט גערופען ווערען אויף זיין נאמען.

שון כמעט א גאנצער צעהנדליג יאהרען, ווי מען האט אנגעהויבען צו רעדען וועגען רוטענבערג'ס פלאן אויפצושטעלען אן'עלעקטרישע קראפט סטאציע אויף דעם ירדן.

מיט דער ערעפנונג פון דער קראפט-סטאציע אויפ'ן ירדן איז פערענדיגט געווארען דער ערשטער און וויכטיגסטער טייל פון דעם גראנדיעזען פלאן פון עלעקטריפיצירען ארץ-ישראל. מיט דער ערעפנונג פון דער קראפט-סטאציע אויפ'ן ירדן הויבט זיך אן א ניי קאפיטעל אין דער נייער עקאנאמישער געשיכטע פון ארץ-ישראל — א קאפיטעל וואס קען ברענגען צו די גלענצענדסטע רעזולטאטען — אויב די יודען וועלען קאנען און פערשטעהן אויסצונוצען די כמעט פופציג טויזענט פערד-קראפט, וואס זענען איינגעשאפט געווארען צו דער ארבייט דורך רוטענבער'ן. פון איצט אן וועט זיך מיט שנעלע טריט אנהויבען ענטוויקלען אן'אינדוסטריע, בעוואסערונג פון די טרויקענע טיילען פון לאנד, עלעקטרישע באהן און אלע אונטערנעהמונגען וואס זענען פערבונדען מיט עלעקטרישער קראפט. און דורך דעם צו פאליטישע רעזולטאטען פון גרויסער וויכטיגקייט פאר אונז. ווייל סוף-כל-סוף איז היינט צו-טאג דער העכשער איבער'ן לאנד דער, וואס פערנעמט שטארקערע עקאנאמישע פאזיציעס.

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

רוטענבערג'ס אונטערנעהמונג איז נישט נאר בלויז גרויס מיט די עקאנאמישע פערספעקטיווען וואס זי עפענט פאר דעם לאנד. אויך אן און פאר זיך, פון ריין טעכנישען שטאנדפונקט איז דאס אןאויסערגעוועהנליך אינטערעסאנטע און גרויסע.

דאס קליינע אבער שטורמיש-רוישיגע טייכעל, דער ירדן, געהט ארויס פון מי-מרום פליסט דורך דעם ים כנרת און פליסט אריין אין ים המלה, דעם טויטען מער. אט דעם וועג זיינעם, מאכט ער דורך באוג אראפ. דער ים המלח איז נידעריגער פון מי מרום מיט א וואסער פון 195 מעטער. דאס איז א געוואלדיגע הויך. און ווען דער ירדן זאל דאס דורכמאכען אין א קורצער שטרעקע — וואלט דאס געשאפען א וואסער-פאל פון אזא הויך און קראפט, וואס קיין וואסער-פאל אין דער וועלט פערמאגט דאס נישט.

אבער דער ירדן געהט א לאנגע שטרעקע ביז ער פאלט אריין אין ים-המלח — דעריבער איז דאס פאלען נישט אזוי בעמערקבאר, כאטש דער שטראם איז אן'אויסערגעוועהנליך שטארקער. דעריבער קאן מען נישט אין אלע פונקטען אויסנוצען אלע פלעצער פאר קראפט-סטאציעס. בלויז א פאר פלעצער אזעלכע זענען פארהאן אין דער גאנצער לענג פון ירדן. און איינער פון די פלעצער געפינט זיך עטליכע קילאמעטער פון דעם ארט, וואו דער ירדן פליסט ארויס פון דעם ים כנרת. אויף א שטרעקע פון עטליכע קילאמעטער מאכט דא דער ירדן דורך א פאל פון פופציג מעטער. און דעם פלאץ האט רוטענבערג אויסגעקליבען פאר זיין סטאציע. אויך צוליב דעם האט רוטענבערג אויסגעקליבען דעם פלאץ, ווייל דא פאלט אריין אין ירדן דער ירמיק, א טייכעל וואס קומט אן פון די בערג פון טראנסיארדאניע. ד אאיז ווידער פארהאן א גרויסער טאל, וואו מען קען אויסבויען די סטאציע וואס מען קען פערוואנדלען אין א רעזערוואר-באסיין.

אבער כדי דער שטראם און דאס פאלען פון וואסער זאל זיין שטארקער, האט רוטענבערג געמוזט איבערדרעהען די יוצרות און אריינגיסען דעם ירדן אין יארמוק, אנשטאט וואס דער יארמוק איז אריינגעפאלען אין ירדן. צוליב דעם איז אויסגעבויט געווארען א קאלאסאלע דאמבע פון אייזעןבעטאן, וואס האלט הונדערט און דרייסיג מעטער די לענג און אכצעהן מעטער די הויך. אין דער דאמבע איז פארהאן אן'אייזערנער טויער, וועלכער עפענט זיך און פערמאכט זיך דורך עלעקטריע. פערמאכט מען דעם טויער — קאן דער יארמ'ק נישט אריינפאלען אין ירדן און עס ווערט געשאפען א קינסטליכער באסיין, וואס פערנעהמט א שטח פון א מיליאן מיט א פערטעל קוואדראט מעטער מיט א מאקסימאלער הויך פון צוויי הונדערט דריי און-צוואנציג מעטער.

אויף דעם ירדן איז אויסגעבויט געווארען א צווייטע דאמבע, זעקס מעטער די הויך, וואס הויבט אויך אויף ס'וואסער ביז דיזעלבע 223 מעטער, און דורך א בעטאנענעם קאנאל, וואס האלט אין דער בריי̇ט 250 מעטער און דריי קילאמעטער אין דער לענג, שטראמט דאס וואסער פון ירדן און יארמ'ק, צום קינסטליכען באסיין. פון דעם באסיין פיהרען גיגאנטישע רעהרען פון 400 מעטער די לענג צום וואסער-פרעס און די טורבינעס פאר'לויפיג זענען אויסגעבויט געווארען בלויז צוויי טורבינעס. צו אכט טויזענד פינף הונדערט פערד-קראפט יעדע איינע ווען עס וועט זיין נויטיג — וועלען אויסגעבויט ווערען נאך צוויי טורבינעס, פאר וועלכע עס איז פאראויסגעזעהען א פלאץ.

נאכדעם ווי דאס וואסער ברענגט אין בעוועגונג די טורבינעס און שאפט אזוי ארום עלעקטרישע קראפט, שטראמט עס צוריק ארויס פון דער צווייטער זייט און געהט זיך ווייטער איהר וועג צום ים המלח, אין דיזעלבע ברעגעס ווי ביז אהער, איבער דערזעלבער וויסטע, פונקט ווי עס וואלט גארנישט פאסירט, פונקט ווי זי וואלט נישט נאר וואס אפגעגעבען איהר כח דעם יודישען פאלק, וואס בויט צוריק אויף זיין אייגען לאנד.

דער גאנצער סיסטעם פון טויערען, שלוזען, קאנאלען, דאס לאזען די וואסער שטראמען אדער אפשטעלען, דאס אנפילען דעם באסיין אדער אויסליידיגען איהם, דאס זעצען אין בעוועגונג די טורבינעס אדער זיי אפשטעלען — דאס אלץ ווערט רעגולירט דורך עלעקטריע, מיט א פאר עלעקטרישע קנעפלעך. עס איז גענוג א קוועטש צו טון איין קנעפעל, און דער באסיין ווערט אנגעפיהלט מיט וואסער; דאס צווייטע קנעפעל זעצט אין בעוועגונג די טורבינעס. עפענט די שלוזען א. אז. וו.

כדי צו פערמיידען די געפאהר פון איבערפילען דעם באסיין און שאפען אזוי ארום א קינסטליכע פערפלייצונג, זענען געמאכט געווארען זייטיגע קאנאלען, וואס פיהרען-אפ דאס איבעריגע וואססער.

ק. באזילאנסקי.

אינטערנאצ. עקאנאמישע קאנפערענץ

וועט פארקומען אין לאנדאן אין אקטאבער

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.) אין צוזאמענהאנג מיט דער גענדיגטער קאנפערענץ צווישען הובער, מעלאן און סטימסאן וועגען דער פארשטעהענדיגער אינטערנאציאנאלער עקאנאמישער קאנפערענץ, האט מעלאן ערקלערט פאר זשורנאליסטען אין האלט אז די קאנפערענץ וועט פארקומען אין לאנדאן אין חודש אקטאבער. דער פראיעקט פון סענאטאר באראה, אז די קאנפערענץ זאל פארקומען אין וואשינגטאן און אז די פראגע פון די מלחמה-חובות זאל אפהענגיג געמאכט ווערען פון דער עטוראפנונג. איז נישט גענומען געווארען אין בעטראכט.

150 אמעריקאנער יודען

פאהרען קיין ארץ-ישראל

פאריז. נעכטען האט אין פאריז פערבראכט א גרויסע גרופע אמעריקאנער יודען, וועלכע פאהרען קיין ארץ-ישראל. די גרופע בעשטעהט פון אנ'ערך 150 פערזאן פון יודישען מיטעלען קלאס, וועלכע פאהרען זיך בעזעצען אויף שטענדיג אין פאלעסטינא. דאס רוב פון די אמעריקאנער יודען, וועלכע זענען נעכטען געווען אין פאריז, בעשטעהט פון ביזנעס-לייט און זיי פיהרען אויך גאנץ בעדייטענדע סומעס, וועלכע זיי ווילען אינוועסטירען אין אונטערנעהמונגען אין ארץ-ישראל. די גרופע בעשטעהט פון פיל יונגע מענשען. פערהאן אויך א געוויסע צאהל עלטערע יודען, וועלכע ווילען פערברענגען שוין זייער עלטער אין ארץ-ישראל. די גרופע איז נעכטען אוועגד אפגעפאהרען קיין טריעסט, וואו זיי נעהמען די שיף ביז יפו.

מיט דער גרופע פאהרט אויך דער בעקאנטער טריסקער רבי ר' שלום טווערסקי. דער רבי איז געווען 9 יאהר אין אמעריקא און איז דארט געווארען זעהר פאפולער. פאר זיין אפפאהרען קיין ארץ-ישראל האבען די חסידים און אנהענגער געמאכט דעם רבין א גרויסען געזעגנונגס-אוועגד. דער טריסקער רבי פאהרט אויף שטענדיג זיך בעזעצען אין ארץ-ישראל מיט זיין פרוי און זיין 10-יעהריגען זוהן.

דער ארימער פרעדעק פון לעמבערג

דער רייכער יודישער בן שעשועים, וועלכער איז דערשאסען געווארען דורך א טענצערין אין ניצא

פון ניצא איז מען מודיע, אז היינט דעם 28 ד. ח. וועט פאר דעם געשוואוירענעם געריכט אין ניצא פארקומען א געריכטס-פערהאנדלונג געגען דער קאבארעט-טענצערקע פון קאטאוויץ א דעלא קאזלאווסקא, וועלכע האט מיט עטליכע חדשים צוריק דערשאסען אין ניצא פריידעריק צעהנגוט, דעם זוהן פון דער בעקאנטער לעמבערגער רעסטא ציע צעהנגוט, אייגענטימער פון „פאלע דע דאנס" אויף לעגיאנאוו-גאס, די בעשולדיגטע אדעלא קאזלאווסקא פערטיידיגט דער בעריהמטער אדוואקאט גאריבאלדי פון פאריז.

דאס געריכט האט בערופען אלס עדות צו דער פערהאנדלונג די מוטער פון דער בעשולדיגטער קאזלאווסקא אויס זאבזשע און איהר ברודער אטא פון קאטאוויץ.

פרידעריק צעהנגוט איז געווען א זוהן פון דעם בעקאנטען לעמבערגער רעסטאראטאר צעהנגוט אויף לעגיאנאוו-גאס, דער אייגענטימער פון האטעל „בריסטאל" און „פאלע דע דאנס".

צעהנגוט האט זיין אייגענס 5 טעכטער און געהאט בלויז דעם איין איינציגען זוהן, פרידעריק.

קיין גרויס נחת האט ה' צעהנגוט פון זיינע קינדער בכלל נישט. אלע ווילען זיי נישט געהען „בדרך הישר". זיי ווילען זיך נישט פיהרען ווי דער טאטע וואלט זיך דאס געווינשען.

צוויי טעכטער האבען זיך גע'שמד'ט און חתונה געהאט מיט אפיצירען. דאס איז געווען א שרעקליכער קלאפ פאר דעם אלטען צעהנגוט. הגם ער איז גארנישט קיין פרומער, איז ער אבער ווייט פון שמד און דער שריט פון זיינע טעכטער האט איהם שטארק וועה געטון.

איין טאכטער וואוינט עריגץ אין ריגע. איינע האט ווידער געהאט א מאן, וועלכער האט אויך צעהנגוטען קיין גרויס כבוד נישט פערשאפט און די פינפטע וואוינט אין לעמבערג. זי האט חתונה געהאט מיט א דאקטאר. צו איהרע עלטערן קומט זי אבער נישט.

דער בן-יחיד פרעדעק איז געווען די טרייסט פון אלטען פאטער. צענגוט האט זיין זוהן אפגעהיט ווי א אויג אין קאפ. פון אלע זיינע טעכטער האט ער זיך מיאש געווען און פון זיי נישט געוואלט וויסען, נאר פרעדעקען האט ער מקרב געווען און איהם נאכגעגעבען וואס ער האט נאר אליין געוואלט.

דער נאמען „פרעדעק" איז אין לעמבערג גוט בעקאנט געווען. א זוהן פון א רייכען טאטען, שעהן, עלעגאנט און מיט אלע די אייגענשאפטען, מיט וועלכע אזא מין יונגער בחור קען געפעלען דעם „טהו נעם מין"...

פרעדעק צעהנגוט האט זיך געלאזט הוליל וען. אין אלע לעמבערגער נאכט-לאקאלען איז ער פול געווען. ער האט געפיהרט א ברייט לעבען אין פולען זינען פון ווארט.

דער אלטער צעהנגוט האט געהאט גרויס עגמת נפש פון דער אויפפיהרונג פון זיין זוהן. ער פלעגט דערפאר זעהר אפט מיט איהם זיך אדורכשמועסען. די א טאטע מיט א זוהן, אז ער זאל א סוף מאכען צו דעם פערשווענדערישען לעבען און טראכטען ווערען עפיס א תכלית.

— איך בין דאך שוין אלט — האט ה' צעהנגוט געזאגט צו זיין זוהן — טראכט עפיס א צוועק, כדי איך זאל האבען אויף מיינע עלטערע יאהרען, וואו דעם קאפ אנידערצולעגען.

פרעדעק האט מקיים געווען כבוד אב. ער האט געפאלגט זיין פאטער און אנגעהויבען פיהרען א רוהיג און סאליד לעבען. צעהנגוט האט ספעציעל פאר זיין זוהן איינגעריכטעט דאס שעהנע נאכט-לאקאל „פאלע דע דאנס", איהם עס איבערגעגעבען און פרעדעק האט עס אנגעהויבען פיהרען אונטער זיין ליטונג.

דער אלטער איז געווען איבערגליקליך, ווען ער האט געזעהען, ווי זיין זוהן ארבייט פלייסיג, טראכט, אז דאס געשעפט זאל זיך ענטוויקלען. עס איז דאך דערפולט געווארען אלץ, וואס ער האט זיך געוואונשען.

ליידער האט צעהנגוט נישט געוואוסט נאך דעמאלט, אז דאס לאקאל וועט פאר איהם ברענגען דאס אומגליק און אז דאס וועט זיין דער גורם צוליב וואס זיין בן-יחיד וועט אזוי יונג געהען פון דער וועלט.

אין „פאלע-דע-דאנס" איז געווען אנ'אנגעשטעלטע, צווישען אנדערע, אויך אלס טענצערקע, א געוויסע אדעלא קאזלאווסקא פון קאטאוויץ.

די קאזלאווסקא איז געווען א זעהר שעהן מיידעל און דער יונגער טעמפעראמענטפולער פרעדעק צעהנגוט האט איהר געשענקט זעהר פיל אויפמערקזאמקייט.

באלד האט זיך ענטוויקעלט א הייסע ליבע צווישען פרעדעק צעהנגוט און אדעלא קאזלאווסקא.

דער אלטער צעהנגוט איז געווען געגען דעם, אז זיין זוהן זאל האבען מחזקית מיט דער טענצערקע. ער האט זי געוואלט באלד אפשאפען, אבער פרעדעק האט אויך דעריין געשטערט.

דאס „פאר פאלק" האט זיך ארומגעזעהען, אז דא וועט מען זיי שטערען צו געניסען פון „דעם גרויסען בעכער מיט גליק". זיי האבען דעריבער בעשלאסען צו אנטלויפען אין דער ווייטער וועלט.

אין א שעהנעם העלען טאג, האבען פרעדעק און אדעלא פערלאזט לעמבערג אין זענען אוועקגעפאהרען קיין פאריז.

דא האט עס אנגעהויבען אביסעל שווער צו ווערען. נישטא דער טאטע מיט דער רייכער קעשענע און מען מוז שווער הארעווען, ביז עס געלונגט אויפצוברענגען פערדינסט אויף דעם שטיקעל ברויט.

איז פרעדעק אוועקגעפאהרען מיט זיין כלה קיין ניצא און דא זענען זיי ביידע אויפגעטרעטען ביינאכט אין א קאבארעט אלס טענצער-פאר. זיי האבען זעהר שווער געארבייט און פערדינט זיך פרנסה.

מיט א צייט שפעטער האט פרעדעק אנגעהויבען שרייבען קלאג-בריף צו זיין פאטער, אז עס געהט איהם שלעכט און אז יענער זאל איהם העלפען.

ה' צעהנגוט האט געשריבען צו זיין זוהן, אז ער איז גרייט איהם אפילו אוועקצוגעבען זיין גאנץ פערמעגען, נאר ער זאל איבערלאזען ניצא מיט זיין גוי'שער טענצערקע און אהיימקומען צום טאטען.

פרעדעק האט בעשלאסען פאר יעדען פרייז איבערצורייסען מיט דעמדאזיגען לעבען און אומצוקעהרען צוריק אהיים צו זיין טאטען, דאס האט ער טאקי ערקלערט צו זיין געליבטער אדעלא קאזלאווסקא.

אדעלא האט אבער דערפון נישט געוואלט הערען און געדענקען און זי פלעגט איהר געליבטען עס אפטען צו זאגען, אז ער וועט זיך דערוועגען זי איבערצולאזען אין ניצא, אזוי וועט ער שוין נישט פאהרען אהיים נאר מען וועט זיינע ביינער אהין פיהרען. יכה היה. אדעלא האט געהאלטען ווארט. פערשטעהט זיך, אז זעהר אפט פלעגען צווישען זיי פארקומען שרעקליכע סקאנדאלען.

איינמאל, ווען פרעדעק איז אהיימגעקומען פארטאג מיט זיין כלה פון דער ארבייט, האט ער איהר ערקלעהרט, אז מעהר קען ער זיך שוין אזוי נישט מוטשען און אז ער האט בדעה באלד אוועקצופאהרען קיין לעמבערג. די קאזלאווסקא האט זיך אנגעהויבען צוליב דעם שרעקליך צו אוואנטורירען, זי האט ארויסגעכאפט א רעוואלווער אויסגעשאסען צו פרעדעק'ען און איהם אנידערגעלעגט א טויטען אויפ'ן ארט.

דער טויטער קערפער פון פרעדעק צעהנגוט האט מען דאמאלס איבערגעפיהרט קיין לעמבערג, וואו ער איז געבראכט געווארען צו קבורה.

די קאזלאווסקא איז ארעסטירט געווארען אין ניצא און היינט ווערט זי דארט גע'משפט פאר א געשוואוירענעם געריכט.

אדעלא קאזלאווסקא איז אנגעקלאגט וועגען אויספיהרען א בעוואוסטזיניגען מארד און עס דראהט איהר א טויט-שטראף.

נ. מ—ן.

פארזיצער פון דייטשען מלוכה-טריבונאל דר. עיג

וועט ענטשיידען וועגען די פרייסישע מיניסטארען

יאפאניש-כינעזישע קאמפען

לאנדאן, 29 (ספ. טעל.)

לויט ידיעות פון טאקיא זענען 700 כינעזישע פארטיזאנער בעפאלען די סביבה פון סיוטשונג, וואס איז בעזעצט פון יאפאניש מיליטער.

די כינעזער זענען געווארען אפגעשטויסען און האבען געהאט 200 טויטע.

די יאפאנער האבען בלויז 6 טויטע.

פאריז, 29 (ספ. טעל.)

אין פעקין קומט פאר א פאליטיש און מיליטערישע כינעזישע קאנפערענץ.

עס איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען שטעלען א בעוואפענטען ווידערשטאנד אין פאל פון א יאפאנישע אינוואזיע אין דער פראווינץ יעהאל.

אין אלגעמיין הערשט די איבערצייגונג, אז יאפאן האט בדעה צו פערנעהמען טשאנג-סיע-ליאנג אין דראהט צו אטאקירען טשען-סין און פעקין. אויב כינעזיש מיליטער וועט קומען צו הילף קיין יעהאל.

דער פליהער אומגעקומען

לאנדאן, 29 (ספ. טעל.)

אין דרום-ענגלאנד איבער'ן שטעטעל פארנהאם איז אראפגעפאלען אנ'עראפלאן פון א הויך פון 600 מעטער און איז צושמעטערט געווארען.

דער פליהער אטא פירשטענבוים איז אום געקומען.

סטארשי פעלדשער

M. Lederman

פילסודסקיעגא 27, טעל. 226-09

געוו. פעלדשער פון דער אוניווערזיטעטס-קליניק אין ווארשא בײַם שפיטאל Dzieciątka Jezus

טעטיגער פעלדשער פון דער געזונדהײַט - אפטיילונג בײַם לאדזשער מאגיסטראט, 4455

נעמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 3—6 נאכמ.

ארעוואלוציע אין דער קאסמעטיק!

אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אלע פרייזע

אין דער איינציגער קאנקורענץ-פערפומעריע פון דער פירמע

י. דרוקער, 5 זאוואדזקא 5

טעלעפאן 17592

וואס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער פערפומען, ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט-זייפען אז"וו

Perfumerja J. DRUKIER

מיט אכטונג

ZAWADZKA 5

TEL. 175-92

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען ספעציעלן ראבאט.

דער איבערברוך
אין די פערהעלטנישען

ס'איז שוין קלאָר געוואָרען, אַז דער איצטיגער שרעקליכער וועלט־קריזיס וואָס האָט „דערפיהרט גאַנצע פעלקער צום באַנקראָט און אַרויסגעוואָרפען פון דער אַרבייט ביז זיבציג מיליאָן מענשען“, שטאַמט פון צוויי סיבות. פון איין זייט די פערמאַנענטע מלחמה־שטימונג און פון דער צווייטער זייט דער מאַטעריעל־פינאַנסיעלער געגענזייטיגער אומטרוי.

זענען די דאָזיגע צוויי סיבות אַוודאי געפלאָכטע איינע אין דער אַנדערער און אָפּהענגיג פון דער אַנדערער און פונדעסטוועגען מוז מען איטליכע פון זיי היילען בעזונדער, עלעהיי אַ מענש בעקומט רעמאַטעס פון אַ פייכטער דירה, מוז ער אי די דירה איבערבייטען, אָדער קאַרדינאַל רעמאָנטירען, אי זיך אַליין דאָקטאָרען.

זשענעווע און לאָזאַן האָבען געזאָלט געבען די צוויי רעצעפּטען אויף אָט די צוויי מחלות, זשענעווע — אָפּצושוואַכען די מלחמה־שטימונג און לאָזאַן — צו רעגולירען די פינאַנץ־פּראָבלעם, האָט לאָזאַן שוין איהר ראָלע אָפּגעשפּילט און איצט איז שוין אויך די זשענעווער קאָנפערענץ געשלאָסען.

און ווי פיהלט זיך דער קראַנקער?

דערווייל האָט ער בלויז אַ שוואַכע עמפּינדונג אַז די גרעסטע סכנה האָט שוין געמיטען, אַז ס'איז פאַרהאַן אַ האָפענונג אויף בעסערונג, אָבער ביז ער זאָל באמת געזונט ווערען מוז נאָך אַ סך וואַסער אַריבערשטראָמען, און ווער ווייס, וועלכע קאָמפּליקאַציעס ס'קענען נאָך צופאַלען!

וויפיל קאָנפערענצען מוזען נאָך אָפּהאַלטען די פערשידענע אָרגאַנען פון'ם פעלקער־בונד, ביז די פּראָבלעם זאָל געלעזט ווערען אין אַלגעמיינעם מאַסשטאַב. לאָזאַן איז דאָך נאָך אָפּהענגיג פון אַמעריקע און נאָכדעם דאַרף זי ערשט ראַטיפיצירט ווערען אין יעדער בעטייליגטער מדינה בעזונדער און ערשט שפּעטער וועט מען זיך ווידער דאַרפען צונויפקומען, כדי אויסצואַרבייטען און קאָנקרעטיזירען דעם פּלאַן פון די נייע פערהעלטנישען, און זשענעווע איז געשלאָסען געוואָרען ביז 1933. בעגנוגענדיג זיך דערווייל מיט עטליכע פרומע וואונשען, וואָס אויך אויף זיי איז נאָך נישט געקומען די אַלגעמיינע הסכמה.

און ערשט נאָכדעם ווי די אַלגעמיינע שטריכען פון די נייע פערהעלטנישען וועט שוין זיין אָנגעצייכענט, וועט איטליכעס לאַנד בעזונדער און איטליכע גרופּע לענדער צווישען זיך, מוזען שאַפען די געהעריגע בעדינגונגען, צופּאַסענדיג זיך צו די דאָזיגע נייע פערהעלטנישען.

אַז אין [illegible] שטאָט, למשל, פאַלט אַריין אַ גרויסע סומע געלד אויף קרעדיט, ווערט די שטאָט טעאָרעטיש שוין אויפגעריכט, אָבער די בעזונדערע עקזיסטענצען מוזען נאָך, איטליכער פאַר זיך, געפינען [illegible] פאָרמען פון צופּאַסונג ביז די ישועה זאָל זיין אַ פּראַקטישע, אַ ממשותדיגע.

פּונקט אַזוי וועט אויך זיין אין'ם דאָזיגען פאַל. מעג אַפילו די אַטמאָספערע אין דער וועלט־פּאָליטיק שוין זיין אויסגעלייטערט, וועט אָבער אַן איקסלאַנד דערפון נישט קענען געניסען. אויב זי וועט ביי זיך גופא נישט האָבען איינגעפיהרט דעם געהעריגען סדר און זי וועט נישט בעוויזען צו שליסען די געהעריגע אָפּמאַכען מיט די שכנישע און אַנדערע פעראינטערעסירטע מלוכות.

אָבער די בעסערונג קען אויך גיין, אַזוי צו זאָגען, אינדוקטיוו, פון פּרט צום כלל, די איינצעלנע לענדער זאָלען אַ פריהער זיך אַליין מכשיר זיין און דורכדעם ממילא, צוגרייטען דעם באָדען פאַר דער אַלגעמיינער הכשרה.

דער געשלאָסענער נישט־אָנגרייף־פּאַקט צווישען פּוילען און רוסלאַנד איז אַוודאי אַ גינסטיגער שריט אין אָט דער ריכטונג.

און ווער ווייס, צי די איינפיהרונג פון דיקטאַטור אין פּרייסען איז אויך נישט אין איינקלאַנג דערמיט.

די וויכטיגסטע מאָמענטען אָבער זענען: סענאַטאָר באָראָה'ס רעדע וועגען נייער ווענדונג אין דער אַמעריקאַנער פּאָליטיק לגבי די מלחמה־חובות און דער גרויסבריטאַנישער צוזאַמענפאָהר אין אָטאַוואַ מכוח אינערליכער קאָנסאָלידאַציע צווישען דער מעטראָפּאָליע מיט די דאָמיניעס.

יעטוועדער פּרט פון די אויסגערעכענטע און צענדליגער אַנדערע פּרטים, וואָס האַלטען נאָך אין יורען און פערמענטירען וועלען נאָך זיבען און זיבעציג מאָל איבערגעלייטערט ווערען, ביז זיי וועלען ברענגען דעם לעצגילטיגען געזונטמאַכענדיגען רעזולטאַט. זאָגט טאַקע די וועלט, אַז קראַנק ווערען קען מען אין אַ מינוט און געזונד ווערען דויערט גאָהר לאַנג.

אָבער איין זאַך קען פעסטגעשטעלט ווערען: דער איבערברוך איז שוין געקומען סיי אויפ'ן פינאַנציעלען און סיי אויפ'ן פּאָליטישען פראָנט. אַלץ, וואָס ווערט לעצטענס אומעטום געטון, האָט דעם ציל צו פונאַנדער[illegible] דעם קנויל און נישט צו פערפּלאָנטערען איהם, וואו ס'קומט אָן גרינגער און וואו שווערער — אומעטום אָבער איז בולט די שטרעבונג דערצו.

אויף וויפיל דער איצטיגער שווערער קריזיס איז אויך אַ פּראָדוקט פון פּסיכאָלאָגיע, פון שטימונג, קען דער דאָזיגער טעאָרעטישער איבערברוך שוין איצט ווירקען אויף צום ענדערען טייל־ווייז די צושטאַנדען צום בעסערען. ווייל דער מוט קען בעהויבען ווערען און די איניציאַטיוו — פערשטאַרקט.

מענשען דאַרפען נאָר קענען זעהן און פערטיטשען די פאַקטען און צוגעבען צו זיי אַ ביסעלע אייגענעם אָפּטימיזם.

פּ. ס.

דער פּאָליטישער מאָמענט
דער פּאָליטישער אורלויב אין פּוילען

דער פּאָליטישער אורלויב אין פּוילען האָט זיך שוין אָפיציעל אָנגעהויבען. די רעגירונג האָט איבערגעוואָרפען לאָזאַן, איבערגעגעבען אַ מעמאָראַנדום וועגען דער ווירטשאַפטליכער סיטואַציע פון פּוילען, און דער פּאָליטישער סעזאָן וועט זיך אָנהויבען ערשט אין אַ חודש אַרום. עס וועלען זיך אָנהויבען די פּאָרבערייטונגען צום נייעם בודזשעט פאַר'ן יאָהר 34 — 1933. דער סיים וועט אָבהאַלטען זיצונגען במשך עטליכע חדשים געווידמעט דעם רעגירונגס־בודזשעט, דאָס לעבען וועט גאַנץ שנעל איבערדרעהען מיט'ן קאָפּ אַראָפּ דעם בודזשעט מיט אַלע זיינע פּאָזיציעס. די דעפּוטאַטען וועלען יעדען מאָנאַט אָבנעהמען זייערע פּענסיעס פאַר נישטיגע און בחנמ'דיגע אַרבייט און דאָס פּאַרלאַמענטאַרישע לעבען וועט זיך ווייטער געהן אין די ראַהמען ווי זיי זענען צוגעשניטען געוואָרען במשך די לעצטע 5 יאָהר.

אין איצטיגען מאָמענט שטעלט זיך גאָר קיינער נישט פאָר קיין אַנדער בילד, קיין אַנדער פערלויף פון די געשעהענישען. דערווייל זענען אַלע הכנסה־קוועלען שוין אויסגעשעפּט. פערהאַן שוין שטייערען פון עלעקטרישע לעמפּלעך, פון גאַז, עס וועט נאָך דערגעהן צו שטייערן לטובת דער מלוכה פאַר וואַסער, פאַר לופט, פאַר רעכט צו געניסען פון דער קאָנסטיטוציע.

דערווייל אָבער הערשט פּאָליטישע וואַקאַציע. דער געוו. פּרעמיער און פּרעזעס פון „בעבע“־קלוב, סלאַוועק, האָט זיך ווייזט אויס אַליין אָבגעזאָגט אויף זומער־צייט צו פיהרען פּאָליטישע אַרבייט אין זיין ראַיאָן, וואו מען דאַרף, לויט זיינע אָנווייזונגען, פּאָפּולאַריזירען דעם נייעם קאָנסטיטוציע־פּראָיעקט פון בע־בע און איז אַרויסגעפאָהרען אויף אַ פּוילישע שיף אין געזעלשאַפט פון וויצע־פינאַנס־מיניסטער יאַסטשעמבסקי און פּאָסט־מיניסטער בערגער. אַזוי־אַרום גיבען די מיניסטאָרען און מלוכה־מענער אַ ביישפּיעל נישט צו נעהמען קיין אויסלענדישע פּאַספּאָרטען, ווייל ווי בעקאַנט, קען מען פאָהרען אָהן אויסלענדישע פּאַספּאָרטען, אוב מען פאָהרט אויף אַן אויספלוג אויף פּוילישע שיפען.

דער פינאַנס־מיניסטער יאַן פּילסודסקי איז אַרויסגעפאָהרען קיין שטשאַווניק, אויף אַ קורצען אורלויב איז אָבגעפאָהרען אויך דער פּרעמיער פּריסטאָר און דער עיקר—עס ווילט זיך אויף אורלויב דער קריגס־מיניסטער מאַרשאַל פּילסודסקי. די אָפיציעלע קאָמוניקאַטען האָבען מיטגעטיילט, אַז דער מאַרשאַל פּילסודסקי איז געפאָהרען קיין פּיקעלישעק. די קרעסען־צייטונגען אינפאָרמירען אָבער, אַז פּילסודסקי געפינט זיך אין געגענד פון גראָדנע. די אָפיציעלע קאָמוניקאַטען מוזען איבעריגענס נישט וויסען פּינקטליך וואוהין דער מאַרשאַל פאָהרט. דער דעצידירענדער פאַקטאָר אין פּוילען ווייזט בכלל לעצטענס אַרויס אַ שטאַרקע ריהרעוודיגקייט און בעווענליכקייט, בעזוכענדיג אַ רייהע שטעדט אויף די קרעסען און שפּאַצירענדיג שפּעט אין דער נאַכט אויף די גאַסען פון פּשעמישל.

אורלויב האָבען גענומען אויך עטליכע העכערע בעאַמטע. עס איז אַוועק דער וויצע האַנדעלס־מיניסטער ראַזשיכאָווסקי, אַנ'אַמאָליגער רעפּרעזענטאַנט פון דער ענדעקישער יוגענד. עס איז אַוועק דער וויצע אַרבייטס־מיניסטער שובאַרטאָוויטש, דער דעפּאַרטאַמענטס־דירעקטאָר און אַרבייטס־מיניסטער דרעצקי. די דאָזיגע מענשען האָבען אַמאָל געהערט צו איין פּאָליטישע קאַטעגאָריע, זיי האָבען רעפּרעזענטירט געוויסע שטימונגען צווישען דער נאַציאָנאַלער יוגענד. רעדט מען וועגען דעם, אַז זייער אַוועקגעהן בעדייט אַ „לינקער אָבוויג“, ווער עס ראַדיקאַליזירט זיך האָט טאַקע אַ צוטריט צו די רעגירענדע פאַקטאָרען, ער דאַרף אָבער מעהר נישט פיגורירען אויף קיין הויכע אַמטען און איבערשרעקען די ראַדזיווילס, ווי דאָס למשל איז געשעהן מיט מאַראַטשעווסקין.

עס זענען פאָרגעקומען אַ רייהע ענדערונגען אויף די האַלב־אָפיציעלע אַמטען. גאַנץ אונגערעכט איז אַוועק דער פּרעזעס פון „סטזשעלעץ“ און וויצע־פּרעזעס פון באַנק גאָספּ. קראַיאָוועגאָ, אַנוש, פּונקט אַזוי פּלוצלונג איז אויף זיין אָרט גערופען געוואָרען וואַיציעך סטפּיטשינסקי. דער דאָזיגער אורלויב פון די מלוכה־מענער אין „סטשעלעץ“. די דאָזיגע כסדר'דיגע וואַנדערונגען פון פּרעזעסען, קאָמענדאַנטען און פערזאָנען אויף אָנפיהרענדע אַמטען פאָדערט אַ גרעסערע אויפמערקזאַמקייט. די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „סטזשעלעץ“ האָט אָבער נישט אויפגעדעקט די הינטער־קול'סן פון דער אָרגאַניזאַציע. אויפ'ן צוזאַמענפאָהר האָט געהערשט דיסציפּלין און געהאָרכזאַמקייט. אַלע פאָרגעלייגטע קאַנדידאַטורען זענען פער־אַקלאַמאַציע אָנגענומען געוואָרען.

די אורלויב־סעזיע אין איצטיגען סעזאָן איז אַלזאָ זעהר אַ גרויסע. עס פאָהרען אַרויס די מלוכה־מענער, כדי צום 14־טען אויגוסט צו קומען קיין גדיניע אויפ'ן צוזאַמענפאָהר פון די לעגיאָניסטען, הגם ביז דער לעצטער מינוט ווייס מען נישט, צי דער מאַרשאַל פּילסודסקי וועט אָנטיילנעהמען אינ'ם לעגיאָניסטען־צוזאַמענפאָהר, וועלכער וועט דאָס מאָל טראָגען אַ כאַראַקטער פון אַן אַנטי־דייטשע דעמאָנסטראַציע. פּילסודסקי האָט נאָך קיינמאָל נישט אָנטייל גענומען אין קיין אַנטי־דייטשע דעמאָנסטראַציעס. זיין אָנטיילנעהמען אין דאָזיגען צוזאַמענפאָהר וואָלט געהאַט אַ וויכטיגע בעדייטונג און דערצעהלט וועגען אַ נייער ווענדונג אין דער אויסערען־פּאָליטיק. און ווי שטענדיג ווייסען אַפילו נישט זיינע נאָהענטע וועגען וואָס פאַר אַ פּלענער עס טראַכט מאַרשאַל פּילסודסקי.

אין דער דאָזיגער אורלויב צייט איז אָבער פאַראַן איינער וואָס רוהט נישט. ער וואַנדערט פון דאָרף צו דאָרף, פון פּאָמערען ביז מערב־גאַליציען, אָרגאַניזירט דעמאָנסטראַציעס אין געוו. קאָנגרעס־פּוילען, זאַמעלט צונויף טויזענדער פּויערען אויף פערזאַמלונגען און איז זיי מבשר בשורה אַז דער טאָג פון נצחון איז נאָהענט.

ער פאָהרט צוזאַמען מיט דעפּוטאַטען פון די דריי פעראייניגטע פּויערען־פּאַרטייען און דיסקאָנטירט אַלע פעהלערען פון מאַי־לאַגער, דער איינער איז—ווינצענטי וויטאָס.

וויטאָס רוהט נישט אַ טאָג. אַפילו די שניט־צייט האַלט איהם נישט אָב פון פּאָליטישע אַרבייט. ער ווייסט נישט פון קיין אורלויב. איצט איז פאַר איהם די גינסטיגסטע צייט פאַר פּאָליטישע אַרבייט.

ר.

אמעריקא און סאָוויעט־רוסלאַנד

פון ד"ר. א. קאַראַלניק.

ביז מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק איז עס געווען אַ כלל, אָנגענומען, אַז אַמעריקא איז דאָס רייכסטע דאָס בעסטע, דאָס קלוגסטע, דאָס שעהנסטע לאַנד פון דער וועלט. איירָאָפּע? אויך מיר אַ מדינה! איין אַמעריקאַנער מיליאָנער קען אַריינשטעקען אין קעשענע גאַנץ דייטשלאַנד און פראַנקרייך און אַפילו נישט מערקען, אַז עס איז צו שווער פאַר איהם. אַמעריקא איז געקומען קיין איירָאָפּא, אָפּגעשאַצט די, זיך אַפילו נישט געדונגען, און אויסגעקויפט אַלצדינג, וואָס איירָאָפּא פערמאָגט. און די אָרימע איירָאָפּא איז געשטאַנען ווי אַ שקלאַפין, וואָס מען פערקויפט אויף דעם באַזאַר פון אַלזשיר, קוים וואָס צוגעדעקט מיט אַ דינעם שלייער. און האָט געציטערט—באַלד וועט אָנקומען דער סולטאַן פון אַמעריקא, דער גרויסער קונה, און וועט פון איהר אַראָפּרייסען דעם לעצטען שלייער אויך. ער האָט געלד, ער האָט חוצפּה, ער קען עס זיך ערלויבען.

און דעמאָלט איז נישט נאָר אַמעריקא, נאָר אַפילו איירָאָפּא געווען איבערצייגט, אַז אַ נייע ציוויליזאַציע האָט זיך פערנומען אויף דעם אַמעריקאַנישען קאָנטינענט, אַ יורש פון דער אַלטער וועלט, און אַז די „אַלטע“ איירָאָפּא האָט שוין נישט מעהר קיין אַנדער אָרט און קיין אַנדער צוקונפט ווי דעם מושב־זקנים פאַר אַמעריקאַנישען געלד.

דעמאָלט איז געווען די צייט, ווען אַפילו רוסלאַנד, אָט די וועלט־שטורמענדע, קאָמוניסטישע רוסלאַנד. האָט גע'חלומ'ט בלויז פון איין זאַך: דעריאָגען אַמעריקא, און ווען אין מאָסקווא איז אין יעדען סאָוויעט־ווינקעלע געהאָנגען אַן אויפשריפט פון הענרי פאָרד. „פאָרדיזאַציע“ איז געוואָרען דער רוסישער סינאָנים פאַר ציוויליזאַציע.

און ווי גיך עס דערגעהען די קלאַנגען! מען איז אין איירָאָפּא, דאַכט זיך, געוואָהר געוואָרען, אַז אַמעריקא האָט קיין געלט נישט, נאָך פריהער, ווי די בירגער האָבען זיך דערוואוסט דערפון אין אַמעריקא. אין מיט אַמאָל איז אַראָב דער גאַנצער חן פון אַמעריקא. די קרוין, די דאָלאַר־קרוין, איז אַראָפּגעפאַלען פון דעם שטאָלצען יענקי־קאָפּ. אין אַמעריקא—שוין אויך אַרבייטסלאָזיגקייט, דאָרט שוין אויך באַנקראָטען, דאָרט שוין אויך שמועסען וועגען אינפלאַציע—וואָס־זשע איז דער יחוס.

דער אומרוה האָט זיך אַ דרעה געטאָן צווייט אויף צוריק.

און נישט נאָר דער המון, וואָס איז הונגעריג נאָך סענסאַציעס, און זשורנאַליסטען, וואָס חנפ'ענען דעם געשמאַק פון די מאַסען, נאָר אַפילו וויסענשאַפטליך־געבילדעטע, גוטע בעאָבאַכטער און געוויסענהאַפטע פאָרשער — אַפילו זיי זענען אַריינגעפאַלען אין דעם עקסטאַז פון ביטול — ביטול צו אַמעריקא.

שרייבט די טעג אַנ'ענגלישער דאָקטאָר, דער בעקאַנטער כירורג און אַנטראָפּאָלאָג, בריפאָ: נישט מעהר און נישט וועהניגער ווי אַ „עקזיטוס לעטאַליס“ — דער איינציגער אויסגאַנג פאַר אַמעריקא איז—טויט. ער איז דאָ געווען, ער האָט זיך צוגעקוקט צו דעם לעבען פון דעם לאַנד, גערעדט, ווי ער זאָגט, מיט דעם פאָלק, און געקומען צו אַ שלוס: אין אַמעריקא איז נישט מעגליך קיין שום בענייאונג, קיין שום רעוואָלוציאָניזירונג. בלויז אַ צוזאַמענברוך, אַ „דיזאינטעגראַציע“. אַמעריקא מוז פונאַנדערפאַלען, זיך אויפלעזען.

דער בעסטער מיטעל געגען אַ סאָציאַלער קראַנקהייט איז — כירורגיש־צושניידען און צושטערען די געזעלשאַפט אַזוי ווי אין רוסלאַנד.

און דאָס איז אויך דער אידעאַל פון ד"ר בריפאָ: סאָוויעט רוסלאַנד. דאָרט, זאָגט ער, איז דאָס איינציגע לאַנד, וואו עס ווערט געשאַפען אַ נייע ציוויליזאַציע; דאָס איינציגע לאַנד פון דער צוקונפט, ווייל דאָרט איז — אַ רעוואָלוציע. אמת, דער אייגענער ד"ר בריפאָ רעדט אין דער אייגענער צייט מיט ענטוזיאַזם פון פראַנקרייך, וואו מען עסט אַזוי געשמאַק, מען טרינקט גוט און מען האָט בכלל הנאה פון דעם לעבען — און אין דעם פּונקט בין איך מיט איהם הונדערט פּראָצענט מסכים — אָבער דאָס קלעפּט זיך עפּעס נישט צו דעם לויבגעזאַנג אויף רוסלאַנד.

עס איז פאַר מיר אייגענטליך נישט זעהר וויכטיג, ווי אַזוי און פאַרוואָס דער דאָקטאָר, כירורג און אַנטראָפּאָלאָג, סעצירט אַזוי אַכזריות'דיג די אַמעריקאַנער ציוויליזאַציע, אַמפּוטירט אַזוי ביטער און שאַרף די „פּוריטאַנער“, וואָס האָבען געשאַפען די אַמעריקאַנישע סביבה.

דאָס וואָס ער זאָגט, איז נישט ניי. מענקען האָט עס שוין פאַר איהם געזאָגט נאָך בעסער. ניי איז אָבער, ניי פאַר אַנ'איירָאָפּעער, די צוזאַמענשטעלונג: אַמעריקא—רוסלאַנד, אויפלעזונג אַנטקעגען שעפערישער רעוואָלוציע. „ניי“ — רעלאַטיוו. ווייל די וועלט איז פערפלייצט מיט אַזעלכע רוסען־בעוואונדערער, מיט קאָמוניזירענדע אינטעליגענטען. און דער ערגסטער צווישען זיי איז, אפשר, בערנאַרד שאָו. דער ערגסטער, ווייל ער איז בעגאַנגען די אומפערצייליכע זינד — צו זיין אין רוסלאַנד אַ פּאָר טעג און מאַכען חוזק פון איהר, אָפּשפּאַסען פון איהר—דורך זיינע גוזמאות. דורך זיינע קעלבערנע התפּעלות'ן פון „סטאַלינסטאַן“.

און ווען ד"ר בריפאָ דאַרף מאַכען אַנ'אָפּעראַציע, וועט ער זיכער זיך לאַנג אַריינטראַכטען, פּערטיספען, זיך נישט איילען. אַ מענש איז פאַר איהם אַ מענשליך לעבען שטעהט אין קאָן.

פאַרוואָס בייט זיך די מעטאָדע, ווען עס קומט צו סאָציאַלע פראַגען? איז דען דאָ אויך נישט קיין מענשליך לעבען אין שפּיל?

אַמעריקא—רוסלאַנד! שוין דער פערגלייך איז נישט אויפריכטיג, נישט קריטיש דורכגעטראַכט און גייסטיג אומעהרליך. רוסלאַנד אַ מוסטער פאַר אַמעריקא?

און ווען סטאַלין וועט דערלעבען די אַכטע „פּיאַטילעטקע“, און ווען אַלצדינג זאָל געהן מיט דעם אייגענעם טעמפּאָ, וועלען זיי דען אָנייאָגען אַמעריקע? נישט נאָר אין דער טעכניק, נאָר אַפילו אין דער קולטור!

מחמת, וואָס מיר זאָלען נישט טראַכטען וועגען דער אַמער. קאַנישער קולטור, ווי נידעריג מיר זאָלען זי נישט שאַצען — העכער ווי די רוסישע שטעהט זי נאָך אַלץ. אמת, רוסלאַנד האָט פערמאָגט טאָלסטאָי'ן און דאָסטאָיעווסקי'ן, אָבער מיט בעלעטריסטיק אַליין איז אַ לאַנד נאָך נישט גרויס. און די הונדערט און צוואַנציג מיליאָן אַמעריקאַנער קענען זיך נאָך פערגלייכען מיט די קירגיזען, אָסטיאַקען און אַפילו מיט די קאַזאַקען און כאַכאַלען פון די רוסישע סטעפּעס.

ווי שלעכט עס זאָל נישט זיין אין אַמעריקא, עס איז נאָך ווייט פון אַ טויט־סכנה, די ידיעה וועגען דעם טויט פון אַמעריקע איז זעהר איבערטריבען.

ווייסע קעלנער

קלאנגען און אפקלאנגען

פון לעא קעניג

מעג מען שוין, הייסט עס, אין רוסלאנד טראָגן ווייסע קעלנער.

דער קאנגרעס פון די יונגע קאמוניסטען אין מאסקווע האט אפיציעל און פייערליך ערקלערט, אז פון היינט אָן און ווייטער וועלען יונגע קאמוניסטען מעגען טראָגען ווייסע קעלנער. פון היינט אָן און ווייטער וועט מען איב'ם סאָוויעטישען רוסלאנד צוליב א ווייסען שטייפען קאָלנער נישט ווערען פערדעכטיגט, אז מען איז א „בורזשואזער אינטעליגענט".

איב'ם קאמוניסטישען רוסלאנד וועט מען שוין מעהר נישט אָפשפּעטען פון איינעם וואָס טראָגט א ווייסען קאָלנער. אט די פייערליכע ערקלערונג האט געמאכט דער גענעראל־סעקרעטאר פונ'ם צענטראל־קאָמיטעט פון די יונגע קאמוניסטען, און האט דערביי אויף דער פלאטפאָרמע אליין געטראָגען א שטייפען קאָלנער און נאך א שניפס פון דער לעצטער מאָדע...

און קיינער האט פון זיין ווייסען קאָלנער און מאָדישען קראוואט נישט געלאכט, ווי ס'וואָלט געווען דער פאל מיט א יאָהר אָדער צוויי צוריק, ווען אמת'ע קאמוניסטען האבען געמוזט טראָגען די בערימטע און אגב זעהר בעקוועמע — רוסישע „רובאשקעס".

און הערט נאר הערט: דער גענעראל סעקרעטאר פון די יונגע קאמוניסטען האט נישט נאר אליין געטראָגען א ווייסען שטייפען קאָלנער און א שניפס פון דער לעצטער מאָדע; ער האט נאך דערביי ווי עס דערציילען די סאָוו. צייטונגען, גערעדט א סך און מיט גרויס ערנסט וועגען „בלומען און מוזיק".

ווייסע קעלנער, בלומען און מוזיק... אין קאמוניסטישען רוסלאנד, וואָס פאר א איבערקערעניש!

מיט א פאר יאָהר צוריק, ניין מיט א פאר חדשים צוריק, זענען אזעלכע זאכען אין רוסלאנד געווען סיבאָנ'מען פון בורזשואזער קולטור און ציוויליזאציע.

א קאמוניסט אין רוסלאנד זאָל טראָגען א ווייסען שטייפען קאָלנער און דערביי נאך רעדען פון בלומען און מוזיק — עפּעס ווי א אויסגעפּאַשעט סטודענטעל, א קינד פון רייכע עלטערען — דאָס איז אין רוסלאנד געווען גענוג נישט נאר זיך לעכערליך, צו מאכען נאר זיך ערנסט צו קאָמפּראָמיטירען.

און דאָ פּלוצלונג אזא איבערקערעניש: מען מעג שוין איב'ם סאָוויעטישען רוסלאנד קליידען זיך ריין און ציכטיג, טראָגען ווייסע קעלנער און נאך רעדען וועגען מוזיק און בלומען.

א אמת'ע כאָטש שטילע רעוואָלוציע איב'ם רעוואָלוציאָנער'ען רוסלאנד.

און אט דער רעוואָלוציאָנערער בעשלוס פון די יונגע קאמוניסטען איז חלילה נישט קריטיקירט געוואָרען פון דער סאָוויעטישער פרעסע נאר פערקעהרט איהם שטארק געלויבט.

די יונגע קאמוניסטען, שרייבען די רוסישע צייטונגען, האבען אצינד קלאָר געמאכט פאר זיך און פאר דער גרויסער וועלט אז „די קאמוניסטען זענען נישט קיין געגנער פון פיינער קליידונג און פון פערזענליכע בעקוועמליכקייטען, אז סאציאליזם פאָדערט נישט פון זיי, זיי זאָלען לעבען נאר אין קאזארמעס אונטער א שטרענגער דיסציפּלין. דער סאָציאליזם וויל זיי נישט מאכען פאר איין גרויסע סטאדע, נאר פאר מענשען מיט אייגענע פערזענליכע געשמאקען און טאלאנטען וועלכע דארפען נאר די נויטיגע בעדינגונגען זיך צו אנטוויקלען, — אזוי שרייבען אצינד די רוסישע צייטונגען וועגען דעם בעשלוס פון די יונגע קאמוניסטען.

מעג מען שוין איב'ם קאמוניסטישען רוסלאנד טראָגען ווייסע קעלנער; איב'ם איצטיגען רוסלאנד מעג מען שוין רעדען פון מוזיק און פון בלומען און מען זאָל דערביי אויף אייך נישט קוקען ווי אויף סענטימענטאלע אינטעליגענץ.

און טאָמער מיינט איהר אז נאר די יונגע רוסישע קאמוניסטען האבען זיך אָנגעהויבען צו „ציוויליזירען" מאכט איהר א טעות:

אט איז מיסיס סידני וועב — די פרוי פון לארד פּאספילד, וועלכע וויל זיין, אלס אמת'ע סאָציאליסטקע, בשום אופן נישט אָנרופען ליידי פּאספילד — ערשט געקומען פון רוסלאנד מיט אזעלכע גרויסען אויך, וועגען די דאָרטיגע קאמוניסטקעס.

אויך די רוסישע קאמוניסטקעס האבען זיך, ווייזט אויס, גענומען ציוויליזירען.

„די רוסישע קאמוניסטקעס — קלאָגט זיך די סאָציאליסטיש־פרומע מיסיס וועב — פארבען זיך שוין לאנג די ליפען און קאָקעטירען...

און לויט איהר מיינונג איז עס נישט שעהן פאר די רוסישע קאמוניסטקעס ,וועלכע זענען דאָרט פיל בערעכטיגטע און פּראָדוקטיווע בירגער.

די רוסישע פרויען האבען אָנגעהויבען טראָגען הויזען... — וואָלט דאָס נאך נישט געווען אזא אומגליק — אויך די בורזשואזע דאמען אין אייראָפּא האבען ליב צו טראָגען הויזען — שטייגען זיי אָבער די רוסישע קאמוניסטקעס איבער אויף דעם געביט: די רוסישע קאמוניסטקעס האבען זיך געמאכט א מאָדע צו טראָגען הויזען פון פערשידענע קאָלירען און מיט רויטע שטערן, העמדלעך און סערפען אויף די הויזען במחילה.

די רוסישע קאמוניסטקעס וועלען שוין באלד מיט זייערע געוואגטע מאָדעס איבערשטייגען און פערשעהמען די פידזשאמעס פון זייערע בורזשואזע שוועסטער אויף די באָד־ערטער.

א שטילע רעוואָלוציע קומט אצינד פאר איב'ן קאמוניסטישען רוסלאנד: זיי הויבען זיך אָן ווייזט אויס צו ציוויליזירען און אפילו צו אינדיווידואליזירען.

יונגע קאמוניסטען מעגען טראָגען ווייסע קעלנער, יונגע קאמוניסטקעס קאָקעטירען... און ס'איז שוין מעהר נישט קיין הייליגער חוב דאָרט (ווי מען פלעגט שמועסען) אלע זאָלען אויסזעהען ווי איין גרויסע דיסציפּלינירטע סטאדע .וואָס טוט זיך דאָרט אין רוסלאנד? געהט זיי דאָרט אזוי גוט אז זיי הויבען אַזש אָן צו קלערען וועגען פערזענליכע בעקוועמליכקייטען און אינדיווידועלע געשמאק־זאכען?

און וואָס וועלען איצט זאָגען די אייראָפּאישע פאשיסטען ,געגן היטלעריסטען, וועלכע האבען ביז איצט נאכגעטאנצט — פאפעריק — די רוסישע קאמוניסטען?

וואָס וועלען זיי איצט טון מיט זייערע שווארצע און ברוינע העמדלעך און אנדערע דיסציפּלינירטע אוניפאָרמען זייערע?

וועלען זיי אויך אצינד זיך ערלויבען אביסעל ציוויליזאציע און לויז מאכען די קאזארמע דיסציפּלין?

רדיפות אויף גרים

אלעקסאנדער דער ערשטער גיט ארויס א בעפעהל צו רופען די גרים מיט'ן נאמען „זשיד". — דורך די פערפאלגונגען אויף גרים שטארקט זיך די „התיהדות"־בעוועגונג. — א קאזאקען־פּולק, וועלכען עס איז דערלויבט צו היטען שבת. — קאזאקען זענען מקבל־פנים ניקאלאַיען מיט א ספר־תורה. — די דאנער קאזאקען נעמען נישט אראפּ פאר'ן קסר די היטלען. — דער קסר שעפּשעט א פּסוק

פון צבי כשדאי

אין 1822 יאָהר האט דער גראף קאָצובייי פאָרגעלייענט אלעקסאנדער דעם ערשטען פאָלגענדיגע מאסנאהמען געגען די „אפּיקורסים" וואָס פיהרען אָן מיט דער „התיהדות"־בעוועגונג:

1) שמידען און קייטען די פיהרער און פּראָפּאגאנדיסטען, די חכמים, און חזנים, און סתם כלל־טוער. די געזונטע אָפּגעבען אין מיליטער־דינסט, און די שוואכע און אלטע פערשיקען אין סיביר (איך האב זייערע אייניקלעך בעזוכט אין סיביר און מיט זיי געשמועסט אין זייערע גרויסארטיגע בתי־כנסיות וואָס זיי האָבען אויסגעבויט), זיי בעזעצען אין די ווייטע און וויסטע געגענדען, צעשפּרייטען אין די אָפּגעזונדערטע ישובים, כדי זיי זאָלען נישט קענען צונויפקלייבען אין איין אָרט קיין צעהן מענשען, ווי דאָס איז זייער מנהג.

2) די אלע געגענדען, וואו די גרופּעס וועלען פערטריבען ווערען, מוז מען ראשית כל אויסרייניגען פון יודען און נישט דערלויבען אריינקומען אהין קיין איין יוד, אפילו צייטווייליג.

3) ווי ווייט מעגליך צו שטערען און נישט דערלאָזען קיין התקרבות צווישען זיי און די קריסטען. נישט דערלויבען זיי קיין עפענטליכע גאָטעס־דינסטען, און בכלל נישט דערלאָזען זיי אָפּהיטען וועלכע נישט איז מנהגים וואָס זענען נישט ענהליך צו די פּראוואָסלאווע.

4) אויפמערקזאם מאכען דעם פּראָסטען המון, אז מען זאָל זיך בעציהען צו די גרים מיט האס און שפּאָט, זיי אָנרופען מיט די שענדליכסטע נעמען, און פערשידענע צונעמענישען, ובעיקר, בעצייכנען זיי אין אלע דעקרעטען און דאָקומענטען מיט'ן נאָמען „זשיד" און נישט רופען זיי מיט די נעמען „סובאָטניקעס" און „מתיהדים".

5) נישט ארויסגעבען זיי קיין פּאספּאָרטען און ביי יעדער געלעגענהייט נישט דערלאָזען זיי ארומצופאָהרען כדי זיי זאָלען נישט קענען קומען אין קיין שום געשעפטליכע פערבינדונגען מיט די אמתע זשידעס.

6) פערבאָטען זיי צו ארבייטען זונטאג און נישט דערלאָזען דורכצופיהרען זייערע רעליגיעזע מנהגים, ווי מילה, חופה, קבורה א.א.וו.

די אלע פאָרשלאגען זענען אויך בעשטעטיגט געוואָרען דורכ'ן „הייליגען סינאָד" און דורך אלעקסאנדער דעם ערשטען ,וועלכער האט געוואָרט אויף „דייטליכע בעריכטען". די טרויעריגע פאָלגען פון די דאָזיגע בעריכטען זענען אָבער געקומען, ווען אויפ'ן טראָן איז ארויף ניקאלאַי, דער ערשטער, טויזענדער מתיהדים זענען פערטריבען געוואָרען אין סיביר און קאווקאז, א סך דערפער זענען אינגאנצען חרוב געוואָרען, כדי דערצויגען צו ווערען אין דעם גייסט פון דער פּראוואָסלאווע. א סך גרים האבען נישט געקענט ביישטיין דעם נסיון און זיך צוריק אומגעקעהרט צום קריסטליכען גלויבען, דער גרעסטער טייל פון זיי זענען טאקע פערבליבען איבערגעגעבענע צו דער יודישער אמונה.

דער פירש גאליצין איז דאן געקומען צו דער איבערצייגונג, „אז לויט דער יודישער רעליגיע, מוזען די יודען זעהען וואָס גיכער אריינצוברענגען אין זייער גלויבען אלע פעלקער".

דערמיט האט ער בערעכטיגט די אלע שווערע גזירות און אכזריותדיגע מיטלען, וואָס האבען זיך אזוי פערשטארקט אין די לעצטע יאָהרען פון אלעקסאנדער דעם ערשטען, און בעיקר אין אנהויב פון ניקאלאַי דעם ערשטענס ממשלה.

מ'האט זיך גענומען „אויסראָטען מיט'ן וואָרצעל" די דאָזיגע „שעדליכע" בעוועגונג. די אלע רדיפות און נגישות האבען אָבער געבראכט דערצו אז פון טאָג צו טאָג זענען זיי געוואָרען אלץ שטארקער און געוואונען די סימפּאטיעס פון דער איבריגער בעפעלקערונג בפרט אין די געגענדען פון דער וואָלגא און קאמא, וואו דער גאנצער מסחר האט זיך קאָנצענטרירט אין זייערע הענט.

מעהר ווי אנדערשוואו איז גרויס געווען זייער איינפלוס אין צפון־קאווקאז און אין קובאנער און דאָנער געגענדען, וואו עס האבען זיך מגייר געווען גאנצע דערפער מיט זייערע בעאמטע, די צארישע פּראוואָסלאווע ממשלה האט זיך הערמיט געמוזט רעכענען און געשאפען א ספּעציעלען קאזאקען־פּולק וועלכער איז געווען בעקאנט אונטער'ן נאָמען „דער כאָפּערסקער קאזאקען־פּאָלק" דער דאָזיגער פּאָלק איז בעשאנקען געוואָרען מיט די פּריווילעגיעס צו היטען שבת און די יודישע ימים־טובים, ביז'ן יאָהר 1905 (ווען מען האט געגעבען די קאָנסטיטוציע), האבען נאך די קאזאקען אויסגענוצט די דאָזיגע מיליטער־פּריווילעגיעס.

אין 1842 יאָהר האט ניקאלאַי דער ערשטער ווי דער אויפגעלעבט דעם אלטען דעקרעט. מען זאָל די גרים פערשיקען אין קאווקאז, צוליב דעם האבען זיך אין צפון־קאווקאז און אין די קובאנער און דאָנער געגענדען זיך קאָנצענטרירט טויזענדער פערשיקטע „מתיהדים".

די דאָזיגע גרים האבען אזוי געווירקט אויף דער דאָרטיגער בעפעלקערונג, אז דאָס „התיהדות" האט פערכאפּט דעם גאנצען געגענד, אזוי אז דאָרטען האט זיך געשאפען דער גרעסטער און שטארקסטער צענטער פון גרים.

אויף וויפיל דאָס התיהדות האט זיך פערשפּרייט איז גענוג צ וועהן פון דאָזיגען עפּיזאָד:

אין יאָהר 1851 איז ניקאלאַי דער ער שטער דורכגעפאָהרען די דאָזיגע ערטער, מען איז פון אלע דערפער ארויסגעגאנגען איהם בעגעגענען מיט „ברויט און זאלץ" צווישען די אלע קאזאקען וואָס זענען געקומען איהם מקבל פנים זיין, האט ער בעמערקט איין גרופּע קאזאקען, וואָס טראָגען אין די הענט א חוץ דאָס ברויט מיט וואסער אויך א ספר תורה, ווען דער קייזער איז פערבייגעגאנגען האבען זיי נישט אראָפּגענומען די היטלען פון קאָפּ...

דער קייזער וועלכער פלעגט שטענדיג טראכטען וועגען א מרידה קעגען איהם, האט דאָס באלד בעמערקט און געפרעגט דעם אטאמאן:

— וואָס איז דאָס? א בונט? פארוואָס נעהמען זיי נישט אראָפּ די היטלען?

— זיין קייזערליכער מאַיעסטעט! דאָס איז נישט קיין בונט. זייער רעליגיע דערלויבט זיי נישט צו צו בלייבען מיט אנ'ענטבלויזטען קאָפּ — דאָס זענען יודישע קאזאקען —האט דערשראָקען געענטפערט דער אטאמאן.

— מייצע קאזאקען זענען יודען? — האט זיך דער קייזער געוואונדערט — דאָס איז נישט מעגליך.

— זיי זענען פריהער געווען פּראוואָסלאווע, אָבער זינט ס'האט זיך דאָ קאָנצענטרירט די מתיהדים האבען זיי זיך אָנגעהויבען מגייר צו זיין — האט דער אטאמאן געפרובט מסביר זיין דעם ענין.

די דאָזיגע ערקלערונג האט אָבער נאך מעהר אויפגערעגט דעם קייזער, ער האט זיך אויפגעהויבען פון זיין קאַרעטע, געוויזען א פאר פויסטען און מיט כעס אויסגעשריען:

—אי דוועל ווייזען די כלבים וואָס דאָס הייסט ווידישקייט און יודישער גלויבען, אי דוועל זיי אָנלערנען ווי צו וואַרפען זיך מיט דער הייליגער פּראוואָסלאוויע! גלייך זאָל מען אלעמען שמידען אין קייטען...

דער קייזער האט נישט בעוויזען צו ענדיגען דאָס וואָרט — אזוי האבען מיר דערציילט אלטע גרים וואָס זענען דאָרטען בשעת מעשה געווען — ער איז גלייך געוואָרען בלייך, זיך אוועקגעזעצט אויף זיין אָרט זיך פערטראכט אויף א לענגערער צייט, און. עפּעס וואָס געשעפּטשעט, דערנאך האט ער אויפגעהויבען דעם קאָפּ, זיך איינגעקוקט אין דער ספר תורה און האט זיך א טרייסעל געטון אויף צוריק...

איינציגע אלטע מתיהדים האבען מיר דערציילט, אז זיי האבען געהערט ווי דער קייזער האט געשעפּטשעט אויף רוסיש דעם פּסוק: „לב מלכים ושרים ביה ד'. דער קייזער האט דאן בעפוילען:

„מען זאָל נישט פערפאָלגען די גרים, נאר אריבערפיהרען זיי אין די ווייטע ערטער, כדי זיי זאָלען נישט אָנשטעקען מיט דער דאָזיגער קראנקהייט זייערע ברידער".

די פאָלגען זענען אָבער געווען, אז דווקא די קאזאקען וואָס זענען פערשיקט געוואָרען אין „די ווייט אָפּגעזונדערטע דערפער" האבען פערשפּרייט די „התיהדות"־בעוועגונג און טויזענדער קאזאקען האבען נאכגעפאָלגט דעם דאָזיגען ביישפּיל און זיך אויך מגייר געווען.

אזוי האט די צארישע מאכט געהאָלפען מיט די אייגענע הענד צ ופערשפּרייטען די התיהדות־בעוועגונג אין אזעלכ עגעגענטען, וואו א יוד וואָלט גאָר קיינמאָל נישט פערוואָגעלט געוואָרען.

אין די שטראמען פון דער יוד. געשיכטע

פאר די טויערען פון ירושלים

אין חודש ניסן פאר פסח האט טיטוס בעלא־גערט די שטאט ירושלים, און מעכטיג איז אונזער הויפט־שטאט געווען, און אלע איהרע מלחמה־מענ־שען זענען געווען גבורים, וואלטען זיי אלע נעהאט איין הארץ וואלטען די רוימער אוועק פערשעהמט, וויל מען קען גאר אין ווערטער נישט איבערגע־בען די גבירות וואס די יודישע העלדען האבען בע־וויזען אין די אויגען פון די רוימער, אלעזר בן שמעון און יוחנן פון גוש חלב און שמעון בן גיורא האבען געקעמפט פאר יעדען טריט ערד מיט פייער און פלאם, אזעלכעס האט מען נאך גאר נישט געזעהען אין די בלעטער פון דער וועלט־געשיכטע.

פון וואנען האבען זיך די גבורים גענומען? ווי אזוי האבען זיך איבערגעקאכט די אלע מעטאלען אינווייניג אין פאלקס־הארצען? דאס האבען זיך גע־צויגען די שטראמען פון נבואה, פון געטליכקייט, פון דעם הייליגען פייער וואס האט גענומען ברענען ביים סנה, און ברענט נאך היינט מיט דער־זעלבער קראפט ווי אמאל.

און אויף דעם ווייטאגט אזוי דאס הארץ אויף דעם שלעכטען גייסט, וועלכער איז געשיקט געווא־רען אויף אונז יודען, די פרייהייטס־קעמפער האבען זיך געשפאלטען אויף גרופעס און גרופקעלעך, וואס האבען געהאסט איינער דעם אנדער׳ען, די פערשידע־נע כתות האבען צווישען זיך געקעמפט אהן אנ׳אויפ־הער. עס האבען נישט געפעהלט קיין הריגות און אונטערצינדונגען, איין פייער האט פערניכטעט גאנצע אוצרות פון לעבענס־נויטווענדיגקייטען וועלכע זענען געווען צוגעגרייט ביי דער פריהערדיגער רע־גירונג־ אין תלמוד געפינען מיר אנ׳(אפקלאנג וועגען דער היסטארישער געשעהעניש, אין גיטין ווערט דער־צעהלט, ווי עס האבען געהייסען די דריי רייכע פון ירושלים וואס האבען די אוצרות געהאט צוגעגרייט גראדע זענען די אוצרות צוגעגרייט געווארען בעת אויף דער שטאט האט זיך ארויפגעלעגט א בעלאגע־רונג, וואס האט אויסגעמאטערט פון דעם קלענ־סטען ביז דעם גרעסטען.

צו די טרויער־טעג, וועלכע זענען איינגעוואקסען אין די חדשים פון תמוז און אב

פון א. צ. ראמאנאווסקי

אלע יודישע היסטאריקער ווײנען מיט דעמ־זעלבען טאן, וואס העלפט די גבורה, צו וואס קען פיהרען די ליבע פאר׳ן פאטערלאנד, אויב די פאר טייאישקייט, וועלכע איז געגרינדעט אויף חילוקי דעות, רעליגיעזע און סאציאלע, טיילען פונאנדער אנשטאט צו פעראייניגען, עס קען נישט זיין קיין גרעסער אומגליק פאר א פאלק ווי דער, אז אויב אין איינער און אין דערזעלבער צייט ברעכט ביי איהם אויס א מרידה געגען דעם אויסערליכען פיינד און עס קומט אויך פאר אנ׳אינערליכע רעוואלוציע אט דער אומגליק האט געטראפען אין יהודה אין די יאהרען 66—70.

טיטוס איז צוגעטרעטען צו דער בעלאגערונג פון ירושלים מיט לערך זעכציג טויזענד זעלנער די יודישע קראפט איז בעשטאנען פון 23 טויזענד חיל. אבער ירושלים איז געווען געוואלדיג שטארק און פעסט, און איהרע פערטיידיגער אלע גבורים און סאלדאטען, כמעט א דריטעל פון דעם רוימישען פלאם־פייערדיגע פאטריאטען.

גלייך צוערשט ווי די דריי יודישע פיהרער האבען דערהערט, אז טיטוס האט דורכגעמארשירט שומרון, און איבערגענעכטיגט אין גופנה, און פערפעס־טיגט זיין מחנה ארום גבעת שאול, האבען די איינע־ווייניגסטע שונאים שלום געמאכט צווישען זיך. דער שונא פון דרויסען האט מיט זיין מורא גע־ווירקט, אז די אינערליכע ארומרייסענישען זאלען אויפהערען, ווען טיטוס האט געמאכט א רייזע צו בעקוקען די פעסטונגען פון ירושלים צוזאמען מיט זעקס הונדערט אויסדערוועהלטע רייטער, איז ער צוגעקומען צו דעם מצודת גלית, צום צפון פון ירו־שלים, האבען זיך די יודען ארויסגעריסען דורך דעם דמשק־טויער, דורכגעבראכען די רייטער־רייהען פון די רוימער, און אפגעטיילט טיטוס פון זיינע בעגליי־טער. עס האט נישט געפעהלט קיין סך, אז טיטוס זאל אריינפאלען אין די יודישע הענט, בלויז זיין שווערד, און זיין לייכטער פערד האבען איהם גע־ראטעוועט.

ווען מען האט אין די יודישע רייהען דער־זעהען ווי דער שונא דערנעהנטערט זיך צום שטאט האבען אלע פארטייען פערשטאנען, און בעגריפען וואס עס רוקט זיך אן אויף זיי, ווי איין מענש מיט איין הארץ און מיט איין גייסט האבען זיך די יודען געווארפען אויף די רוימער, וועלכע האבען זיך אפ־געגעבען מיט די בעלאגערונגס־מעטאדען זייערע. אין דעם איבערפאל זענען אומגעקומען א סך רוימער, וויל די יודען האבען מיט א געוואלדיגער גבורה זיי צוטריבען אויף אלע זייטען. די רוימער זענען אויך געווארען איבערוועלטיג טפון גרויס שרעק, זעהענדיג די אלע פארטייען האבען פאר א ווײלע פערגעסען זייערע אייגענע עצאנקעדייען, א צייט לאנג האט גע־דויערט איידער די רוימער האבען זיך צוריק פעסט געשטעלט. טיטוס׳ן האט ווידער געלונגען די יו־דען צוריקצושטופען צום בארג־אראפ פון נחל קדרון, די יודען האבען זיך צוריקגעצויגען אויף יענער זייט נחל און אנגעהויבען די מלחמה. פון דאס ביי. א גאנצען טאג האבען זיך די שלאכטען געצויגען ביז טיטוס האט זיך צוריק געשטארקט און צוזאמענגע־בראכט זיינע מענשען צום הר הזיתים. ער האט זיי געגעבען א בעפעהל זיך צו נעהמען פאר דער בעלע־גערונגס־ארבייט. זענען פון דער יודישער זייט א־רויסגעלאפען אלע ווײלע גרופעס גבורים מיט דעם מלחמה־געשריי אויף די ליפען, טעראריזירט די רוי־מער, וועלכע זענען צולאפען ווי דער טויט וואלט זיך נאך זיי נאכגעיאגט, די רוימישע מחנה האט זיך גענומען לאזען אין וועג אריין, טיטוס האט זיך געבעטען ביי זיינע מענשען מיט גוטען און מיט בייזען זיך צו האלטען, אבער עס האט נישט גע־האלפען. די חיילות פון טיטוס האבען זיך לאנג ארומגעווארפען אין זייער ענטשלאסענהייט אנצופיה־רען דעם קאמף, אדער נישט, צולעצט האבען זיך די טיטוס־חיילות גענומען שטארקען און זיי האבען זיך געלאזען געגען די יודען, או זיי איז געלונגען די יודישע גבורים אראפשטויסען פון זייער׳ע פאזיציעס.

די יודען האבען נישט בלויז מיט׳ן שווערד גע־קעמפט. זיי האבען זיך אויך געשלאגען מיט פער־שידענע קונצען, אט זענען ארויס פון שטאט אייניגע יודישע גרופען און זיי האבען די בעלאגערונגס־זעלנער אפגענארט. אזוי ווי זיי קומען ווי שלום־שלוחים צו די רוימער, און אט וועלען זיי באלד עפענען פאר די רוימער די טויערען. די רוימער האבען זיך געלאזט איינרעדען און געגלויבט אין אלעס וואס די יודען האבען געזאגט, זיי זענען צוגעקומען צווישען די טורעמס פון דעם מויער צו שטעלען זיך אין פערבינדונג מיט די כלומרשטע שלום־מענשען, זענען פון דער יודישער זייט ארויסגעלאפען גבורים אין די טויזענדער און אויסגעהרגעט די רוימער. דער יודישער פערניכטונג־שווערד האט זיך געזעטיגט מיט זייער בלוט.

האט טיטוס געזעהען, אז דאס שפיל איז פאר׳ן טייוועל, אז די מלחמה וועט איהם קאסטען צו טייער האט ער גענומען רעדען שלום־ווערטער צו זיי. דער יודישער ענטפער איז געווען א שטאלצער און א מוראדיגער: „מיר וועלען דיך נישט הערען, מיר וועלען ארויסגעהן און די האומברענגען״.

דער סוף איז אבער טראגיש פאר יודען.

מיט יאהרען שפעטער ווען קייזער אדריאן האט געזעהען, ווי יודען ליגען אין דער חרובער ירושלים און קושען די שטיינער, און קלאגען און וויינען אויף די חורבות, האט ער געגעבען א בעפעהל, אז מען זאל בייטען דעם נאמען פון ירושלים, און א יודי־שע פוס זאל דארטען נישט צוגעלאזען ווערען. דער רוימישער טיראן מיט זיין גאנצער חכמה האט נישט בעגריפען דעם כוח וואס עס ווירקט אין יודישען פאלק.

א „ווארשאוויאנקא״ אויף מיין קאפ!...

(פון דער סעריע: „צרות פון א לעטניק״)

פון י. אבערזשאנעק

איך בין דאך שוין א ליעטניק, נישט פון היינט, ביקשט פון נעכטען, עפעס ריכט איך דאך שוין אפ דעם דאזיגען „גלות״ א גאנצען פערטעל יאהר־הונדערט, און על פי יושר, וואלט מען דאך מיר שוין געדארפט מאכען א 25־יאהריגען דאטשע־יובי־לעאום, עפעס בין איך דאך שוין א „זאוואדאוואנע״ ליעטניק, און ווען מען וואלט דאס, כ׳בעט אייך, גע קענט איינפאלען, אז נאך א 25־יעהריגער דאטשע־פראקטיק וועל איך האבען אזא מיאוסען אפשניט, און אלץ צוליב וועמען? — צוליב א יודענע!

— איך מוז אייך דערצעהלען די מעשה, אראפ־רעדען זיך פון הארצען, אפשר וועט מיר אביסעל לייכטער ווערען, און אגב זיך „פאראדזשען״ מיט אייך, ווי אזוי זאל איך ארויסקריכען פון דער בלאטע.

הערט א מעשה:

ווי איך הייס, ווייסט איהר דאך, — איסר זעליג — הייס איך. און מיין יודענע — שיינע זעלדע. אי, צו וואס דארפט איהר וויסען ווי אזוי איך הייס, און ווי מיין ווייב הייסט? כדי איהר זאלט אייך אריינלייגען אין דעם עסק אריין.

איז ווי האלטען מיר? ביי דער בלאטע. יא, שוין איינמאל א בלאטע, און צוליב וואס? צוליב וועמענס זינד? — אלץ צוליב דער יודענע, אז נישט געדאכט זאל זי ווערען!...

א דאטשע מיט אנ׳אויטאבוס־קאמוניקאציע האט זיך איהר פערגלוסט. די באהן טויג שוין נישט. באר אויטאבוסען! און די אויטאבוסען? אויטאבוסען זענען דאס? — אלטע, צובראכענע גוטאלין־שאכטלען, איינגעשמירטע קאטאריינקעס, וואס טאנצען ווי בײנצ׳יג יעהריגע זקנים און קרעכצען ווי א גוסס, נישט געדאכט זאל עס זיין..!

און די נעמען? ווער ס׳הערט נישט די נעמען פון די דאזיגע אנגעשמירטע גוטאלין־שאכטלען: „וויגאדא״, „ראסקאש״, „עקספרעס״, „וויכער״ — ווי געפעלען אייך די נעמען?

אנדערע ווידער רופען זיך מיט ווייבערישע נעמען: „קאלישאנקא״, „לאדזשאנקא״, „טאמאשאוויאנקא״, „ווארשאוויאנקא״, און פון דער „ווארשאוויאנקא״ בעהמט זיך טאקע מיין צרה, פון וועלכער איך קען מיך נישט ארויסקאפען.

ווי איהר ווייסט שוין, האב איך היי־יאהר א דאטשע מיט אויטאבוסען, דאס האט מיין ווייב גע־וואלט האבען א „וויגאדע״ קאמוניקאציע, נו, האב איך עס א „וויגאדע״, ווינש איך עס נישט מיינע שונאים! יעדען אונענד אריינפאקען זיך אין דער גוטאלין־שאכטעל צוזאמען מיט יודען און יו־דענעס, און יודענעס פאהרען נישט לעדיג — מיט פעק און קוישען, טויטע עופות און לעבעדיגע עופות, און אז ווייבער פאהרען מיט עופות, רעדען זיי, און אז ווייבער רעדען, ווילט איהר אנטלויפען וואו דער שווארצער פעפער וואקסט.

איינע דערלאנגט מיר איהר קאטשקע, כ׳זאל זאגען מביגות, צי זי האט זיך נישט געגארט, א צווייטע ווייזט מיר איהר גונער, און בעווייזט איהר בריהשקייט, ווי זי האט „געגארט״ דעם פויער, א דריטע האט א גאנז, מיט א „גריף״, און די אנדערע ווייבער זאגען, אז די גאנז איז א „פאלנע״, און איך מוז עס אויסהערען די ווייבערישע דיאלאגען, און איך מוז עס זיין דער „פוסק״ און זאגען, ווער פון זיי ס׳איז מעהר בריה׳טע...

און דער אויטאבוס? דער אויטאבוס טוט זיך דערוויל דאס זייניגע: ער טאנצט און שפרינגט „קדוש״ און בוקט זיך „מודים״, און ביי יעדען שפרונג זעה איך דעם טויט פאר די אויגען, נישט וואו, נישט ווען, טוט ער זיך א טרייסעל, און עס ווערט „אנ׳איבערקעהרעניש״, — אלץ קעהרט זיך איבער: איין יודענע ליגט אויף דער אנדערער, און איך אין דערמיטען. ס׳פליהען קוישען און וואר־ליזקעס און פעהרען. די ווייבער מאכען יעלות, און ווער שמועסט נאך, אז די „ווארשאוויאנקע״ אדער „לאדזשאנקא״ טוט זיך „פשעוויטען״, מיט א טעלעגראפען־סלופ, דעמאלט מעגט איהר סתם אפ־זאגען ווידוי!...

אבער דאס אלץ בין איך מוחל. ווי זאגט איהר: מ׳געוואוינט זיך צו. איך וואלט מיך שוין ווי ס׳איז צוגעוואוינט צו די גוטאלין־שאכטעל־קאמוניקאציע ווען נישט די מעשה מיט דער יודענע:

דעם לעצטען פרייטאג פארנאכט, שטעה איך ביי די אויטאבוסען און זוך א „וויגאדנע״ אויטא־בוס.

אין מיטען דערינען, ווי איך שטעה און ווארט קומט צולויפען א יודענע, מיינע א שכנטע מיט א לעבעדיגע גאנז, מיט א לעבעדיגען קארפ, וואס צאפ־פעלט און וויל ארויסטאנצען פון איהרע הענד, א חוץ פעק און פעקלעך.

— ר׳ איסר זעליג, — האט די יודענע זיך מיט מיר דערפרעהט, — הער גוט וואס איהר זענט דא, וועט איהר מיר טאקע נעהמען דאס פישעל פון דער האנד — איהר וועט זיך מיט דעם „בחור״ גיכער אנ׳עצה געבען...

האב איך דאך פערשטאנען מיט וואס דאס שמעקט, נעהמען א לעבעדיגען קארפ אין אויטא־בוס אריין, האב איך איהר געענטפערט:

ענטשולדיגט, פרוי פעסע גיטעל, איך ווארט אויף דער „ווארשאוויאנקע״.

די יודענע האט זיך אפנים „אבראזשעט״ דער־פאר, וואס איך האב מיך אפגעזאגט ביי איהר צו נעהמען דאס „פישעל״, פון דער האנד. האט זי זיך אויפגעזעצט אויפ׳ן אויטאבוס, און איך האב געווארט אויפ׳ן צווייטען אויטאבוס — אויף דער „ווארשאוויאנקא״.

אז די יודענע איז אהיים געקומען, פרעגט זי מיין יודענע: פרוי פעסע גיטעלע, האבען זי נישט אמאל בעגעגענט מיין מאן?

— יא, האט די יודענע געענטפערט — ער ווארט אויף דער „ווארשאוויאנקא״, ער האט זיך פערליבט אין דער ווארשאוויאנקא — אהן דער ווארשאוויאנקא ריהרט ער זיך נישט. זאגען זי מיר, פרוי שיינע זעלדע, וואס האט איהנס מאן אזוינס געזעהען ביי דער ווארשאוויאנקא?

מעהר האט מיין יודענע נישט געדארפט, אז איך בין אהיימגעקומען אויף דער דאטשע האט מיך מיין שיינע זעלדע מקבל־פנים געווען אויף איהר שטייגער:

— אהא, איצט איז מיר שוין אלץ קלאר גע־ווארען! איצט פערשטעה איך שוין, וואס דו יאגסט מיך אויף דאטשעס! איצט פערשטעה איך, וואס אנ דער׳ע מענער קומען אין מיטען דער וואך, און דו כאל׳עסט א גאנצע וואך אין דער שטאט! ווער איז זי דאס, די „קראסאוויצע״ אויף וועלכער דו ווארטסט דאס אפ גאנצע שעה׳ן? שוין זאלסטו מיר זאגען, ווער דאס איז די חצופה אהן וועלכער דו ווילסט זיך, בישט ריהר׳ען פון ארט! ד׳ יאויגען וועל איך איהר אויסדראפען!

— שיינע זעלדע! — האב איך, זי גענומען בערוהיגען — ביזט משוגע צי חסר דעה? ביזטו חלילה פון זינען אראפ? ווער מיר קראסאוויצע, און וואס מיר חצופה? ווי וואגסטו עס מיך, דיין מאן, צו בעשולדיגען אין אזעלכע פאסקודנע זאכען?

— שוויג! — איז זי מיך בעפאלען מיט די פויסטען — דו רעדסט נאך? דו ווילסט מיר נאך איצט אויך איינרעדען? וואס מאכסטו נאך אזא בע־נעבעכדיגען אנשטעל, וואס? דו מיינסט אז די וועלט ווייס נישט, הא? די גאנצע וועלט קאכט שוין מיט דיין „ליובקע״ און ערמאכט זיך געפייגערט. דו אלטער בעל עבירה׳ניק! שעהמען מעגסטו דיך! א טאטע פון קינדער — ארויס פון מיין שטוב!

איך האב גענומען רעדען טערקיש און גרעק־קיש. ס׳האט אבער גארנישט געהאלפען. זי איז גע־בליבען ביי דאס איהריגע. זי האט געשריגען און געמאכט יעלות — א ווארשאוויאנקא גאר! — אויש פון ווארשא, האסטו די׳ר געבראכט, די סחורה! אין לאדז האט שוין אויסגעפעהלט דער מין, וואס?

אז דאס גאנצע ביסעל געפעס איז שוין גע־ווען צובראכען און צוטראסקעט אויף פיך־פיצלעך, אז די פלאשען מיט׳ן יאגדעס־ און מאלינע־זאפט זענען שוין געלעגען צעזעצטע אויף דער ערד, און מיין שיינע זעלדע האט זיך שוין געלעגט קאלטע קאמפרעסען אויפ׳ן קאפ, האב איך נאך אמאל גענומען א פרוב טון מיט איהר צו רעדען אין גוטען:

— אפשר קענסטו מיר, שיינע זעלדעשי, פארט זאגען, ווער ס׳האט די׳ר דערציילט אזא באבע־מעשה? אז די גאנצע וועלט ווייסט טא פאר וואס זאל איך נישט וויסען, ווער ס׳איז דאס די ווארשאוויאנקא מיט וועלכער איך פיהר אזא הייסע ליבע?

— ווער? — האט זי זיך צעווייינט — ווער ווייסט דאס נישט? אונזער שכנטע האט דאך אליין געזעהען!

— אונזער שכנטע? אליין געזעהען? וועלכע שכנטע?

— נו, פעסע גיטעל האט דיך נישט היינט גע־זעהען ווארטען אויף א ווארשאוויאנקא? קענסט עס אפשר אפלייקענען?

נאך גוט וואס די שכנ׳טע פעסע געטעל לעבט, וואס וואלט איך געטון, ווען מיט דער פעסע גיטעל געשיט אנ׳אויטאבוס־קאטאסטראפע, וואלט איך דאך מיך ביז היינט נישט געקענט ארויסדרעהען פון מיין ווייבס „ווארשאוויאנקא״!...

איהר האט געהער׳ט די מעשה, און גיט מיר אנ עצה — ווי אזוי ווערט מען פטור פון דער דאטשע מיט דער אויטאבוסען־קאמוניקאציע — פון די צע־בראכענע גוטאלין־שאכטלען, און די איינגעשמירטע קאטערינקעס פון די וויגאדעס״, די לאדז ענקעס״ מיט די „ווארשאוויאנקעס״...

לאדזשער ווייבער!

אוו די מענער זענען בעסער?

די מוטער קומט אהיים 2 ביינאכט טרעפט זי די טאכטער ליגן אויפ'ן אטאמאן און לייענט א בוך.

— טאכטער — האט די מוטער געזאגט — פאר וואס האסטו זיך נישט געלעגט שלאפן, דו ווייסט דאך, אז איך האב מיטגענומען דעם שליסעל פון דער טיר!

— אבער די באבעשי האט דאך נישט מיטגענומען דעם שליסעל!...

• • •

— כ'בעט דיך — זאגט אייבער צו זיין פריינד: בארג מיר צוהונדערטער אויף עטליכע טעג... דיין ווייב מאכט מיר דעם טויט, כ'זאל איהר קויפן א רינגעל.

סוחריש מעסיג

דער מאדערנער בעטלער פאר דער ווילקער שוהל

נעבען דער ווילקער שוהל, שטעהט שוין יאהרען לאנג אנ'אלטער יודישער בעטלער, אלע קענען איהם.

מיט עטליכע טעג צוריק ווען ס'האט עטליכע טעג כסדר גערעגענט איז דער אלטער בעטלער נישט געקומען, אויף דער וואנד איז געווען אזא אויפשריפט:

„צוליב'ן שלעכטען וועטער, נעהם איך אן איז מיין פריוואט־וואוינונג דאלנא בום... 2־טען שטאק פראנט, טעלעפאן נום...

א ריכטינער תירוץ

פויאי... א לא (צ"): ע"קלערט מיר פארוואס בויט מען איצט די נייע היידער אין לאדז מיט גלייכע דעכער?

לאדזשער יוד: כדי די בעלי־חובות זאלען האבען בעקוועם ארויפצוגעהען אויפ'ן היפאטעק.

שווערע בעדינגונגען

דעם וויצע־מיניסטער קאך האט זיך איינגעגעבען צו בעקומען אין פאריז א הלוואה.

— טאקע? זעהר פיין!

— אבער אויף זעהר שווערע בעדינגונגען.

— דהיינו?

— ער האט געמוזט איבערלאזען א משכון — זיין זילבערנע פאפיראסען־טאש.

דער קורצסטער וועג

10 אווענד אויף א באנק אין סטאשיץ־פארק

ער: מיט דיר, מיין טייבעלע, בין איך גרייט צו געהן אויף עק־וועלט.

זי: צו וואס אזוי ווייט? — פאר מיר וואלט גענוג געווען ביז פאמארסקא 4 — צום רב לייביש ציאזענבערג.

ער: דער וועג איז פאר מיר אביסעל צו קורץ!...

אין „אסטאריא"

קנאפזארגערס נאך 1 ביינאכט

— דו ווייסט מיין זוהנדעלע רופט שוין „פאטער".

— אויף וועמען?...

די „עהרעז־וואר" אין גענף

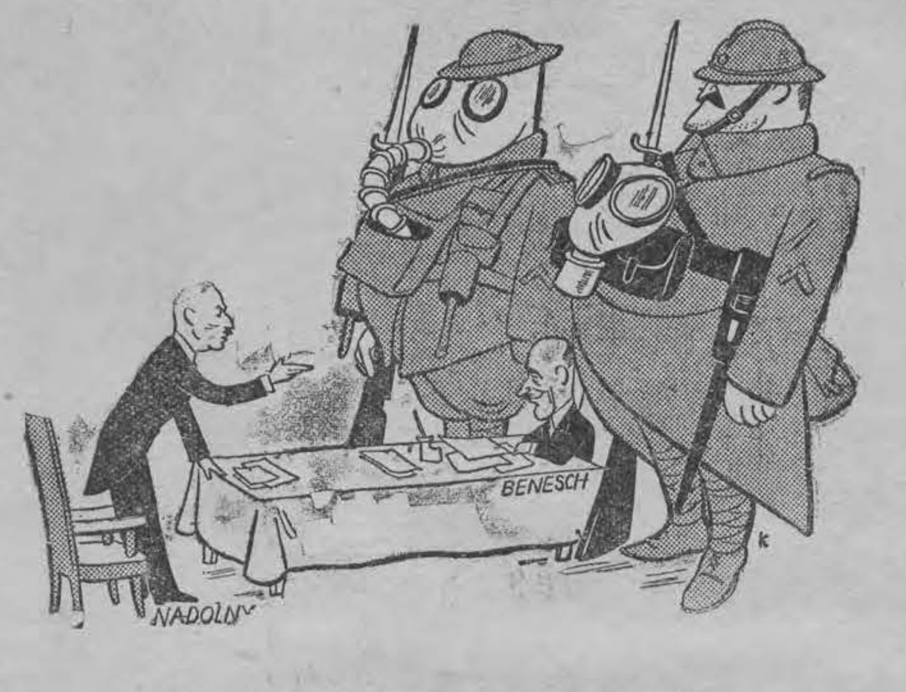

זיי זאלען עם זיין א מוסטער פון ענטוואפנונג...

נאר א „יארסקע" מיטאג

דער „סלאמיאני וודאוויעץ" און דער קעלנער

גאסט: הער אבער, נעהמט געלד?

קעלנער: וואס צאהלט איהר?

גאסט: פארשפייזע, יאגדע־זופ, קאלאפיאר, אמלעט, מייערן־צימעס, קאמפאט, שווארצע קאווע.

שנעלער מאכט דעם רעכנונג.

קעלנער: אבער וואס איילט איהר זיך אזוי?

גאסט: איך איל מיך צום מיטאג.

#ביים ווייב אויף אורלויב

כמעט א מאנאלאג פון א לעטניק

איך זאג נ"יידן, אז אויף אורלויב דארף מען נאר פאהרען צו אנ'אייגען ווייב. איהר האט אנ'אהנונג, ווי אזוי מיין ווייב פאשעט מיך! א גאנצען טאג רעדט זי נאר וועגען עסען!

12 פארמיטאג, פרעגט זי מיך: נטע'לע, וועסט אפשר עסען מיטאג? 1 א זייגער: וואס זאל איך דיר מאכען אויף מיטאג? 2 מיטאג. אוי ווי מיר, כ'האב דאך גאר איבגאנצען פערגעסען — דו האסט דאך נאך הייבט גארנישט געגעסען! 3: דו חלשסט אוודאי פון הונגער? 4: א ליאדע שעה וועט ס'מיטאג פערטיג זיין. 6: ווארט צו מיי זאוצר נאך איין שעה, וועלען מיר שוין ביידע עסען צוזאמען אוועגד־ברויט. 8 און. כ'פיהל מיך עפעס נישט, מיט אלעמען — וועסט אפשר געהן עפעס עסען אין פענסיאנאט?

זייז גרויסער בייפאל

אין ארטיסטען־פעראיין

וואו איז דיר געגאנגען אויפ'ן טורנע? — פרעגן די חברים אנ'ארטיסט, וואס איז גלייכצייטיג אנ'אימפרעסאריא.

— אויסגעצייכענט! אויף מיין בענעפיס האט מען מיך ארויסגערופען צום ניינטען מאל... צום אויספארשונגס־ריכטער, און צום אוועקפאהרען, האבען מיך צו דער באהן בעגלייט אלע מיינע... בעלי־חובות.

אויף דער ווסכאדניע

פרייטאג אין דער יאמקע

געבזלערין (צו א קונה'טע)): קויפען זי מאדאם די גאנז, איך וועל זי איהן אליין אפפליקען, כ'וועל אליין איהן אפהאקען די פיס און אויב זי ווילען וועל איך איהן ארויסנעהמען דעם פיפיק מיט די מישעטס!...

א געשיקט ווייב און א מאן א סוחר

אונטערגעהערט אויף א ווארענדע אין קאלומנע

מאן: גיב מיר חנהלע, דאס האק־מעסער, וועל איך דיר העלפען האקען די קליסקעלעך.

פרוי: דו טוסט עס פון ליבע צו מיר? אזוי ליב האסטו מיך?

מאן: צעהן פראצענט איז עס פון ליבע. פערציג פראצענט פון דעם, וואס איך בין טויט־הונגעריג און פופציג פראצענט וואס דו ביזט א שלימזלדיגע יודענע, און דאס מיטאג וועט פארטיג ווערען 4 א זייגער פארטאג.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 176 — פרייטאג, דעם 29 יולי 1932

דער איינציגער „גאסט" איז פענסיאנאט

די גאנז (איז האמאק): ענדליך איז אויף מיר אויך געקומען א צייט!...

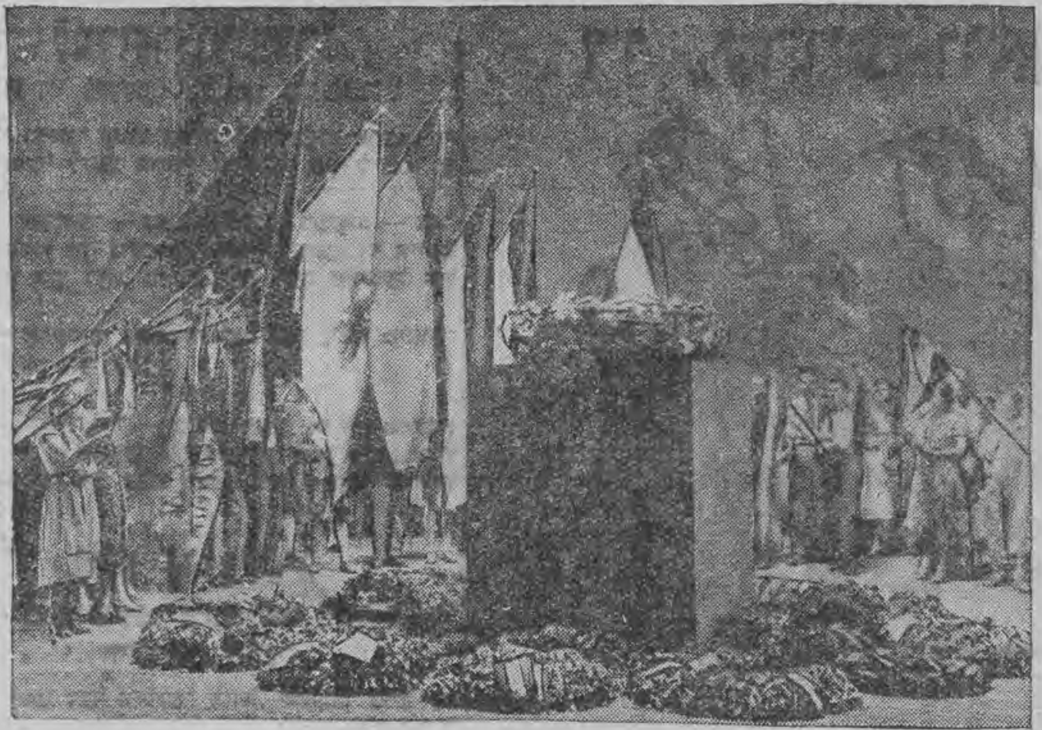

אויבען רעכטס: ניו־יאָרקער אויבער־בירגערמייס־טער בעגריסט די דייטשע מאַנשאַפט וואָס פאָהרט אויף דער אָלימפּיאַדע.

אויבען אינדערמיט: אַ נייע ערפינדונג אין כלי־הר־וועזען. — פאַל־שירמס מיט בענקלעך.

אינדערמיט : אַ געטהע־מעדאַל. איז פערטיג גע־מאַכט געוואָרען אין פראַנקרייך.

אונטען רעכטס: פראָפעסאָר פיקאַר גרייט זיך צו פליהען אין דער סטראַטאָספער׳ע.

אויבען לינקס: אויספלוג פון עסטרייכישער יוגענד אין בערלין, בעעהרט די געפאַלענע דייטשען אין וועלט־קריג.

אונטען אינדערמיט: די בעריהמטע פליהער׳ין ביינ־האָרן איז צוריקגעקומען פון איהר רייזע אַרום דער וועלט.

אונטען לינקס: דער ווינער טעכניקער יאָזעף מילען האָט געמאַכט אַ ערפינדונג וואָס וועט מאַכען אַנ־איבערקעהרעניש אין דער פילם־קונסט.

ד״ר קאַהלהאוש נייער רעקטאָר פון בערלינער אוניווערזיטעט.

דער פריהערדיגער עסטרייכישער קאַנצ־לער שאָבער איז שווער קראַנק געוואָ־רען.

באָטשאַפטער באַדאָלני, פאָרזיצער פון דער דייטשער דעלעגאַציע אויף דער ענטוואָפ־נונגס קאָנפערענץ.

בעריהמטער פּראָפעס. האַבערלאַנד ספּע־ציאַליסט אויף הארץ און געהירן־קראַנק הייטען איז געשטאָרבען.

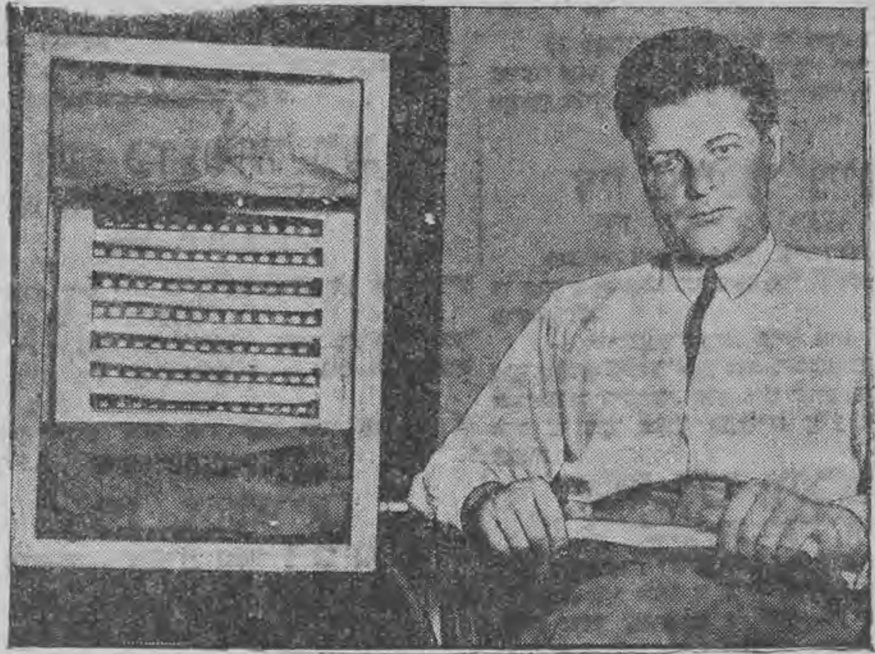

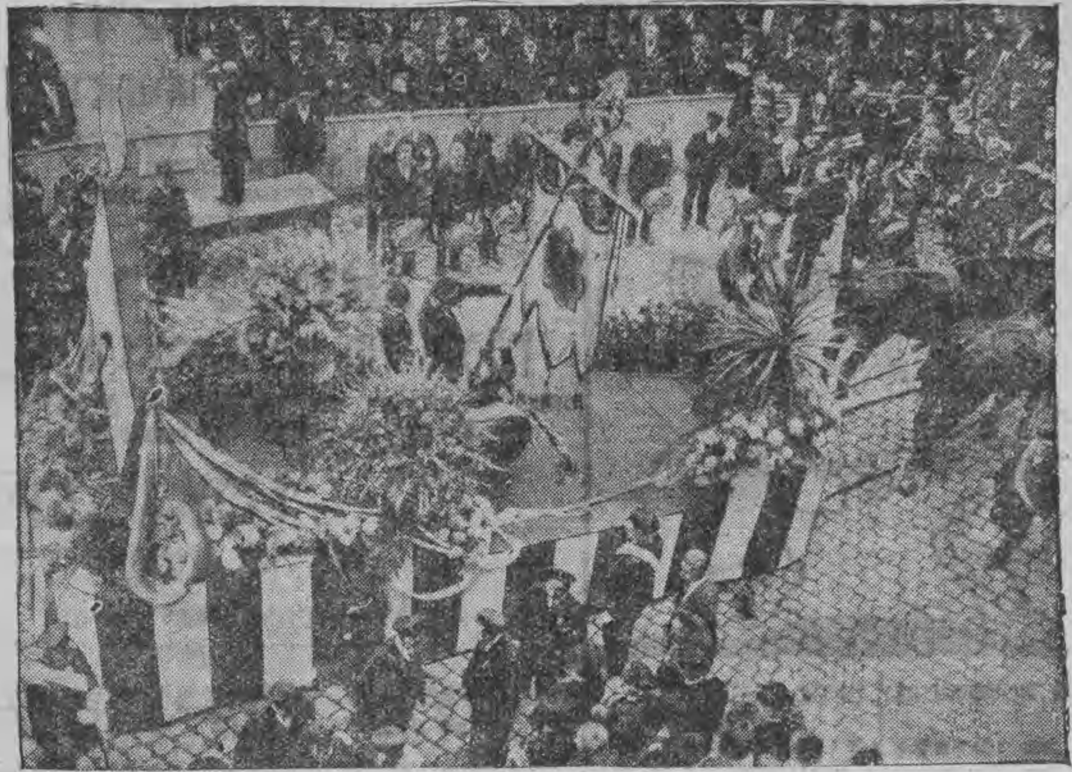

אויבען רעכטס: דער גרויסער געזאַנגס־יום־טוב אין פראַנקפורט.

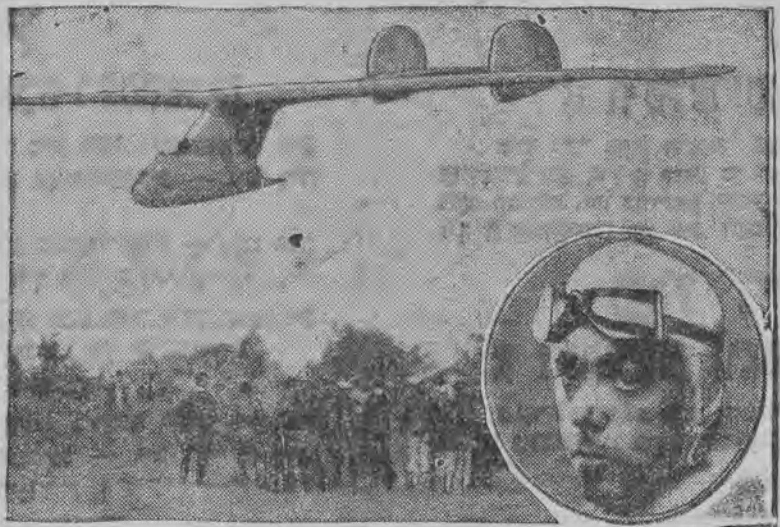

אויסטריאַ — די גרעסטע זעגעל־לופט־שיף אין דער וועלט איז בעת אַ קאַטאַסטראָפע פערניכטעט געוואָרן.

דער פליהער קאָרנפעלד (אין קרייז) איז געראַטעוועט געוואָרן.

קעמאַל האַוס־בעי, דער ערשטער טערקישער דעלעגאַט פון פעלקער־בונד.

פרייסישע פרינצעסין אירענע איז געפאַלען אַ קרבן פון אַן אויטאָ־קאַטאַסטראָפע.

אונטען רעכטס: דער פראַנצ. סטראַטאָספערע אַעראָפלאַן איז פערטיג געוואָרען, אין קרייז פליהער קופּע

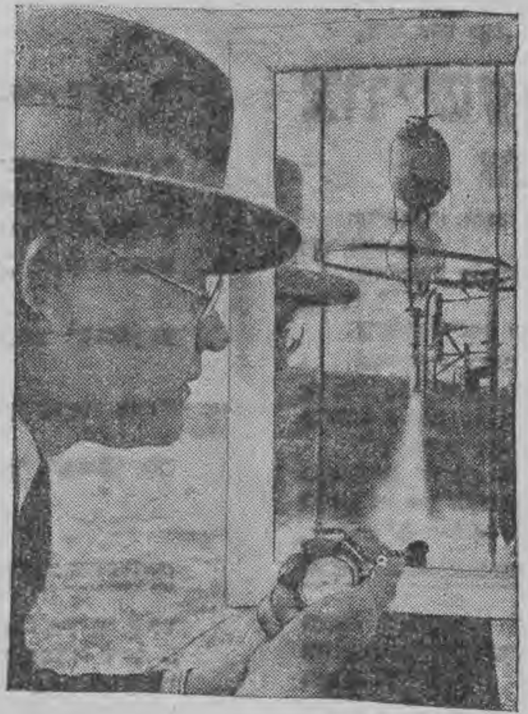

אונטען רעכטס ד״ר לאַבוגל נייער אַרגענטינישער געזאַנדטער אין בערלין.

2) סעבאַסטאָר באַראָה האָט זיך איצט אַרויסגעזאָגט פאַר שטרייכען די מלחמה־חובות.

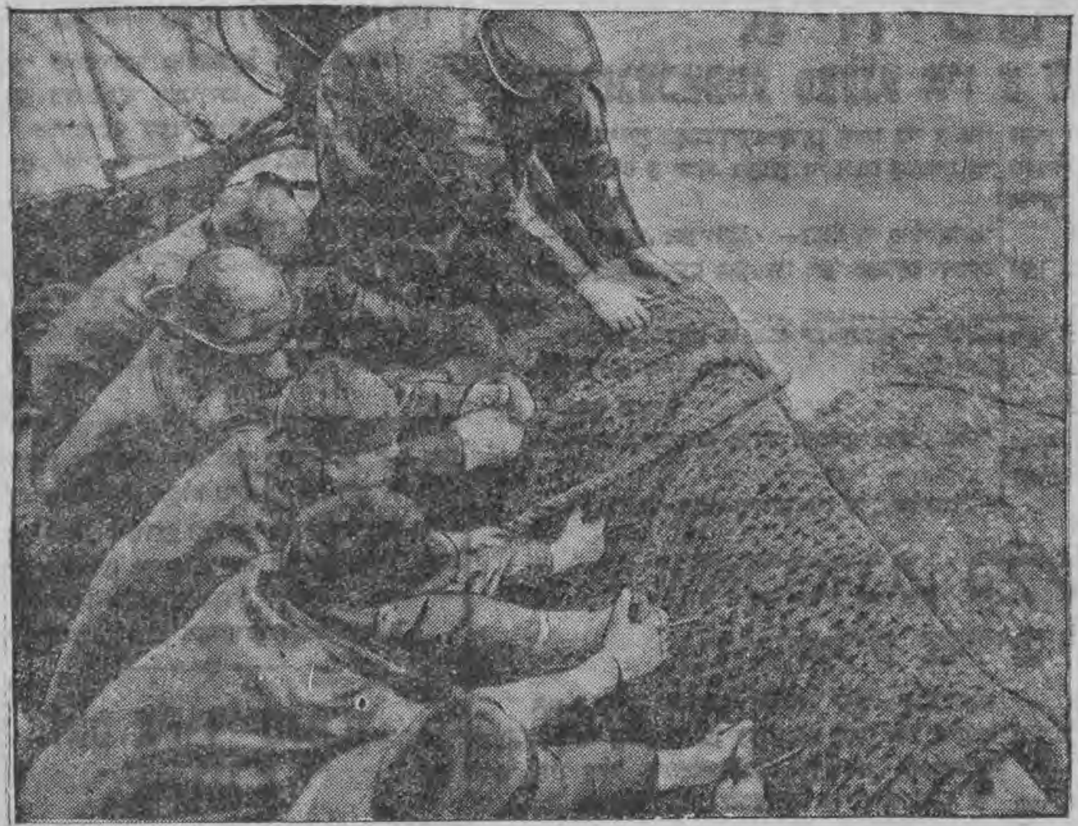

אינדערמיט: אַ ראַקעטע אין דער סטראַטאָספערע וויל אַרויסשיקען אינזשיניער ווינקלער,

אויבען לינקס: דער העלינג־פאַנג האָט זיך אָנגעהויבען.

אינדערזייט 1:) געשטאָרבען דער פּיאָנער פון לופט פליה־וועזען דומאַן, וועלכער איז נאָך אין 1901 אַריבערגעפלויגען דעם אייפעל־טורעם. 2() ד״ר ע. לערס פערוואַלטעט איצט אין פרייסישען אינערן־מיניסטעריום.

אונטען לינקס: די הויפט־גאַס אין לאָס־אַנדזשעלאָס איז אילומינירט געוואָרן צוליב דער אָלימפּיאַדע

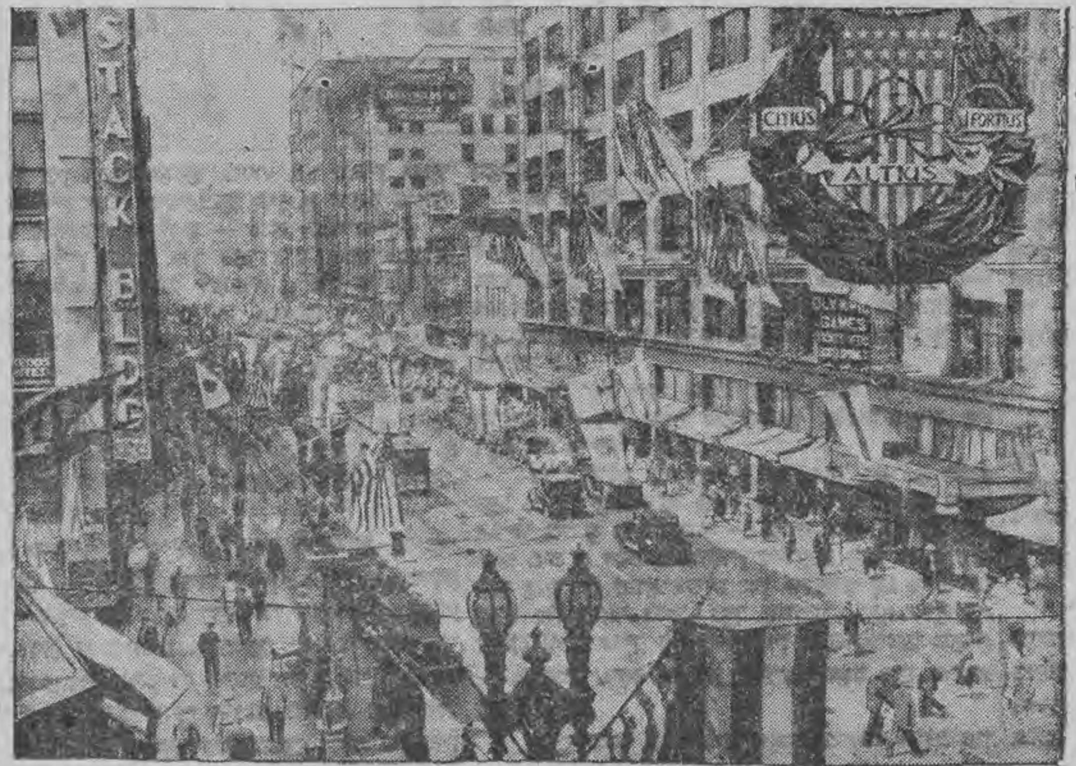

פּאָליטיק פון דער וואָד

דער לייפּציגער טריבונאַל האָט געגעבן גערעכט דער בערלינער רעגירונג.

די פּרייסישע סאָציאַליסטען זענען געבליבן מיט אַ נאָז, שוין איינמאָל מיט אַ נאָז.

איצט שטעהט אַ פראַגע: וואָס ווערט זיך איצט אין דייטשלאַנד? איז דער תירוץ: מען דאַרף אָפּוואַרטען ביז נאָך די וואַהלען, ערשט דאַן וועט מען וויסען, וואָס דאָרט הערט זיך.

מיר זאָגען אָבער, אַז מען וועט ווייטער סיי־ווי־סיי נישט וויסען וואָס עס הערט זיך דאָרט ביי די דייטשען.

די דייטשען פיהרען זיבט נאָך דער מלחמה אַ בעהאַלטענע דיפּלאָמאַטיע. און קיין מאָל קען מען נישט וויסען ווי מען האַלט מיט זיי אין דער וועלט־פּאָליטיק.

פּאָליטישע פיגורען טאַנצען ביי זיי אויפ'ן פּאָליטיק־טיש און מען ווייסט נישט וועלכע פיגור זיצט אויפ'ן פערדעל און האַלט די לייצעס.

די דייטשען זענען געוואָרען דיפּלאָמאַטען.

—:o:—

וואס איז די מלוכה שולדיג?

אין וואַשינגטאָן האָט אַ גרופּע אַרבייטסלאָזע דעמאָנסטרירט פאַר'ן ווייסען הויז, בעת די פּאָליציי האָט זיי פונאַנדערגעטריבען, האָט איינער פון די דעמאָנסטראַנטען אויסגעשריגען:

— נידער מיט דער פּאָליציי! מיר האָבען געקעמפט אין דער וועלט־מלחמה, און איצט הונגער'ן מיר!

— וואָס איז די מלוכה שולדיג, אַז איהר זענט נישט דערהרגעט געוואָרען? — האָט אַ פּאָליציאַנט געענטפערט.

א יודישער דועל

אויפגעכאפּטע סצענע אין א לאָדזער נאכט־רעסטאראן

אין אַ היגען נאַכט־רעסטאָראַן זיצט ביי אַ טישעל אַ מאַן מיט אַ פרוי. בעבען זיי זיצט אַנ'איינזאַמער יונגערמאַן.

— זעה נאָר, העי־מאַן, — האָט די פרוי אויפמערקזאַם געמאַכט דעם מאַן, ווי דער פאַצעט ווינקט צו מיר.

— הערמאַן געהט צו צום יונגענמאַן — איהר האָט בעליידיגט מיין פרוי.

— מיט וואָס?

— איהר ווינקט צו איהר הינטער מיינע פּלייצעס.

— כ'זאָל אַזוי נישט וויסען פון קיין שלעכטס — האָט דער יונגערמאַן מיט כעס געענטפערט. איך פערלאַנג פון אייך אַ סאַטיספאַקציע — גיט מיר אייער וויזיט־קאַרטע.

— וויזיט־קאַרטע, שמיזיט־קאַרט — האָט דער מאַן געענטפערט — איך הייס גרויבימאָוויטש...

— גרויבימאָוויטש? זענט איהר נישט אַמאָל פון דער פירמע „גרויבימאָוויטש און שויטעזאָן"?

— טאַקע דער אייגענער.

— ווער זאָל אַזוי? כ'דאַרף טאַקע זיין ביי אייך מיט אַ פּראָטעסטעל — גיב נאָר אַ קוק, זאָלסט אַזוי געזונד זיין!

אכטונג, כלל־טוער!

אל'ץ צוליב „כבוד"

אין אַ קליין שטעטעל הינטער לאָדז דערצעהלט מען, איז צו אַנ'אָרטיגען ראַטמאַן, וואָס איז גראָבער אין אַלע אינסטיטוציעס געקומען צופאָהרען אַ קרוב. קומענדיג אין שטעטעל אַריין שטעלט ער אָפּ איינעם אַנ'אַדורכגעהענדיגען יוד, און פרעגט איהם, וואו ס'וואוינט זיין קרוב, דער ראַטמאַן זעליג פאָמידאָר.

— אַהאַ, דער פּאַסקודניאַק — האָט דער יוד געענטפערט, אין דער קוועה־גאַס נעבען מאַרק.

אין דער קוועה־גאַס פרעגט דער קרוב ווידער ביי אַ צווייטען יוד, וואו ס'וואוינט זיין קרוב, דער ראַטמאַן.

— דער פאַרכאַטש? — האָט דער יוד געענטפערט, וואוינט אין דעם געמויערטען הויז.

קומענדיג פאַר'ן געמויערטען הויז, פרעגט ער ווידער דאָס אייגענע.

— דער פרעסער, דער זולל וסובא. דער גראָבער יונג? — אויפ'ן צווייטען שטאָק.

קומענדיג אין שטוב אַריין צום קרוב, פרעגט דער גאַסט: זאָג מיר, זעליג'ל, קרוין, דו האָסט כאָטש עפּעס פון דיין כלל־טועריי?

— קיין פּרוטה נישט — האָט דער ראַטמאַן געענטפערט.

— נאָר צוליב וואָס ביזטו זיך עסאַזוי מוסר־נפש?

— צוליב כבוד — האָט דער ראַטמאַן געענטפערט...

קייך־עבּיירע

פון משה נאַדיר

איך בין אַנ'עלטערער בחור, און וואוין צוזאַמען מיט מיין חבר מיצעלמאַן אין אַ שעהן צימער פאַר 25 זלאָטעס אַ חודש — מיט בעלייכטונג.

זיך אַליין דאַרף איך דאָך נישט פאָרשטעלען פאַר אייך, ליבע לעזער, לעזערינען און מיינע אירעגע פריינדהע! איהר ווייסט מסתמא אַז איך מאַך מעהר־וועניגער אַ לעבען פון שרייבעריי, און וואָס איז שייך מיין האַרץ — איז דאָס אַנ'אַלט מאָדיש האַרץ, אָהן די מאָדערנע איינריכטונגען, אָהן קינסטליכע בעהייצונג, דערפאַר אָבער געראַם אָהן אַ שיעור, כאָטש שטעל דאָרט אַריין און קוואַרטיר אין אַ גאַנצען רעגימענט מיט מיידלעך, ווייבלעך, פרויען, דאַמען, א., ד. גל.

צו מיר קומען מיידלעך, און צו איהם, צו מיצעלמאַנען — קומען אויך אַרויף מיידלעך, מיינע מיידלעך, פערשטעהט זיך, זענען די שעהנע, די פיינע די לייטישע, די אמת'ע מיידלעך, מיט די ברענענדיגע אויגען און מיט די הייסע הענט, און מיט די שעהנע צעפּ, און מיט די הויכע בוזימס, און בכלל זענען זיי כמעט אַלע וואַרימע אַנהענגעריננס פון מיין טאַלאַנט.

צו איהם ווידער קומען אויך אַרויף מיידלעך — אָבער שוין פון אַנ'אַנדער סאָרט, צו מיינע מיידלעך קומען זיי נישט. זיי זענען ס'רוב עלטערע, בונדיסטקעס אָדער פּעצעטשקעס מיט ברילען און אונטערגעשוירענע האָר און פלאַכע, פלאַטאָנישע קאַפּעליושלעך און מיט מאַנסבילישע שטימען — בררררר!

דאָס איז דער כלל! אָבער אַזוי ווי צו אַלע כללים איז דאָ אויך פערהאַנען אַנ'אויסנאַהם און דאָס איז פריילין ק. ב.

די דאָזיגע קיילעביילע איז נאָך גאָר אַ יונגע זאַך מיט אַפּנימעל וואָס מען טרעפט דאָס נישט אַפילו ביי אַ פרינצעסין — בלוט און מילך! און אַ קאָפּ מיט אַ זשמוט־שוואַרץ־זיידענע האָר וואָס פעכלען אַזש פון שוואַרצקייט און שלאָגען אָפּ די ווייסקייט פון איהר הויט, נאָך ווייסער, נאָך קלאָרער, עפּעס ווי אַ טייך פון מילך אין אַ שוואַרצען וואַלד.

— בקיצור, דאָס אמת'ע מיידעל וואָס מען פרעגט דערויף.

פערליבט? באַטירליך! פאַר־וואָס־זשע פרוב איך נישט מיין גליק? פאַרוואָס־זשע שטעה איך ווי אַ לייימענער גולם? פאַרוואָס טו איך נישט עפּעס? ווייל... ווייל איך שטעה טאַקע נישט לידיג און טו אַלצדינג וואָס איך קאָן, אַבי צו געווינען איהר האַרץ און איהר נשמה.

איבריגענס איז זי מיר אַביסעל צו יונג, צו אונשולדיג און אַפילו איך, דער גרויסער האַרטגעזאָטענער ציניקער האָט עפּעס נישט דאָס האַרץ איבערצוברעכען אַזאַ ווייס חנעוודיג בלימעל. און אַ חוץ דעם האָב איך עפּעס נישט קיין צוטריט צו איהר — אַזוי קינדיש איז זי און רעדט מיט אַזאַ בעגייסטערונג וועגען מיין חבר מיצעלמאַנס מאַלעריי — דער רוח מעג איהם בעהמען, מיין חבר מיצעלמאַן, כאָטש ער איז אַ גאַנץ וואוילער יונג און איך האָב צו איהם גאָרנישט...

מיר זענען ראַדיקאַלע מענשען — איך און מיין חבר מיצעלמאַן. און אָפּגעמאַכט איז צווישען אונז, אַזוי און אַזוי — אויב איינער פון אונז וויל זיך פערברענגען מיט אַ מיידעל דאַרף דער אַנדערער נישט זיין קיין שווינקערל און אָפּטרעטען דאָס צימער, קיין תירוץ, וועט אַ יעדער מענש פערשטעהן, איז אין אַזעלכע אומשטענדען נישט פערהאַנען.

יאָ, איך האָב אומיסטען — צוליב סטיל — פערגעסען אויך צו דערצעהלען אַז דאָס פריילין קיילעביילע, פערהאַלט זיך צו מיר אַכוועהגעשריגען, נאָר נישט פריינטלעך — מען קען זאָגען: כמעט חי [illegible] שונא, וואָרים אַליין — ווי עס איז מיר שוין [illegible]

אוי, אנ'אומגליק!..

יוד (מיט'ן שירם): וואָס זעהסטו עס אַזעלאויפ'ן שפּאַקטיוו?

דער מיט'ן שפּאַקטיוו: אוי, אַנ'אומגליק!... מיין ווייב איז געקומען פון דער דאַטשע.

יוד מיט'ן שירם: זיי געטרייסט!...

הילף! הילף!

א היטלעריסט וויל זיך אראפּווארפען פון צוג!

אויף דער באַהן הינטער בערלין, קומט אַ יוד אַריינצולויפען אין אַ קופּע מיט אַ געוואַלד: יודען, האָט רחמנות, אין צווייטען קופּע וויל אַ היטלעריסט זיך אַראָפּוואַרפען פון צוג, האָט רחמנות קומט גיכער, העלפט מיר!

— וואָס זאָל איך אייך העלפען? — האָט אַ צווייטער יוד פערוואונדערט איהם געפרעגט.

— אויפעפענען דאָס פענסטער!

פון דייטשען רייכסטאג

א דעפּעשע, וואס איז בקרוב צו דערווארטען פון בערלין

בערלין, (ספּ. צום „קונדס") בעת דער נעכטיגער אַפּשטימונג אין רייכסטאַג האָבען 320 דעפּוטאַטען געשטימט פאַר דער רעגירונג, די רעשט זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

היט אונז, גאָט!

וואס זאגען די דייטשע יודען?

די דייטשען זאָגען איצט אַזוי: „היט אונז גאָט, פאַר די פאַפּענס, פון די היטלעריסטען וועלען מיר זיך אַליין היטען!...

צווישען יונגע שטרויענע אלמנ'ס

אונטערגעהערט אויפ'ן פאבריקס־באהנהויף

ערשטער: וואָס טוסטו ווען דו קומסט אויף דער דאַטשע?

צווייטער: קודם כל גיב איך אַ קוש מיין ווייב. און דו?

ערשטער: איך קוש קיינמאָל נישט מיין ווייב.

צווייטער: טוסט נישט גוט. ס'צווייטע מאָל, אַז דו וועסט קומען אויף דער דאַטשע, זאָלסטו דאָס ערשטע אַ קוש טון דיין ווייב.

ווען ביידע האָבען זיך אין אַ וואָך שפּעטער געטראָפען, פרעגט ער דעם חבר: נו, האָסט אַזוי געטון, ווי איך האָב דיך געלערנט?

— יאָ, — האָט דער צווייטער געענטפערט, נאָר אַזוי ווי איך האָב מיין ווייב געגומען קושען האָט זי זיך צעוויינט.

— צעוויינט!? פאַרוואָס?

— כ'האָב זי געפרעגט פאַרוואָס זי וויינט האָט זי מיר געענטפערט:

אַזויפיל אומגליקען האָב איך היינט געהאַט, די קינדער האָבען בעקומען אַ קאָקלוש, די וועש האָט מען אַראָפּגעגנבעט פון בוידעם. די קאַטשקע איז מיר טריפה געוואָרען, די מילך האָט מיר געריבען, און טאָמער איז דאָס אַלץ ווייניג, ביזטו נאָך אַהיים געקומען שכור!...

דעם טאטעשי'ס קרענק, נעבעך!

דער אַכט־יעהריגער הירש'ל פרעגט דעם פאָטער:

— טאַטעשי, פאַרוואָס געהט דער טאַטעשי אַרום ביינאַכט אין דער שטוב?

— ווייל איך בין אַ לונאַטיקער, מיין קינד.

— טאַ צו ווען מען וועט דער טאַטעשי זיין אַ לונאַטיקער, ווער זאָשע וועט שוין ביי אונז נישט זיין?...

ווינקעלאָס צו זאָגען — איז זי אַ ראַדיקאַלע און גאַרווערע'ס, איך שפּרעך, אַמאָל רעד איך, אָבער גאַרווערען? קיינמאָל!

כסדר שפּעט זי פון מיינע מיידלעך, וועלכע זעהען נאָ דאיהר מיינונג, נאַרישע ליאַלקעס פון קינסטליכע בלאָנדקייט, און בכלל האָסט זי זיי דערפאַר, וואָס זיי פערברענגען זיך צו פריי מיט בחורים, עס זאָל מיר עפּעס איינפאַלען, איך מיר דאָס נישט איינגעפאַלען, ביז וואַנעט — נאָר איצט הויבט זיך אייגענטליך אָן די מעשה:

די מאַדאַם שמיט, האָט געזאָלט אַרויפקומען צו מיר אין מיין צימערל, צו דער דאָזיגער געלעגענהייט האָב איך צוגעקליבען מיין דירה אַזוי פיין ווי מעגליך. די פאָדלאָגע האָב איך בעגאָסען מיט די שמעקעכצען פון מיצעלמאַנס פלעשלעך, די שטרוי האָב איך אַ שליידער געטון ציניש אַ שמייכעל צו פריילין קיילעביילע, ווי איינער רעדט: נישקשה, ענגע קאַפּעליושען וואָס זענען געהאָנגען אויפ'ן וואַנד, האָב איך אַריינבעזייטיגט אין שאַפע אַריין, אויפ'ן טישעל האָב איך אַוועקגעשטעלט אַ גלאָז מיט בלומען פאַר דריי זלאָטעס, און מיצעלמאַנס געשטעל מיט דער לייוונט האָב איך פערפּאַקט אונטערן בעט, כדי איך זאָל עס נישט האָבען פאַר די אויגען, צום גוטען יאָהר! דאַן האָב איך זיך אָנגעטאָן מיין נייעם יום־טוב'דיגען שמייכעל, אונטערגעדרעהט אַ פּיגע ראָנטער דער ליבקער שלייף, און זיך אַוועקגעזעצט וואַרטען, לאַנג האָב איך אַזוי נישט געדאַרפט זיצען, אין עטליכע מינוטען אַרום איז אַרייַנגעקומען מיין חבר מיצעלמאַן אין דער בעגלייטונג פון דער באַרישניע קיילעביילע.

אַזוי ווי מיצעלמאַן האָט בעמערקט אַז ביי מיר איז יום־טוב'דיג, האָט ער מיך אַוועקגערופען אין אַ זייט און מיך געפרעגט ציי וואַרט איך אויף עמיצען.

— יאָ! האָב איך געזאָגט הויך, — איך ערוואַרט דאָ ז'מיצען ביי מיר פונקט ביין אַ זייגער! דערביי בין דאַנקען גאָט איך נישט קיין פערלוירענער!

פון דער דאָזיגער בעמערקונג איז פריילין קיילעביילע ב. געוואָרען רויט און גענומען זיך וועקסלען ווי די ליסט פאַרבען פון אַ באַלעט, דאַן האָט זי געפרעגט מיט אַ הייזעריגען קול: איהר ערוואַרט דאָ מסתמא היינט אַ גרויסען גאַסט, טשטאָ?

— טאַק טאָטשנאָ! — האָב איך גענומען צו הילף מיינע צוויי רוסישע ווערטער, מיט וועלכע איך האָב אין יאָהר 1904 בערייזט גאַנץ רוסלאַנד און קאַווקאַז — אַ חוץ סיביר — איך ערוואַרט דאָ היינט אַ גרויסען גאַסט, פונקט ביין אַ זייגער!

ווידער האָט דאָס פריילין קיילעביילע ב. געשמייכעלט עפּעס מיט אַ מאָדנעם שמייכעל און ווידער איז זי רויט געוואָרען.

— זענט איהר זיכער, אַז זי וועט קומען? — האָט זי מיך איבערגעפרעגט, קוקענדיג אויף די שפּיצען פון איהרע שיך.

— זיכער!

— און ווי וואָלט זיין אַז דער גאַסט וואָלט נישט קומען? האָט זי געוואָלט וויסען שטעהענדיג אויפ'ן שוועל.

— וואָלט איך איהר קיינמאָל, קיינמאָל נישט מוחל געווען! — האָב איך צו איהר געשמייכעלט.

— — — — — — — — — —

אַז דער זייגער האָט געשלאָגען ביין האָט זיך געעפענט די טיר און עס איז אַריינגעקומען נישט מאַדאַם שמיט, נאָר די באַרישניע קיילעביילע ב.

ווי אַ משוגענע איז זי אַרויפגעפאַלען אויף מיין האַלז און גענומען שלוכצען: מיין טייערינקער, טייערינקער, ...דו... דו...

לאַנג האָט זי מיך געקושט און געוויינט, כאָטש דאָס וויינען איז געווען איבעריג, מחמת איך האָב זיך אינגאַנצען איבערגעגעבען צו איהר. און איהר יונגע רבויגזאַמער קערפּער האָט זיך געבויגען און געציטערט ווי אַ פלאַמען־צווייג, וואָס ווערט בעוועגט פון אַ שטאַרקען און הייסען מדבר־ווינט.

— — — — — — — — — —

שפּעטער ווען די מאַדאַם שמיט איז געקומען האָט זי געטראָפען די טיר פון מיין צימערל פעסט פערשלאָסען און פערריגעלט...

—:X:—

ביי די מאַראַנען אין פּאָרטוגאַל

אינטערעסאַנטע דאָקומענטען פון אמאָליגען מאַראַנען־לעבען אין פּאָרטוגאַל. — אַ פּראָצעס פון אַ גע'שמד'טער 16־יאָהריגער מיידעל פאַר'ן פּראַקטיצירען יודישקייט. — דער פּראָטאָקאָל פונ'ם פער־הער פון דעם מיידעל. — די צוויי יום־טובים וואָס די מאַראַנען פלעגען שטרענג אָפּהיטען.

פון ש. ראָזענפעלד

איך האָב מיט אַ בעזונדער אינטערעס דורכ־געלייענט דעם בוך: „האנוסים בפּאָרטוגאַל“, פון דר. נ. סלאָשטש.

איך וויל זיך דאָ נישט אַריינלאָזען אין פּרטים און דערציילען פון דעם אוממענשליכען פיין, וואָס מ'האָט געפּייניגט די אַלע יודען, וואָס זענען אַריינ־געפאַלען אין די הענט פון דער אינקוויזיציע.

עס וועט זיין אינטערעסאַנט איבערצוגעבען דאָ אַ פּראָטאָקאָל, פון איין פּראָצעס אַזוינעם, וואו אַ מיידעל איז געמשפּט געוואָרען פאַר אָפּקעהרען פון קאַטאָליציזם, 16 יאָהר איז זי אַלט געווען, בעת מ'האָט זי אַרעסטירט און אַכט יאָהר כסדר האָט מען זי געפּייניגט, פיזיש און מאָראַליש, ביז זי איז אומגע־קומען, און דאָס איז דער פּראָטאָקאָל:

דעם 26־טען אַפּריל, 1674, אין ליסאַבאָן, איז פאַר'ן הייליגען געריכט געבראַכט געוואָרען דאָס מיידעל בריטאַס הענריקאַז, וואָס האָט זיך שוין צום צווייטען מאָל אָפּגעקעהרט פון דער הייליגער אמונה.

פראַגע: צי זאָרגט זי פאַר איהרע זינד און צי וויל זי זיך מתוודה זיין פאַר דעם געריכטס־טיש, כדי צו בעפרייען איהר געוויסען פון אַ שווע־רער משא און פערגרינגערען דורכדעם איהר גזר־דין?

ענטפער: זי האָט נישט קיין זינד, אויף וועלכע זי זאָל זיך דאַרפען מתוודה זיין.

פראַגע: צי איז עס אמת, אַז נאָך דעם ווי מ'האָט איהר אַלץ מוחל געווען האָט זי ווידער אָ־ וועקגעוואָרפען דעם קאַטאָליציזם און אָנגענומען תורת־משה, ווייל זי האָפט אַזוי אַרום צו ראַטעווען איהר נשמה, און צי גלויבט זי נישט אין דער דריי־איינינגקייט, נישט אין קריסטוס'ן, וואָס זי האַלט איהם נישט פאַר קיין גאָט און נישט פאַר קיין אמת'ן משיח, און וואַרט, אַז משיח וועט ערשט קומען, ווי אַלע יודען וואַרטען?

ענטפער: זי האָט אַזוי נישט געטון.

פראַגע: צי האָט זי געדאַווענט יודישע תפילות אָדער געזאָגט תהילים נישט פון קריסטוס'עס כבוד וועגען, נאָר פון משה'ס כבוד וועגען?

ענטפער: זי האָט עס נישט געטון.

פראַגע: צי האָט זי אין שבתים נישט געאַר־בייט, ווי די תורה פאָדערט, צי האָט זי אָנגעהויבען דעם שבת פון פרייטאָגצונאַכטס אָן; צי האָט זי נישט אויפגערוימט די שטוב לכבוד שבת, צורעכט געמאַכט די ליכט, אַריינגעלייגט נייע קנייטלעך, אָדער אָנגע־גאָסען פרישען בוימעל, און צי האָט זי זיי גע־לאָזט אויסברענען ביז זיי זענען פון־זיך פאַרלאָשען געוואָרען?

ענטפער: זי האָט עס נישט געטון.

פראַגע: צי האָט זי אָפּגעהיט דעם יודישען פּסח, צי האָט זי געגעסען מצה, צי האָט זי אָפּגעהיט אַנדערע יודישע ימים־טובים?

ענטפער: זי האָט עס נישט געטון.

פראַגע: צי האָט זי געפאַסט יודישע תעניתים, די יום־כפור, אסתר־תענית א.א.?

ענטפער: זי האָט עס נישט געטון.

פראַגע: צי האָט זי אויסגעגאָסען דאָס וואַסער, אויב ביי איהר אין שטוב צי אין אַ שכנישער שטוב איז געווען אַ טויט־פאַל; צי האָט זי איהר טויטע בעגראָבען לויט'ן יודישען דין; צי האָט זי זיך אַמאָל אָפּגעזאָגט פון חזיר עסען פון חלב עסען, פון בלוט־טרינקען; צי האָט זי אַמאָל געזאַלצען פלייש, צי האָט זי גענומען זאַלצען פלייש, צי האָט זי עס גע־לאָזט אויסטרייבערן; צי האָט זי גענומען חלה פונ'ם טייג, וואָס זי האָט פון איהם ברויט געבאַקען; צי האָט זי אַמאָל געבענשט אימיצען פון איהר הויז־געזינד און דערביי דערמאָנט די נעמען פון אברהם יצחק און יעקב?

אויף אַלע די פראַגען האָט זי געענטפערט, אַז זי האָט אַזוי נישט געטון.

נאָך דעם האָט מען איהר דערקלערט: שוין עט־ליכע מאָל האָט מען איהר פון דעם אָרט, מיט גרויס רחמנות געלאָזט אָנזאָגען, אַז זי זאָל זיך בעסער מודה זיין אויף איהרע זינד — וואָס זי האָט ביז איצט נישט געטון; מ'האָט איהר אויך געמאָלדען, אַז דער טיש האָט די אמת'ע אינפאָרמאַציע, אַז נאָך דעם, ווי מ'האָט איהר איין מאָל פערגעבען אַלע איה־רע חטאים, האָט זי זיך ווידער אומגעקעהרט צום יודענטום, און איצט האָט זי אויך דערקלערט, אַז זי איז קיין שום זינד נישט בעגאַנגען, — האָט מען איהר געמאַכט נאָך אַ וואָרעניש, און מ'האָט זי אָפּגעשיקט צוריק אין טורמע אַריין.

אַכט יאָהר זענען פערביי פון דעם טאָג אָן, וואָס אָט די אויספאָרשונג איז געמאַכט געוואָרען. און דעם צעהנטען מאַי, 1682, האָט דאָס „הייליגע געריכט“ אַרויסגעגעבען דעם פסק־דין פון דער הענריקאַז, און מיר לייענען דאָרט פאָלגענדעס:

...נאָך דעם, ווי זי האָט זיך סוף כל סוף מודה געווען אויף אַלע פערברעכענס, אין וועלכע מ'האָט זי חושד געווען, און עס איז קלאָר, אַז זי איז אַן אַפּיקורסטע און אַ פערהעטערין אין דעם קאַ־טוילישען גלויבען, און פערדינט דעם גרויסען חרם וואָס בעטייט: איהר גאַנץ פערמעגען קאָנפיסקירען, און אָנווענדען אויף איהר אַלע אַנדער'ע שטראָפען, וואָס זענען בעשטימט פאַר אַזוינע זינדיגע ווי זי איז. אָבער אַזוי ווי זי האָט זיך דאָך מודה געווען אויף איהרע זינד אין טעות'ן א.א.וו. האָט מען זי ווידער אַריינגענומען אין שויס פון דער הייליגער מוטער, און מ'וועט זי שיקען אויפ'ן אויטאָ־דאַ־פע דאָרט וועט זי הערען איהר גזר־דין; דאָרט וועט זי זיך ע־פענטליך אָפּזאָגען פון איהרע טעות'ן, ווי דאָס געזעץ פאָדערט. און וועט האָבען אריבערצוטראָגען אַלע פייניגונגען, וואָס אַלע בעלי־תשובות האָבען אַריבערצוטראָגען דאַרום זאָל מען זי אויפ'ן גאַנצען לעבען איינשפּאַרען אין אַ מאָנאַסטיר, וואו זי וועט זיך דאַרפען אויפפיהרען, לויט די אָנווייזונגען פון די ריכטער פון דער הייליגער אינקוויזיציע אין יענע שטאָט, זייענדיג אין מאָנאַסטיר וועט מען זי לערנען צו געהן אין די וועגען פון גלויבען, וואָס זי האָט אַזוי נויטיג כדי אויסצולייזען איהר נשמה, די שטראָפען און די פייניגונגען וואָס זענען אויף איהר אַרויפגעלייגט געוואָרען, וועט זי אויך שוין דאָרט אָפּקומען.

אונטערגעשריבען איז דאָ אויך איהר נאָמען: בריטאַס.

„און פון דער חתימה אַליין, — שרייבט דער אויטאָר — קאָן מען דערקענען ווי פיל דאָס יודישע קינד האָט זיך אָנגעליטען אין דער טורמע, דאָס כתב איז צעקרומט, צעבראָכען, און גאַנצע אותיות פעה־לען. אַזוי האָבען די גלחים אויסגעראָט אַ גאַנצע משפחה, אַ רייכע און אַ נאָבעלע, די מעהרסטע מיט־גלידער איהרע האָבען זיי אומגעבראַכט אין טורמע אָדער אין פייער, און די ריינע פרומע טאָכטער האָט מען אין איהר 16־טען יאָהר גענומען געפאַנגען. יאָהרען אויף יאָהרען האָט מען זי געפייניגט, און סוף כל סוף ווייסט מען נישט, וואו זי איז אַהינגעקו־מען. איהרע לעצטע קרעכצען בעקומען מיר נאָר נאָך צוהערען זיך צו די ריהרענדיגע תפילות, וואָס זענען פון איהר געבליבען“.

און ווי זעהט עס אויס מיט די שפּראַצען פון יענע, צו שמד געצוואונגענע, אין אַנדערע יאָהרען, ווען קיין רעליגיעזער צוואַנג איז מעהר נישטאָ? ווי פיהלען זיך און ווי פיהרען זיך די איבערגעבליבענע אָדער די „אַנוסים“, אין זייערע שבתים און יום־טובים? און וועלכע יום־טובים געדענקען זיי?

דער אויטאָר בעמערקט ריכטיג, אַז מחמת דעם, וואָס זיי זענען אין אַ משך פון הונדערטער יאָהרען געצוואונגען געווען — ווייל זיי זענען געווען געצוואונ־גען — צו מאַכען פון זייער יודישקייט אַ סוד, און זעהר אַ טיפען סוד דערצו, איז ביי זיי אויסגעוואַק־סען די איבערצייגונג אַז דער „סוד“ אָדער „דאָס גע־היימניס“ איז דער גאַנצער תוך פון דעם יודענטום נעהמט אַראָפּ דעם סוד וואַרפט אַראָפּ דעם שלייער— און איהר נעהמט אַוועק די נשמה אָדער דאָס חיות פון יודענטום.

דערפאַר קומט עס אויך איצט נאָך אַן זעהר שווער פאַר אונזער'ען אַ יודען צו קומען אין נאָהענ־טער בעריהרונג מיט זיי. זעהר נישט גערן גיבען זיי זיך, אויך איצט נאָך, אויס פאַר יודען, אַלטע פרויען קענען אויף אויסענווייניג די גאַנצע תורה, וואָס איז נאָך ביי זיי געבליבען — פערגרייזט און געענדערט אַזוי ינוויטיג, די שטראָפען או ןדי פייניגונגען וואָס טער, לערנען מיט זיי די ריבציגס יודישקייט.

און די יודישקייט איז נישט קיין גרויסע און נישט קיין שווערע. מילה, למשל, איז שוין לאַנג בטל געוואָרען. די אונטערשידען צווישען „כהן“ און „לוי“ און „ישראל“, זענען לאַנג שוין פערגעסען, פון סוכות איז קיין זכר נישט געבליבען, תשעה באב עקזיסטירט אויך שוין נישט מעהר. אַפילו ראש־השנה איז אינגאַנצען פון זכרון אַרויס. פורים גע־דענקט מען אויך נישט, אָבער אסתר תענית יאָ. פון טרפה־עסענס האַלטען נאָך עלטערע מענשען, אָבער די יוגענד בעפרייט זיך דערפון אויך: מעהר נישט — פערציג טעג פאַר פסח און פערציג טעג פאַר יום־כפור עסען זיי נישט קיין חזיר... שבת היט מען בעהאַלטענערהייט, און ערב שבת בענשען די פרויען ליכט, שבת עסען זיי, ס'רוב פיש מיט גרינסען, אָבער נישט קיין פלייש, כדי אום שבת כאָטש קיין טרפה נישט עסען, און שבת דאַווענען זיי אויך דאָס שבתדיגע דאַווענען.

דערפאַר יום־כפור און פסח האַלטען זיי גאָר הייליג. אַפילו די סאַמע פערגוי'אישטע צווישען די „אַנוסים“ געדענקען דעם טאָג. ערב יום־כפור פאַר־נאַכט צונדען זיי אָן נשמה־ליכט פאַסטען דעם גאַנ־צען מעת־לעת און רויכער'ען נישט און דאַווענען אַלע פינף יום־כפורדיגע תפילות, אַפילו בעליידיגונגען, וואָס איינער איז אַ גאַנץ יאָהר בעגאַנגען קעגען אַנ־דערען איז איינער דעם אַנדער'ען מוחל. דעם תענית ענדיגט מען דערמיט, וואָס יעדער צעקייט דריי ברעק־לעך ברויט, שלינגט זיי אָבער נישט אַראָפּ, נאָר וואַרפט זיי אַריין אין פייער אַריין און זאָגט דערביי עפּעס אַ שפּרוך. ביים אָפּפאַסטען עסען זיי נישט קיין פלייש.

אָבער דער גרעסטער יום־טוב איז ביי זיי פּסח.

„אַ חודש פאַר פסח — דערצעהלט דר. סלושץ — פאַסטען זיי דעם תענית פון „אסתר המלכה“, ווי זיי רופען איהם, און באַלד הויבען זיי זיך אָן גרייד־טען צו פסח, מ'ריינינגט, מ'קאַלכט, מוויסט און מ'גרייט אָן נייע כלים אָדער מען פּאַקט אויס די פסחדיגע כלים, וואָס מ'האַלט פון יאָהר צו יאָהר פון פסח־וועגען; און ספּעציעל מעהל פאַר מצות גרייט מען צו, און ספּעציעל כשר'ן ווייך פאַר דעם יום־טוב, דעם גאַנצען חודש עסען זיי נישט קיין חזיר ווער עס עסט אָבער יאָ חזיר, דער ווערט נישט צוגעלאָזט צו פראַווען פסח אינאיינעם מיט די אַנ־דערע, אַלע יום־טוב־טעג קומען זיי זיך צונויף גרופּעסווייז און דאַווענען און זאָגען פיוט.

„די ערשטע צוויי טעג פסח טוען זיי קיין אַר־בייט נישט, עסען נישט קיין שום ברויט, אָבער די סדרים פראַווען זיי אויך נישט — ווייל אין דער צייט פון דער אינקוויזיציע האָט מען די ערשטע צוויי אָוועטען פון פסח נאָכשפּאַנירט, וואו מ'פראַ וועט סדר, וואו מ'עסט מצה א.ד.גל., אָבער דעם צווייטען טאָג יום־טוב אין אָוונט ווערט געפּראַוועט דער סדר מיט דער גרעסטער פייערליכקייט.. די לעצטע זעקס טעג פסח עסט מען מצה און מען היט זיך אָפּ פון עסען חמץ“.

קאַמף געגען געצענדינסט

(פון רמב"ם'ס לעבען און שאַפען)

פון ה. קרוגער

פונקט ווי די קרבנות האָבען —לויט'ן רמבמ"ס מיינונג —אַ געציילט געגען געצענדינסט אַזוי האָבען אַלע אַזהרות געגען עבודה זרה און כשוף געהאַט איין ציל: אָפּצוברעכען יודען פון דער געצענדינסט (עבודת כוכבים ומזלות) וואָס האָט זיך פּראַקטי־צירט צווישען סאַבעאיסטען (צאב"ה) אין כשדים, מצרים, כנען, דורכמאַכענדיג געוויסע ריטואַלען, אין וועלכע זיי האָבען געגלויבט צו קענען העלפען איינצעלנע מענשען און אַפילו גאַנצע מדינות, ווי למשל בעהמען אַ געוויסען פלאַנץ און אַ געוויסע צאָהל (3 צי 7 אָדער 10), אַרויסגעהן אויף אַ פעלד אין אַ געוויסע צייט, ווען „דער און דער“ מזל שטייט „דאָרט און דאָרט“ אָדער נעהמען עטליכע האָר פון אַ געוויסער בהמה אָנשאָבען שטויב פון אַ קוה'ס האָרן, די און נאָ דאָזעלכע אַרטיקלען פון בעשעפע־נישען, גראָזען אָדער מינעראַלען, טאַנצען אַרום דעם שרייען, קוויטשען, ווייגען אָדער לאַכען, זאָגען געוויסע שפּרוכען, און נאָכדעם אונטער אַ געוויסער פייערליכער צערעמאָניע אויסרויכערען, אָדער פער־ברענען און לאָזען די אַש צעבלאָזען לויט אַ בעשטימטער צערעמאָניע, בעת מעשה זאָלען שטעהן אַ געוויסע צאָהל מיידלעך אָנגעטון אין רויטע מאַנס־בילשע קליידער, און די זעלבע צאָהל מאַנסבילען אָנגעטון אין פרויען־קליידער, אָדער צעהן מיידלעך אָנגעטון אין רויטס, זאָלען געהען אַ געוויסען שטח פעסט צוגעדריקט איינע צו דער צווייטער, און געהן צוריק דעם זעלבען שטח הינטערוועגס... אוממעגליך אויסצורעכענען אַלע ווילדע צערעמאָניעס וואָס זיי פלעגען טון, דערצו וואָלט נויטיג געווען איבער־צוזעצען אַלע זייערע ביכער, וועלכע דערגרייכען אין די הונדערטער.

און אין דער גאַנצער דינסט האָבען פרויען פערנומען דעם הויפּט־פּלאַץ, דערפאַר קומט דער פאַראָג: „מכשפה לא תחיה“, נישט „מכשף“, די אַלע ווילד צערעמאָניעס, טענץ, פּראָצעסיעס, רויכערונג איז ברענעניש פון אַלערליי שרצים און בהמות, פיש און פלעדערמייז, בלעטער און קרייט־סער, וואָס איז בלויז נאַרישקייטען, אָהן אַ שום שכל דערין — פלעגען די פּריסטער פּראַווען, איינרעדענדיג די מאַסען אַז דאָס וועט העלפען געגען קראַנק־הייט, פרויען זאָלען נישט מפּיל'ן, קיין האָגעל זאָל נישט מזיק'ן די פרוכט, נישט דער פראָסט די תבואות, קיין חיות זאָלען נישט פערצוקען קיין בהמות און מענשען, עס זאָל רעגענען אין צייט, ווייבגערטגער זאָלען נישט פערוועלקט ווערען און אַזוי ווייטער — צרות וואָס קומען אויפ'ן מענשען אָדער אויף זיין פערמעגען.

געגען דעם איז די תורה אַרויסגעקומען מיט'ן שטרענגען פערבאָט: נישט צו דינען צו דער זון, לבנה אָדער שטערען, ווייל זיי קענען נישט משפיע ז זיין, נישט דירעקט, נישט דורך די בוימער, נישט דורך די געצעס, ווי אויך נישט דורך די ווילדע אָד־גיעס, שפּרוכען, טענץ און רויכערונגען, טוענדיג אַ־זוי וועלען קומען פערקעהרטע רעזולטאַטען: קיין רע־גען וועט נישט זיין, היישעריקען וועלען פערדאַרבען די פעלדער, מענשען וועלען קראַנק ווערען, שלאַנגען און חיות, עפּידעמיעס, הונגער און דאָרשט, מיט אַלע פגעים רעים, וואָס געצענדינסט פערמעסט זיך צו פערמיידען, וועלען דווקא קומען אין אַ גרויסער מאָס, נישט אויס בקמה, וואָס מען טאָר צו הקב"ה נישט צו־שרייבען — נאָר צו בעווייזען די נישטיגקייט פון גע־צענדינסט.

דערפאַר זיינען געקומען די אַזהרות געגען יעדער אַקציע פון געצענדינערייי, וואָס האָט קיין צו־גאַנג נישט צום שכל און זייער נוצליכקייט ווערט נישט בעשטעטיגט פון ערפאַהרונג, ווייל זיי קומען נאָר פון נאַרישען אַבערגלויבען, פון וואָס דער עם חכם ונבון מוז זיין דערווייטערט, אָבער די זאַכען וואָס זענען שכלדיג אָדער נוצליך, מוז מען פּראַקטיצירען, ווי למשל דער כלל פון תלמיד: אַלעס וואָס קען זיין אַ רפואה, אַפילו ווען געצענדינער טוען עס, איז ער־לויבט (כל דבר שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי.) דער רמב"ם אין פרק ל"ז, ברענגט אַ סך מאמרים, וואָס בעשטעטיגען זיין מיינונג.

דער'ן געהט אַריין דער איסור פון פערשניידען די בּרעגעס פון קאָפּ און באָרד (הקפת פאת ראש ופת זקן), דער איסור געגען שעטנז, ווייל דאָס פער־אייניגען פלאַנצען און וואָל פון אַ שעפּס, אין איין בגד איז געווען איינע פון זייערע צערעמאָניעס, דאָס זעלבע דער איסור פון בייטען קליידונג, אויסער דעם פריהער־דערמאָנטען טעם, ווייל אין זייער „טומטום“ בוך געפינט זיך אַ סגולה געגען אַ געוויסער קראַנק־הייט, אַ פרוי זאָל זיך אָנטון אין מאַנסבילישע קליי־דער מיט געווער און זיך שטעלען מיט'ן פּנים אַנט־קעגען מזל מאדים (מאַרס) און אַ מאַנסביל, אין פרויען־קליידער געפּאַרבטע, שטעהענדיג מיט'ן פּנים צום מזל נוגה (ווענוס).

דער איסור הנאה פון עבודה זרה ערקלערט זיך דערמיט, כדי דער יוד זאָל עס נישט זשאַלעווען, צו פערניכטען, אַפילו צוברעכען אָדער איבערגי־סען, אַפילו אַריינמישען אין היתר איז פערבאָטען, צוליב די איינרעדעניש אַז איין טייל פון עבודה זרה געמישט אין אַנדערע ברענגט מזל ברכה, אַזוי ווי מען האָט זיך איינגערעדט אין מזלדיגע הענט; אויב ער־דינגט איבער אַ בהמה וועט זי געבען מעהר מילך; אַריינציהען אין'ם הויז וואו דער „מזלדיגער“ האָט גע־וואוינט, וועט ברענגען גליק, צו דער ווייטערען פון דער נאַרישקייט האָט די תורה פערזאָגט דורך אַ כריתת ברית, שטעלענדיג עדות הימעל און ערד און בעשווערונג, קיין זאַך פון עבודה זרה נישט צו בעהמען, (ולא ידבק בידך מאומה מן החרם), און אָנגעזאָגט: בעהמענדיג פון דעם זאָלסטו נישט דער־קען צו ווערען רייכער, פערקעהרט — דורך דאָס ביסעל וועסטו דיין סך פערלירען (ולא תביא תועבה אל ביתך — והיית חרם כמוהו).

אינטערעסאַנט צו בעמערקען, אַז די פּריסטער מעהר ווי זיי אַליין זענען געווען פּערנאַרט, האָבען זיי געזוכט אַריינצונאַרען די פּשוטע אָנהענגער, אָנ־שרעקענדיג, אויב יענער וועט נישט טון די סגולה, וועט דער בוים אָפּגעדאַרט ווער'ען, אָדער נישט גע־בען זיין פרוכט, אָדע דאָס הויז וועט אָפּברענען אָדער דאָס קינד וועט שטאַרבען, און עס קען דאָך טרעפען איינמאָל אין אַ שטוב זייער פּראַאויסזאָגונג זאָל פערווירקליכט ווער'ען, וואָס איז באמת געווען בלויז אַ צופאַל, — פלעגען זיי עס אויספּויקען אומע־טום און דערמיט אַרויפוואַרפען אַ שרעק אויף לייכט־זיניגע, ספּעציעל אויף פרויען, דערפאַר פלעגען זיי אַלעמען בעאיינפלוסען פון זייער דינסט.

איינער פון די מיטלען, איז געווען, דאָס צוויי־גען עלטערען דורכצופיהרען די קינדער דורך פייער, אָנשרעקענדיג אַז דאָס קינד וואָס קריגט עס נישט, וועט דעם יאָהר מוזען שטאַרבען, וואָס טוען נישט באַרמהערציגע מוטערס פאַר זייער קינד? בפרט ווען דאָס איז נישט פערבונדען מיט געלד און אויך נישט מיט לײַדען. אָט געגען דער פערשפּרייטער נאַרישקייט איז די תורה אַרויס מיט אַ שטרענגער שטראָף; געגען „מעביר בנו ובתו באש“ — שטרענגער ווי געגען אַנדער'ע עבודה זרה צערעמאָניעס, מחמת איהר פּאָפּולאַריטעט וואָס די געצענדינסט האָט געוואונען צווישען די עלטערען.

נאָך אין רמב"ם'ס צייטען איז געווען די מאָדע אַפילו ביי יודען, דאָס די באָבע פלעגט מאַכען אַ רויך פון געוויסע קרייטיכער, וואָס גיבען אַרויס זעהר אַ מיאוס'ן ריח, און דערויף שאָקלען דעם ניי־געבוירענעם קינד פון סגולה וועגען. ער מיינט, אַז דאָס איז נאָך דער שפּור פון אַמאָליגע פייער־דינסט. פּראָ־טעסטיר'ענדיג געגען דעם מיאוסען מנהג בעמערקט ער: מערקווירדיג, וואָס נאָך צוויי טויזענד יאָהר זינט די תורה האָט געעפענט אַ קאַמף געגען דער געצענדינסט, איז נאָך איהר שפּור געבליבען.

די אשרה איז געאָסרט געוואָרען, ווייל יענע גע־צענדינער פלעגען איהר דינען, כדי די תבואות זאָלען נישט צעשלאָגען ווערען, פלעגען זיי שניידען תבואה אַ ביסעל מקריב זיין צו איהר און די איבער־ריגע עסען אין טעמפּעל, נישט טוענדיג אַזוי, וועט כלומ'רשט קיין תבואה נישט וואַקסען און די פרוכט אויף די בוימער וועלען געשלאָגען ווערען.

דער זעלבער טעם איז אויך פון ערלה, כלאים, און אַנדערע אַזהרות, בנוגע תבואות.

הונגער־טעג

(דערצעהלונג)

פון **פרץ הירשביין**

— .1 —

שכנים זענען זיי געווען.

אַלע, סיי ראַלף ביוטאָן, און זיין ווייב פלאָראַ; סיי אייזיק שאַפּיראָ און זיין ווייב מינדעל, — זיי האָבען פריהער געאַרבייט אין איין שניידער־שאַפּ, שפּעטער ,ווען ביידע מענער האָבען אין איין וואָך בעשטימט חתונה צו האָבען האָבען זיי אויך בע־שטימט צו וואוינען אין איין הויז, איז דאָס אויסגע־קומען נאָך בעסער: טיר אַנטקעגען טיר האָבען זיי געוואוינט אויף אַ פערטען שטאָק פון אַ גאָר נישט שיינעם הויז.

ביידע, סיי ראַלף ביוטאָן און סיי זיין יודישער פריינד אייזיק שאַפּיראָ, זענען געווען יונג, נאָך קיין דרייסיג יאָהר נישט אַלט, ביידע בלאָנד, ביידע אַבי־סעל קורצזיכטיג.

אין איינע יאָהרען, ביידע עפּעס אַריבער צוואַנ־ציג, זענען געווען די ווייבער, פלאָראַ אַן איטאַליע־נערין ,איז געווען אַ פולע ברונעטין, און מינדעל, די ליטוואַטשקע — ווי מען האָט זי אין שאַפּ גערופען — איז אויך געווען אַ שוואַרץ־חנעוודיגע. פלאָראַ איז געווען מיט אַ זאַטען אויסזעהען, גענוג פאַרב אין די ליפּען, און מינדעל, די ליטוואַטשקע איז געווען דין, בלאַס און מיט בלאַסע ליפּען.

האָט מען חתונה געהאַט אין איין וואָך. האָט מען אַריינגעצויגען אין איין הויז כמעט אין איין טאָג, ביידע, סיי פלאָראַ די איטאַליענערין און סיי מינ־דעל די ליטוואַטשקע, זענען געוואָרען מאַמעס אין איין חודש ביי ביידען יונגלעך, ביי ביידען שוואַרץ חנעוודיגע יונגלעך.

די טאַטעס זענען געווען צופרידען וואָס די מאַ־מעס זענען געוואָרען מאַמעס, די טאַטעס זענען גע־ווען צופריעדן וואָס די מאַמעס לעבען אַזוי בשלום די טאַטעס זענען אויך געווען צופרידען וואָס די קינ־דער, שוין זיבען־חדשימדיגע, האָבען ליב געהאַט צו בייטען הענט: אַמאָל צו איין טאַטען און אַמאָל צו דעם אַנדערען; אַמאָל צו איין מאַמען און אַמאָל צו דער אַנדערער מאַמען.

און ווייל ביידע מענער האָבען געאַרבייט אין שאַפּ, איז דעריבער אויסגעקומען אַז ביידע זענען אין איין טאָג געבליבען אָהן אַרבייט. ביידע האָבען די לעצטע פערדינסטען געבראַכט אַהיים, אַלע אינ־איינעם האָבען זיך צונויפגענומען ביי ביוטאָנען אין שטוב; די ווייבער האָבען אַ גאַנצען אָוונט געווישט טרעהרען ,און ביידע מענער האָבען געקוקט צו די פאַרוויינטע ווייבער און געשוויגען, ווייל ביידע האָבען געוואוסט ,אַז נישט די ערשטע, זענען זיי אַרויסגעוואָרפען צו ווערען אויפ׳ן ברוק. ניו־יאָרק האָט שוין געהאַט הונדערטער טויזענדער הונגעריגע פאַר זיי. דווקא דערפאַר איז דער פּחד געווען גרע־סער. דווקא דערפאַר האָט מען זיך פלוצלונג דער־זעהען אין דער הונגער־אַרמעי, דווקא דערפאַר האָט מען דאָרום זיך דערשפּירט אַ מין ווינטער, וואָס דרינגט אין די ביינער אַריין — כאָטש דאָס איז גע־ווען אין הערבסט.

— .2 —

די ווייבער האָבען פונדעסטוועגען דערשפּירט דעם שווייגען פון זייערע מענער און האָבען אויפ־געהערט צו ווישען די טרעהרען. ביידע האָבען גע־האַט זייערע קינדער אויף די הענט, ביי פלאָראַן האָט דאָס קינד געזויגען פון איהר רעכטער ברוסט און מינ־דעלס קינד האָט געזויגען פון אַ פלעשעל.

האָט מינדעל געזאָגט:

— איצטער זעה איך, פלאָראַ, אַז דו האָסט גוט געטון מיט דעם, וואָס דו האָסט בעשטימט אַליין צו זויגען דאָס קינד, הלוואי וואָלט איך עס געטון, וואָלט איך איצטער פריי געווען פון אַן איבעריגע הוצאָה, ווען קומען אַ צייט און ס׳וועט נישט זיין אויפ׳ן פלעשעל מילך.

— יאָ, ס׳וועט קומען אַ צייט, ווען ביי מיר וועט דאָס ביסעל מילך אויסטרוקענען אין ברוסט — האָט פלאָראַ ווידער אָנגעהויבען צו וויינען — איך שפּיר שוין ווי די מילך איז מיר איינגעפאַלען אין מיינע בריסטען ,מען וועט הונגערען...

האָבען ביידע מענער אָנגעקוקט זייערע ווייבער. מינדעל האָט זיך אַביסעל פערשעהמט, ווען זי האָט אויף זיך דערשפּירט אייזיקס בליקען, פלאָראַ איז צוגעגאַנגען צו ביוטאָנען, אַנידערגעלייגט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט און געקלאָגט:

— וואָס וועט זיין, ראַלף? וואָס וועט איצטער זיין ?...

די מענער זענען כמעט ביידע אַרויסגעקומען מיט׳ן פאָרשלאַג, אַז מען זאָל מאַכען אַ שטיקעל קאָ־מונע, מען זאָל פיהרען די באַלעבאַטישקייט איבער־איינעם; נאָר מען זאָל עסען איין מאָל אַ טאָג ביי איינעם אין הויז, און אַ צווייטען מאָל — ביים אַנ־דערען.

— וועט זיין שטאַרקער אין צוויען — האָט ביוטאָן געזאָגט —־ לייג, איזי, אַרויס אויפ׳ן טיש דיין פערמעגען און לאָמיר זעהען, וואָס עס וועט זיך צונויפקלייבען, אַוודאי וועט עס ווערען אַ טאָפּעלטע סומע... אָט איז מיינס: זיבעצעהן דאָלאַר מיט דריי־סיג סענט... און דיינע, איזי: זעכצעהן דאָלער, מאַכט עס נישט אויס, אָט אַזוי, מיש עס אויס אין איינעם.. .מיש עס אויס...

און ראַלף ביוטאָן האָט מיט קינדערישער שמחה געמישט די פּאַפּירענע דאָלערס מיט׳ן ביסעל זיל־בער, געמישט, געמישט — אַמאָל קוקענדיג אויף פלאָראַן, און אַמאָל אויף מינדלען.

— דיינע איזי, זאָל ווערען קאַסיר איבער׳ן פער־מעגען.

— זאָל פלאָראַ ווערען די באַלעבאָסטע — האָט זיך מינדעל גע׳עקשנט.

אייזיק האָט אויך צוגעוואָרפען:

— וועט זיין בעסער, אַז פלאָראַ זאָל פיהרען די באַלעבאַטישקייט, פלאָראַ האָט דאָך בעוויזען צו זיין שפּאָרעוודיגער.

האָט מען זיך אַזוי לאַנג געדונגען, ביז עס איז געבליבען אַז די ביידע ווייבער זאָלען פיהרען די באַ־לעבאַטישקייט, עס איז אויך געבליבען, אַז מען זאָל שלאָפען שפּעטער, כדי איינצושפּאָרען דעם אינדער־פריהעדיגען מאָלצייט.

פלאָראַ האָט אַפילו געזאָגט אַז ווען זי וואָלט נישט מורא האָבען צו געבען איהר אייגען מילך מינ־דעלס קינד, וואָלט זי געפּרובט, עס וואָלט ביי איהר אפשר גענוג מילך געווען פאַר ביידע קינדער...

דעמאָלט איז שוין מינדעל געוואָרען שטאַרק געריהרט. האָט אַרומגענומען פלאָראַן און האָט זיך צעוויינט אויפ׳ן הויכען קול. עס האָבען ביידע מענער געמאַכט אַ פרעהליכען אָנשטעל, כדי די ווייבער אַבי־סעל אויפצומונטערען, געבליבען צו מאַכען דאָס מאָל אַ גוטע וועטשערע און מען זאָל ציהען קניפּלעך ביי ווערמען די וועטשערע זאָל זיין.

איז אויסגעפאַלען צו עסען ביי פלאָראַן אין שטוב. פלאָראַ האָט זיך געפלייסט צו מאַכען אַן עכט איטאַליענישען מאָלצייט, וואָס איז בעשטאַנען פון די לענגסטע מאַקאַראָנעס, מען האָט ביים עסען האַר־ציג געלאַכט צוליב דעם, וואָס אייזיק האָט נישט געקענט מנצח זיין די לאַנגע לאָקשען. עס איז געווען אַן אויסטערלישער אָוונט, מען האָט נאָך שפּעטער פערבראַכט ביי אייזיק׳ן אין שטוב. מען האָט נאָך אינאיינעם לידער געזונגען, כאָטש שפּע־טער איז ביי ביידע שכנים געווען אַ שלאָפלאָזע נאַכט. ווייל ביי ביידע האָבען גאָר די קינדער דער־שפּירט טאַטע־מאַמעס אומרוהיג־געוואָרענע לע־בען. די קינדער האָבען אַ גאַנצע נאַכט אָפּגעוויינט ס׳מילך אין ברוסט איז אַוודאי קאַליע געוואָרען צו־ליב דער מאַמעס קלאָגען און וויינען.

נאָר מינדעלס קינד — נישט אַנדערש, ס׳האָט דערשפּירט די הונגער־טעג וואָס רוקען זיך אָן און זענען גאָר נאָהענט.

— .3 —

די דריי און דרייסיג דאָלער און דרייסיג סענט וואָס ביידע שכנים האָבען פערמאָגט אין זייער קאָמונע, און וואָס האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ מין ווענטעלע צווישען זיך און דער הונגע־ריגער וועלט — יאָ, פון די דריי־און־דרייסיג דאָלער מיט די דרייסיג סענט איז גאָרנישט איבערגעבליבען, אוממעגליך געווען צו צעהלען די סענטען לענגער, כאָטש פאַר דירה־געלד האָט דער בעל־הבית נישט געמאָהנט, גאַנצע צוויי חדשים, אַלץ אינאיינעם האָט זיך צונויפגעקליבען, אין דער דירה האָט מען שוין מעהר נישט געקענט איינזיצען, קיין דירה־געלד נישט צאָהלענדיג, און עס איז אויך נישט געווען פאַר וואָס צו מאָלצייט צוצוגרייטען, מינדעל האָט נישט געהאַט אויף קיין מילך פאַר׳ן קינד; און ביי פלאָראַן האָט דאָס מילך אָנגעהויבען אויסצוטריי־קענען אין איהר לייב. ווי זי האָט עס פאָר׳אויסגעזע־הען, עס איז אויסגעקומען צו בעטראַכטען דעם מצב נאָכאַמאָל און ווידעראַמאָל, די מענער, ביידע האָבען זיך אַרומגעטראָגען מיט׳ן געדאַנק מען זאָל פּרובען שטעהן אין דער „ברויט־רייהע״ דאָרטען, וואו טוי־זענטער און טויזענטער אַרבייטסלאָזע האָבען שוין דעם קאָפּ בעטלעריש געבויגען, אַבי דעם הונגער צו שטילען.

מעהר נישט, וואָס ראַלף ביוטאָן האָט קיין חשק נישט געהאַט פאַרצולייגען עס אייזיק׳ן. און אייזיק האָט עס ביוטאָנען נישט געוואָלט פאָרלייגען. אמת, ביידע האָבען זיך איינצייטיג צונויפגערעדט ביידע זאָלען נעמען די יום־טובדיגע מלבושים און אוועקטראָגען פערזעצען. אָבער דאָס איז געווען מיט דריי וואָכען צוריק, די ווייבער האָבען בעקלאָגט די יום־טובדיגע מלבושים איידער מען האָט זיי אַוועק געטראָגען צו פערזעצען, כדי פאַר דעם צו קריגען אויף איין וואָך אויף דער הוצאָה, אגב, האָבען בייד־דע מענער מורא געהאַט פאַר די פרויען.

— מען וועט דאָך פאַלען אין די אויגען פון דער אייגענער ווייב — האָט ביוטאָן געטראַכט.

— מינדעל וועט זיך ווערגען מיט׳ן בעטעל־ברויט — האָט אייזיק געטראַכט.

לאָזט זיך אויס, פלאָראַ גאָר איז געקומען פון גאַס אַ צופלאַמטע און געבראַכט אַ פּעקעל מיט עסענוואַרג. זי גאָר, איז אין דער שטיל אַוועק אַהין, וואו מען האָט אויסגעטיילט עסענוואַרג, ענערגיש זיך אַריינגעשפּאַרט אין דער רייה, זי האָט אויסגענומען מיט איהר אויסזעהען, ווייל זי האָט געהאַלטען דאָס קינד אויף דער האַנד. יאָ, זי האָט געקראָגען אַ פּעקעל עסענוואַרג, — נאָר די פיס האָט עס איהר שטאַרק אונטערגעבראָכען; קוים־קוים וואָס זי איז אַהיים דערלאָפען.

האָבען די מענער געגאַפט, ביידע האָבען פלאָ־ראַ׳ן געקלאַפּט אין פּלייצע, כאָטש ביידען האָט עס געוואָרגען, נישט אַראָפּצושלינגען, ווען זיי האָבען פערזוכט דעם ברויט, וואָס פלאָראַ האָט געבראַכט.

ביי ביוטאָנען אין שטוב האָט מען זיך טאַקע געטראָפען. מינדעל איז אויך געווען דערביי מיט׳ן קינד אויף דער האַנד בעת פלאָראַ איז אָנגעקומען מיט׳ן פּעקעל עסענוואַרג, איז זי, מינדעל דווקא גע־ווען די, וואָס איז תיכף בלאַס געוואָרען; גאָרנישט זאָגענדיג — איז זי אַוועק צו זיך אין שטוב אַריין.

— .4 —

יאָ, מינדעל איז געווען די, וואָס האָט די קאָ־מונע ש׳ער נישט צעבראָכען, זי האָט נישט געוואָלט פערזוכען פון פּעקעל שפּייז, וואָס פלאָראַ האָט גע־בראַכט, זי האָט אַליין נישט געוואָלט געהן שטעהן אין דער רייה צו בעקומען בעטעל־ברויט, און זי האָט אויך נישט געוואָלט אַז אייזיק זאָל געהן.

ביי די שאַפּיראָס אין הויז האָט מען זיך צונויפ־געגומען, מען קאָן זעהן אַז דאָס איז געווען צום ערשטען מאָל פאַר דער שווערער צייט ,וואָס אַלעמען האָט עס געקלעמט אין האַרצען ביז צום שרייען, פלאָראַ האָט אין ערשטען מאָמענט זיך געשפּירט בעליידיגט, ווייל ס׳איז אויסגעקומען, אַז זי האָט די ערשטע נאָכגעגעבען און געוואָרען אַ בעטלערקע זי, פלאָראַ, האָט געוואָלט בעווייזען, אַז פאַר זיך אַליין וואָלט זי נישט געגאַנגען בעטלען. פאַר זיך אַליין וואָלט איהר נישט געאַרט. מעהר נישט, זי האָט פערשטאַנען אַז מינע׳ן וועט עס אויסקומען שווער צו שטעהן אין דער בעטלער־רייה, וועט זי, די שטאַרקערע, מאַכען דעם אָנהויב, דערנאָך וועלען אפשר די מענער געהן.

ביוטאָן האָט אין דעם אַרויסגעזעהען פלאָראַס שטאַרקייט, „מען דאַרף קוקען דעם אמת גלייך אין די אויגען״. דאָס איז געווען זיין געדאַנק.

— איז אַמעריקע געקומען צו בעטעל־ברויט; כ׳מיין, איז דער אַמעריקאַנער אַרבייטער געקומען צו אַזאַ מצב, — זאָל ער עס אָננעהמען מיט אַ ניכטערען קאָפּ .איז נישט פערהאַן פון וואָס צו מאַ־כען קיין טראַגעדיע, אַ מאָגען וויל עסען. אַ מאָגען איז דעם מענשענס שונא. דער מאָגען מאַכט אַ מענ־שען פאַר אַ בעטלער. איצט איז דאָס אויך די פער־שאָלטענע אַרבייט פון מאָגען.

אַזוי האָט גערעדט ראַלף ביוטאָן שטיל ווי צו זיך אַליין און געוואָלט, אַז דער אַנדערער צד זאָל אויך דאָס הערען.

(סוף זונטאָג).

קאָן מען ווערען יונגער?

(מעדיצינישע בעטראַכטונגען)

פון **ד״ר י. טעז**

„יוגענט איז טוגענט״, זאָגט אַ דייטשער ווער־טעל, יוגענט איז גליק, פרייד, און האָפנונג, זי איז די שענסטע צייט פונ׳ם לעבען ,און וואָס עלטער מען ווערט, אַלץ מעהר בענקט מען נאָך איהר. וואָס מעהר מען בענקט אַלץ העכער דראַפּעט זיך די פאַנטאַזיע און אַלץ מעהר מיטלען ווערען געזוכט כדי דעם הייליגען וואונש צו דערגרייכען.

אַ דערהיצטע פאַנטאַזיע האָט קיין גרעניץ נישט, כמעט יעדען טאָג ברענגען די צייטונגען ביי־ע ערפינדונגען און מופתים ווי אַזוי ווידער אויפצו־פלאַקערען די „האָלעוושקעס״ פון לעבען.

אין די לעצטע פאָר וואָכען טוט זיך „אויף טיש און אויף בענק״, מיט אַן עלעקטרישער מאַשינ־דעל, וואָס האָט אי עלעקטריק און ראַדיום, און ממש זי קעהרט אַ וועלט. פערשטעהט זיך, אַז אויך דאָס מאַשינדעל איז נישט מעהר ווי אַ מאַשינאָווע סענ־סאַציע, און גראָד ווייל אויף דעם געביט זענען דאָ צופיל סענסאַציעס, איז כדאי ווידער אַמאָל זיך אויף דעם ענין אָפּצושטעלען.

מען האָט געמאַכט אַ גרויסען ווערען פון דעם פאַקט, וואָס מענשען לעבען איצט לענגער ווי ווען עס איז. דאָס איז אי אמת אי פאַלש. אמת איז עס, אַז דער דורכשניטליכער מענש קען היינט דערגריי־כען אַן עלטער פון קרוב צו זעכציג מיט אַ הונדערט יאָהר צוריק איז דאָס געווען אַ חלום, אָבער דאָס מיינט נישט, אַז יעדער לעבט זיך אויס די יאָהרען וואָס די סטאַטיסטיק דערלויבט איהם. עס מיינט נאָר, אַז צוליב דעם וואָס קינדער־קראַנקהיי־טען זענען בעשרענקט געוואָרען און די פערשידענע מגפות האָבען אויפגעהערט צו שפּילען אַזאַ ערנסטע ראָלע, שטאַרבען ווייניגער אין די וויגעלעך און קינ־דער־בעטלעך. און דורך דעם ווערט דער דורכשניט פונ׳ם לעבען אַ העכערער.

אָבער אַלטע לייט זענען געווען אַמאָל מעהר ווי איצט, אויב מען רעכענט, פערשטעהט זיך, לויט׳ן פּראָצענט פון דער בעפעלקערונג פון אַ געוויסען עלטער אָן. בנוגע דערגרייכען אַ העכערען עלטער האָבען מיר זיך נישט וואָס צו בערימען, ווייל, נאָך אַלעמען קאָן דער „דורכשניט״ ווייניג וואָס וואַרימען, אויב אין דער אמת׳ן ווייזען קאַלטע ציפערען גאָר אַן אַנדער בילד.

דערוויל ווייזט אויס איז יאָ אַ פאַקט, אַז מענ־שען ווערען איצט פריה אַלט. איהר זעהט שוין מענשען פון דרייסיג יאָהר, וואָס זענען גרוי ווי אַ טויב. איהר זעהט אַלטע גרייזען, נאָך איידער די מיטעלע יאָהרען. דער איצטיגער שווערער לעבען רויבט אַוועק די יוגענט, און אָט דערפאַר זוכט מען מיט געוואַלט צוקריגען אַ ביסעלע יוגענט, צוריקצו־שלעפּען דעם דישעל פון וואָגען, איידער ער געהט נאָך באַרג־אַראָפּ .דאָך איז די שאלה, קאָן מען באמת ווערען פון אַלט יונג.

איידער מיר וועלען אויף דעם ענטפערען, לאָ־מיר צום ערשטען צעטיילען די אַלטקייט־פראַגע אין צוויי טיילען, עס זענען דאָ צווייערליי סאָרט אַלט־קייט, אייגער איז אַלט, צעבראָכען פאַר דער צייט, קוים וואָס ער שלעפּט די פיס — דאָס איז „עלטער־שוואַכקייט״ ,עס איז אָבער דאָ נאָך אַן „אַלטקייט״. אָט איז מען יונג און מען מעג אַפילו נישט האָבען קיין גרויע האָר, אָבער דער לעבענס־קוואַל ווערט אויסגעשעפּט, געשלעכטליך איז מען אויסגעשפּילט, גראָד די בעסטע ענטדעקונגען האָבען אויסגעפונען די נאָהענטע פערוואַנדשאַפט פון געשלעכט און אַלט־ווערען, אַ פרוי ווערט מיטאַמאָל אַלט. אויך ביי אַ פרוי איז די שייכות פון מין און עלטער אַ זעהר נאָהענטער. אַנטקעגען אָט דער „פריהצייטיגער שוואַכ־קייט״ אויפ׳ן געשלעכטליכען געביט האָט מען אָנגע־הויבען זוכען מיטלען.

צוערשט זענען געקומען עקספּערימענטען אויף חיה׳לעך, וואָס האָבען באמת אויפגעטון גרויס וואונ־דער. שטיינאַך, אַ ווינער פּראָפעסאָר האָט איבער־געדרעהט די מינים דורך איבערבייטען פון די גע־שלעכטס־דריזען און בעשיינפערליך, געמאַכט פון אַ זכר אַ נקבה און אומגעקעהרט.

ביי מענשען איז דאָס דערוויל אַן אוטאָפּיע, אָבער אויך, ביי מענשען האָט מען געזוכט מיטלען ווי אַזוי צו פערשטאַרקען די געשלעכטס־דריזען און אַנדערע דריזען. ד״ר. וואָראָנאָוו אין פּאַריז האָט אָנ־געהויבען איינפלאַנצען „מאַלפּע־דריזען״, און די וועלט איז געפלויגען נאָך „מאַלפּע־דריזען״, ווי נאָך מצה־וואַסער, עס זענען, פערשטעהט זיך, דאָ נאָך פיל אַנדערע לייכטערע אָפּעראַציעס, וואָס שטרעבען צו דערגרייכען דעם אייגענעם צוועק, זיי אַלע בע־צוועקען צו שטאַרקען דעם מין און דורכדעם דעם גאַנצען קערפּער.

מען קאָן נישט זאָגען אַז זיי זענען אַ גרויסער ערפאָלג .עס וועט נעהמען אַ לאַנגע צייט איידער מען וועט קאָנען דורך אָפּעראַציעס ענדערען אָדער שטאַרקען דעם מין, דערוויל זענען דאָ ערפאָלגען נאָר אין אויסגעוועהלטע פאַלען דאָס איז אויך ריכטיג וועגען אַלע מאַשינדלעך און אַפּאַראַטען, וואָס שפּריצען און שפּייען יוגענדליכקייט און שטאַר־קייט. איידער אַרויסצווואַרפען געלד, איז אָט וואָס מען דאַרף וויסען און טון :אויב עמיצער ליידט פון אַזאַ „שוואַכקייט״ און „אַלטער״ פאַר דער צייט זאָל ער נישט אַראָפּלאָזען די פליגעל, ווייל ראשית וועט דאָס שטערען דאָס פאַמיליען־לעבען און ברענ־גען צו גרויסע טראַגעדיעס, וועלכע וועלען נאָך מעהר צונעהמען דעם לעבענס־מוט און דעם כח צו לעבען; עס זענען דאָ, פערשטעהט זיך, פערשי־דענע פאָרמען פון דער שוואַכקייט סיי פסיכישע, סיי זעעלישע און סיי פיזישע, א יעדער סאָרט בע־דאַרף אַן אייגענע בעהאַנדלונג, אַ סך פון זיי לאָזען זיך אויסהיילען; ווען מען וואַרפט אַוועק די בושה און די אומענטשלאָסענקייט און מען זוכט הילף, נישט פון אַלערליי בעלי־מופתים נאָר פשוטע מעדיצינישע הילף.

ווער עס האָט געהאַט די געלעגענהייט צו זעהן די פערצווייפלונג פון די מענשען וואָס פיהלען זיך דערשלאָגען, הילפלאָז, פערלאָזען ,אויסגעשפּילט און האָבען נישט קיין אינטערעס אַ חוץ אין זייער קראַנק־הייט — וועט פערשטעהן פאַרוואָס שרייבענדיג איי־בער פריהצייטיגער עלטער, האָבען מיר צוערשט בע־לויכטען אַביסעל אָט דעם טונקעלען ווינקעל פון מענשליכען לעבען און מענשליכע ליידען. די הויפּט־זאַך איז נישט צו פערלירען די האָפנונג, ווייל „האָ־פענונג פערלוירען — אַלעס פערלוירען״.

משה'ס פערנעפּעלטע טעג

(פון דער סעריע: „מענשען פון אַ גאַנץ יאָהר")

פון יוסף זעלקאָוויטש

נאָך יענעם שטורעמדיגען נאָכמיטאָג, שטורעמדיג אין דער נאַטור און שטורעמדיג אין די בידנע הערצער פון משה'ן און ברכה'ן, האָט גאָט, ווי איבערגעבעטען זיך מיט דער שטאָט און ווי אַלס בעלוינונג פאַר זיין פלוצלונגען און אפשר גאָר אומגערעכטען צאָרן־אויסברוך האָט ער אין שטאָט איינקוואַרטירט אַ פינקלענדיג־בלישטשענדיגען זומער מיט ריינע, לויטערע הימלען, ווי די פנימלעך פון געזונדע צופרידענע קינדער, אויף וועלכעס באַקען עס האָט גערוהט אַ רונדיגער, אַ גאָלדענער שמייכעל — די זון.

זענען נאָך יענעם נאָכמיטאָג אָנגעקומען גאָלדענע טעג, איינער ווי דער צווייטער, געזונדע, העלע, לויטערע, ווי האַנדגעקליבענע אַרבעס. די טעג האָבען מיט זיך מיטגעבראַכט צופרידענע שלוה און איהר אויסגעבעט אַ געלעגער אויף די צעגלאַנצטע הייזער־דעכער, בעהויכט איהר מיט קיהלע, פלוישענע ווינדלעך. וועלכע האָבען געגלעט איבער די קעפּ, איבער די באַקען, ווי ליבע, צערטלעך־ציטערדיגע מאַמע־הענד און איינגענומען שווערע געמיטער. צוגעטוליעט צו זיך בעשווערטע הערצער, איינגערוימט באַלזאַם־לחשים אין מיט דאגות־פערקלונגענע אויערען אַריין, דערקוויקט דורשטיגע חושים און פערלויערענע, פערוואָגלטע נשמות, אַרויסגעפיהרט אויפ'ן גלייכען, אויפ'ן היימישען און הייטערען וועג.

אַלע: שטאָט, הייזער, זון, לופט, מענש און גאָט זענען אין יענע זומערדיגע טעג פעראייניגט געוואָרען אין טעם פון גוט־פיהלען־זיך. אַ יוצא מן הכלל איז געווען משה.

נאָך יענעם שטורעמדיגען נאָכמיטאָג וועלכער איז געווען דער גורם צו דעם אויפברויז פון זיין שטילער נשמה און צו דעם אויסברוך פון זיין פערבענקט געמיט, האָבען זיך פאַר איהם אָנגעהויבען פערנעפּעלטע טעג. טעג פון זאָרג, טעג גרויע און פינסטערע איינע פאַר'ן צווייטען, וועלכע האָבען זיך אויף זיין האַרץ אויסגעלייגט ווי שווערע משא'ות — צענטנער'ס, איין צענטנער אויפ'ן צווייטען, איין צענטנער נאָכ'ן צווייטען.

אין איינעם אַ טאָג האָט ער זיך צופעליג אין שפּיגעל דערזעהען. אין דעם געוועהנליכען טאָג־טעגליכען, און איהם אַלט־בעקאַנטען שפּיגעל וועלכער איז געהאָנגען משופּע צווישען די צוויי טאַטע־מאַמע בעטען און ער האָט זיך נישט דערקענט; ער איז געשטאַנען און בעטראַכט זיך — דאָס פנים איינגאַנצען איז עס געווען דאָס אייגענע, דערביי אָבער זענען אַלע דעטיילען פון פנים, פון יענעם נאָכמיטאָג־אָן כמעט, ווי איינגאַנצען פעראַנדערש געוואָרען. ער האָט געקוועטשט מיט די פלייצעס און נישט פערשטאַנען די סיבות, וועלכע האָבען זיין פנים איבערגעאַנדערשט.

— הזאת נעמי? — בין איך עס טאַקע איך? דאָס איז דאָס גלאַטיג־מאַטע־פנים מיינס? — פאַר וואָס איז די בלאַסקייט פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ רויטקייט, ווי עס וואָלט געהאַלטען אין שטענדיגען שעהמען־זיך? און פאַרוואָס האָבען עפּעס צוויי אַזעלכע מגושמדיגע שטרייפען אַרומגערעמט דאָס מויל זיינס? און די אויגען, פאַרוואָס זענען זיי, ווי אונטערגעהאַקט און אַרומגעקרייזט מיט בלויע רייפען און איבער זייער קלאָרקייט הענגט אַ שטענדיגער שוואַרצער וואָלקען?... דאָס זענען געווען די אויסערליכע שנויים אין איהם, וועלכע ער האָט געקענט בעמערקען ביים ערשטען־בעסטען קוק אין שפּיגעל. שפּעטער זענען איהם קלאָר געוואָרען נאָך אַנדערע, אינערליכע שנויים, וועלכע דאָס בלויזע אויג קען נישט בעמערקען אַזוי למשל האָט ער מיט שרעק בעמערקט, אַז בכלל איז איהם אינווייניג אין זיין נשמה עפּעס איינגאַנצען אַנדערש געוואָרען: פריהער איז די פאַנטאַזיע זיינע געווען ענטוויקעלט און פערשפּיצט ביז צום העכסטען גראַד, פריהער האָט ער מיט דער דינקייט פון זיין פאַנטאַזיע דערזעהען דאָס, וואָס עס האָבען די אויגען נישט דערזעהען, איצט איז איהם די פאַנטאַזיע, ווי פערטעמפּט געוואָרען און דאָס וואָס עס איז געווען אויסערן תחום פון זיין פיזישע חוש הראיה, איז פאַר איהם פערבליבען אַן'עמוד הענן, אַ פערוואָלקענטער הוילער סלופּ, וועלכער איז אָבער מיט עפּעס אָנגעפיהלט, און וועלכער — ער האָט עס אפשר אינסטינקטיוו דערפיהלט — וועט סוף־כל־סוף זיך אַמאָל אויסליידיגען אויף זיין האַרץ, אָבער וואָס אַזוינס איז אין דעם סלופּ בעהאַלטען, וואָסערע איבעראַשונגען האָט פאַר איהם דער עמוד־הענן אָנגעגרייט, האָט איהם די פאַנטאַזיע זיינע באין אופן נישט געוואָלט אונטערזאָגען.

ער איז ווייטער געזעסען אין דעם התבודדות־שטיבעל זיינעם און געלערנט, אָבער וואָסערע לערנען קען עס זיין מיט אַ געבראָכענעם קול?! פריהער איז זיין קול געווען לויטער, פערשפּיצט און הויך און איצט — מאַט, תחנונימדיג, וואָסאַ'רע טעם קען זיין אין לערנען, ווען די שאַרפע הוויות דאַביי ורבא ווערען אַרויסגעזונגען מיט אַ קינה'דיגען איכה־נגון?

פריהער, אַז ער האָט געלערנט, האָט ער אַרויסגעפיהלט די מתיקות פון לערנען; ער האָט נישט געלערנט אַ טויט־לערנעכץ, נישט פערשטאַנען קיין טויטע סברה — ער איז אַריינגעדרונגען ראשו ורובו אין דעם עצם פון לערנען און אין אַ פלוגתא פון שוין לאַנג טויטע תנאים איז ער געווען אַ לעבעדיג בעטייליגטער, ער האָט געהאַט בולט פאַר די אויגען די צוויי מחלוקה־צדדים, צי דאָס זענען געווען אַ פערשעהמט ווייבעל און אַן אָפּגענאַרטען יונגערמאַן, וועלכע האָבען זיך ביי די קעפּ געריסען צוליב דעם "פתח פתוח" צי דאָס איז געווען אַ פּרינץ וועלכער האָט מיט אַ פּרינצעסין אָפּגעטון אַ מעשה נבלה — ער האָט דאָס געזעהן, פאַר זיינע אויגען איז דאָס געשעהן און ער איז געוואָרען דערין לעבעדיג בעטייליגט, איצט איז פאַר איהם דאָס לערנען געווען אַ טויטע זאַך. אַ טרוקענע זאַך. קאַלטע, בלייערנע ווערטער, וועלכע ער דאַרף זאָגען, ווי אַן'אָפּקומעניש, אַנ'עונש פאַר עפּעס אַ בעגאַנגענעם חטא. און אין זיין פערשפּאַרטקייט און אָפּגעזונדערטקייט האָט ער זיך געפיהלט, ווי אַ בעל־תשובה, אַ נזיר, וועלכען מ'האָט מיטסגעוואַלט געצוואונגען און איהם פערשפּאַרט אין אַ ליידיגען צימער איינעם אַליין. כדי עס זאָל אין איהם אויסטרוקענען ביז צום לעצטען שורש דער געטויטער חטא און כדי דער נזיר זאָל אין זיין איינזאַמקייט איבערגאַנצען נישט משוגע ווערען, האָט מען איהם איבערגעלאָזט שווערע, גרויסע ספרים מיט געדיכטע שורה־בייטען, וועלכע ער האָט געדאַרפט אויסזינגען וואָרט באַך וואָרט, שורה באַך שורה, הויך אויפ'ן קול אום אַזוי אַרום צו פעריאָגען פון זיך די מרה־שחורה, וועלכע לעקט איהם מיט שוואַרצע, פערפוילטע צינגעס פון אַלע ווינקעלעך... — אַ נזיר, אַ בעל־תשובה בעל־כרחו.

זאָל דאָס זיין געווען די חרטה אויף דער אָפּגעטוענער עבירה, וועלכע האָט איהם אַזוי זיינע טעג פערנעפּעלט און זיין אינערליכעס און אויסערליכעס פעראַנדערשט? ניין, משה, האָט קיין חרטה נישט געהאַט! צופיל זיסקייט, צופיל טעם איז אין יענער עבירה געווען, אַז ער זאָל איהר קענען פערגעסען, און חרטה האָבען, ווייל חרטה הייסט קודם־כל פערגעסען, פערגעסען אָן דעם וואָס געווען און אָפּזאָגען זיך פון איהר אַ פריאָרי, אַז אויך להבא וועט זיך דאָס געוועזענע נישט איבערחזרן, — משה האָט ביידע זאַכען נישט געקענט: נישט פערגעסען דאָס געוועזענע און נישט אָפּזאָגען זיך די איבער'חזרונג להבא...

תשובה? — גאָר אויפסניי נישט! — איז דאָך דער ערשטער און נויטיגסטער אַטריבוט פון תשובה חרטה, איז דאָך דער ערשטער בעדינג פון חרטה פערגעסען! — משהס פערנעפּעלטע טעג האָבען זיך פערנומען פראָסט דערפון, וואָס פאַר איהם איז יענער שטורם נאָך נישט געווען פערענדיגט; ער האָט ווייטער געלעבט מיט יענעם שלאַקסרעגען, מיט יענע דונערן און בליצען, אַ פעסט אַרומגעהאַלטענער פון ברכה'ן, אַנ'אַרומהאַלזונג אין וועלכער ער האָט זיין האַרץ און זיין נשמה אויסגעפּיבער'ט און וועלכע האָט געדאַרפט נאָר אַ קליינעם בליק, כדי עס זאָל זיך אָט יענער שטורם נאָכאַמאָל איבערחזר'ן, און, ווייל דער בליק איז נישט געקומען זענען זיינע טעג געבליבען פערוואָלקענט, פינסטער און גרוי.

ער האָט געגאַרט, געוואַרט אויף דעם בליק און דאָך, צוליב אינסטינקטיווער מורא, האָט ער איהם בכיוון אויסגעמיטען, אָפּגעשלעפּט, מיט דער איבער'חזרונג פון דער עבירה. און אפשר איז די מורא געווען בלויז דאָס וואָס אַ צו־נאָהענטע איבער־חזרונג וואָלט פערלוירען דעם כישוף, דעם רייץ, דעם נעבען־טעם און ער, ער האָט נישט געוואָלט אַ בלויזע איבערחזרונג, — איינגאַנצען אַ נייעם, אַ פלוצלונגען אָנהויב זאָ אַזוי ווי דעמאָלט האָט ער געוואָלט, און ער האָט דעריבער אויסגעמיטען דעם אָביעקט פון דער עבירה — ברכה'ן. און זי, נישט פערשטייענדיג זיין אינטענץ, איז אַרומגעגאַנגען גאַנצע טעג און האָט זיך די אויגען אויסגעוויינט; ווי נישט אויך איהר לכבוד, עס האָט דער הימעל זיך אָנגעטון אַ בלוי־זיידען קלייד, בעפּוצט מיט סאַמעטענע פלאַטער־בענדער, וועלכע האָבען ווי נישט אויך איהרע באַקען געגלעט...

— איך בין איהם שוין נמאס געוואָרען, איך בין איהם זאַט געוואָרען, ער וועט מיך איצט נישט וועלען מעהר, אָט אַזוי האָט זי זיך אין האַרץ אַריינגעוויינט, עס האָט איהר קיין רוה נישט געלאָזט, וואָלט ער כאָטש עפּעס געזאָגט, עפּעס גערעדט צו איהר, אַ פרייליכע מינע כאָטש בעוויזען!... פלעגט זי דעריבער שטיקער פלייש זיך אויסקנייפּען און איהרע פייערען אויף זיך אַליין אויסגיסען:

— כ'האָב דיך ליב, ליב ביז צו משוגעת, ביז צו שטאַרבען און דו שלעכטער, דו פאַלשער, דו, ווילסט נישט און ווילסט נישט וויסען!...

אָט אַזוי זענען זיי אַדורך די ערשטע פאָר וואָכען, וואָכען אין פערוואָגלונג, אין פיזישער ווייטקייט, הגם נשמהדיגער און האַרציגער נאָהענטקייט.

ר' לייזער, ווי אַ מאַנספערשוין, אַ פערנומענער מענש, האָט ער נישט בעמערקט די שנויים אין זיינע קינדער, נישט ער האָט בעמערקט משהס צוטראָגענע הייט און נישט ברכה'ס אויסגעוויינטע אויגען. זיסע אָבער ווי אַ מאַמע, ווי אַ פרוי האָט עס יאָ בעמערקט כמעט פון דער ערשטער מינוט אָן בעמערקט, און מעהר ווי איין מאָל פלעגט זי צוטוליען צו זיך משהס קאָפּ, גלעטען איהם די צעפּלאָמטע באַקען און איהם אַריינפּליסטער'ען אין אויער אַריין:

— וואָס איז עס מיט דיר, משה? — וואָס ביזטו אַזוי צעטראָגען, אַ צעשראָקענער אַזאַ?

משה'ן איז גוט געווען אַזוי צו ליגען, אַ צוגעטוליעטער צו דער מאַמע־ברוסט אַנ'אָפּגעהויכטער פון איהר היימיש־ליבען אָטעם און אַ באַגלעטער פון די ציטריג־ווייכע מאַמע־הענד, נאָר ענטפערן איהר האָט ער נישט געוואוסט וואָס. עס איז איהם נישט גוט געווען, בכלל און אינגאַנצען נישט געווען דאָס, וואָס אַמאָל, אָבער אין וואָס דאָס נישט גוט זיין איז בעשטאַנען, וואָלט ער נישט געוואוסט צו בעצייכענען — האָט ער נישט מעהר, ווי פעסטער צוגעדרוקט זיך צו דער מוטערס ברוסט, ווי וועלענדיג זוכען שוץ אין דער וואַרימקייט וואָס האָט פון איהר האַרץ געקלאַפּט און האָט געשוויגען. אויך ברכה'ן האָט זי אַ סך און אָפט געפרעגט איבער די סיבה פון איהרע אייביג פערוויינטע אויגען:

— איז דיר שלעכט ביי מיר? האָט דיך דער פעטער בעליידיגט, אפשר גאָר משה?

— ניין, עס האָט איהר קיינער נישט בעליידיגט עס איז איהר נישט שלעכט ביי זיס'ן, וואָס האָט איהר דען שלעכט צו זיין, אַז זי פיהלט זיך, ווי אַנ'אייגען קינד, אָבער די אויגען האָבען נישט אויפגעהערט צו וויינען, האָט זיסע זיך שוין געבייזערט:

— און וואָס דען איז דער שטענדיגער געוויין?

אָפט נאָך אַזאַ אויספרעגען האָט זיך ביי ברכה'ן פון צונג געוואָלט אַראָפּרייסען ווערטער, ווערטער וועלכע וואָלטען דערציילט און אויסגעזאָגט וועגען אָט יענער ערשט נישט לאַנג פערגאַנגענער געשיכטע, — זי וואָלט זיך פאַר זיסען גאָר נישט געשעהמט, ווען נאָר עס וואָלט אין דער געשיכטע נישט געווען פערמישט משה, זיסעס זוהן, זי וואָלט זיך צו איהר צוגעטוליעט אַזוי ווי משה און וואָלט איהר, ווי פאַר אַ לייבליכער מוטער אַלעס דערציילט, ווי אַזוי עס האָט זיך פערלאָפען, וועגען איהר גרויסער ליבע — וועגען אַלעם און וואָלט איהר געפּאָלגט אין אַלעמען. אָבער זי האָט דאָך נישט געקענט קומען און דערציילען:

— מוהמע, איך האָב זיך בענאַרישט מיט אייער זוהן!"... און ווייל זי האָט עס נישט געקענט טון, ווייל זי האָט נישט געקענט אַוועקלייגען איהר קאָפּ אויף אַזאַ נאָהענט האַרץ, איז איהר נאָך ערגער געווען — פאַר משה'ן. משה האָט די נויטיגקייט פון אַראָפּרעדען זיך פון האַרץ נישט געהאַט, זי האָט אָבער נישט געהאַט פאַר וועמען זיך אַראָפּצורעדען!

זי האָט אָפט געטראַכט: „האָב איך טאַקע נישט קיינעם, קיינעם נישט פאַר וועמען איך זאָל זיך קענען אַראָפּוויינען די משא פון האַרץ אַראָפּ? — האָב איך דען עמיצען אַ נעהנטערען פאַר משה'ן?

— פאַרוואָס זאָל איך איהם איצט, נאָכדעם ווי מיר זענען אַזוי נאָהענט געוואָרען, נישט אַלעס דערציילען, נישט זאָגען איהם וועגען מיין גרויסער ליבע און נישט אויסשמועסען זיך מיט איהם וועגען אַלעם וועגען דעם עבר, הויה און עתיד?"... און נאָך אַזאַ אָפּטען טראַכטען איז ביי איהר רייף געוואָרען דער געדאַנק, אַזוי צו טון; זי האָט נאָר קיין שעת הכושר נישט געפונען און קיין געלעגענהייט נישט געהאַט, ווי אַזוי דעם שמועס מיט איהם אָנצוהויבען און האָט אַלץ דעם שמועס אָפּגעוואַרפען פון טאָג צו טאָג, אָפּוואַרטענדיג אַ פּאַסיגע געלעגענהייט.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2 און פון 5—9 אָוועגד.
בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען.

ר. איזראַעל

דאָס בופּעט־מיידעל

א סענסאַציאָנעל־עראָטישער ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט

(81

פראַנקענשטיין האָט זיך נישט געקענט דערוואַרטען ביז מאָנטאָג אָדער בעריש וועלען קומען צו איהם און מיט איהם ווייטער דורכזעצען וואָס ווייטער צו טאָן.

מיט דריי טעג שפּעטער אין וואַרימען פריהמאָרגענס האָט פראַנקענשטיין זיך דעצידירט צו פערלאָזען זיין גאַסטפריינדליכען ווירט און אוועקגעהן אין שטאָדט, דאָרט וואו ס'וואוינען און לעבען זיינע ליבסטע און טייערסטע.

— ס'וועט מיר גאָרנישט געשעהען, האָט ער צו זיך אַליין גערעדט, איך וועל זיך בלויז אוועקשטעלען פון דערווייטענס, נעבען מיין הויז און וואַרטען אַזוי לאַנג ביז יהודית מיט די קינדער וועלען אַרויסגעהן, איך וועל זיי נאָך אָנקוקען און דאַן צוריקגעהן, קיינער וועט מיך נישט דערקענען, איך בין איצט בעוואַקסען מיט אַ לאַנגער באָרד, איך בין אינגאַנצען גרוי געוואָרען, אַזוי אַז איך אַליין האָב זיך נישט דערקענט.

און אַזוי ווי פראַנקענשטיין האָט געהאַט בעשלאָסען, אַזוי האָט ער אויך געטון. ער איז צופוס אַוועק פון זיין קליינעם שטעדטעל קיין לאָדז, איהם איז נישט אָנגעגאַנגען, אויב ער וועט דאַרפען לאַנג צו וואַנדערען און ווי לאַנג דאָס וועט דויערען, ער האָט נאָר געוואָלט זיין געהנטער פון דער היים, האָבען דאָס געפיהל, אַז ער געהט צו זיך, אין זיין אייגען הויז, צו זיין אייגענער פאַמיליע, צו אַ פולשטענדיג נייע לעבען.

ער האָט זיך אויפ'ן וועג נישט געהיטען, און נישט בעהאַלטען פאַר קיין פּאָליציי־לייט, וועלכע ער האָט אָנגעטראָפען אויפ'ן וועג, ער האָט נישט אויסגעמיטען דאָס צונויפטרעפען זיך מיט מענשען, ער האָט געוואַנדערט ווי אַ פרייער מענש. קיין שום איבעראַשונגען האָט ער אויפ'ן וועג נישט געהאַט. ער האָט גאָרנישט געהאַט אויפ'ן וועג גענומען, נישט געהאַט קיין איין גראָשען אין טאַש, דאָך האָט ער זיך פאַר גאָרנישט אָפּגעשראָקען, ביז ער האָט זיך צוגעקליבען אין דער גרויסער שטאָט וואו ער האָט געהאַט צוגעשט צוויפיל פריידען, וואו ער איז רייך געוואָרען, וואו ער האָט חתונה געהאַט מיט אידא'ן, וואו זיינע קינדער זענען געבוירען און ערצויגען געוואָרען און דאַן שפּעטער האָט זיך דאָס גליק פערוואַנדעלט אין אַנ'אומגליק, דאָ איז איהם געשעהן דאָס שרעקליכסטע וואָס האָט נאָר געקענט אַ מענש אין זיין שטאַנד געשעהן, ער איז בעשולדיגט געוואָרען אין אַ שרעקליכען פערברעכען, אַלע אומשטענדען האָבען זיך אַזוי צוזאַמענגעלעגט, אַז ס'האָט זיך געקענט אויסדוכטען, אַז ער איז טאַקע דער שולדיגער. די ריכטער האָבען זיך גערעכענט מיט זייער לאָגיק און געזעץ, אָבער נישט מיט געפיהל, זיי האָבען נישט אַריינגעדרונגען אין האַרצען און אין דער נשמה פון דעם בלומרשטען פערברעכער, ווייל וואָלטען זיי דאָס געטון, וואָלטען זיי דאָך דערפיהלט, אַז פאַר זיי שטעהט אַ מענש, וועלכער האָט קיין פערברעכענס נישט אויפן געוויסען.

— און די געזעלשאַפט? האָט פראַנקענשטיין זיך אַליין געפרעגט, ווי אַזוי האָט מיך די געזעלשאַפט אָפּגעמשפּט? צי האָט זיין פרוי, זיינע פריינד און בעקאַנטע אויך געגלויבט אין די כלומרשטע פאַקטען, צי פערקעהרט זיי האָבען איהם, פראַנקענשטיינען, געגלויבט און ער איז געשטאַנען אין געריכט, זיך געשלאָגען אין האַרצען, גענומען נאָר פאַר אַנ'עדות, אַז ער איז פולשטענדיג אומשולדיג.

פון דער מינוט אָן זייט ער איז פערמשפּט געוואָרען האָט ער דאָך נאָר געזעהען איינמאָל זיין יהודית, אָבער דאָס געדענקט ער אַזוי ווי אין חלום, דאַן האָט ער מעהר קיינעם נישט געזעהען, וועגען קיינעם נישט געהערט. ער ווייסט נישט ווי אַזוי דאָס איז געקומען, אַז מ'האָט איהם נישט אויפגעהאַנגען, ער ווייסט נישט פאַרוואָס מ'האָט איהם בעגנעדיגט און ווער דאָס האָט אויסגעפּועלט. ער האָט זיך דאָך געגרייט צום טויט און האָט נאָר גאָט געבעטען, אַז די מינוט זאָל וואָס שנעלער קומען, כדי ער זאָל זיך בעפרייען פון זיינע ליידען, אָבער מ'האָט איהם נישט אויפגעהאַנגען. לאַנגע טעג און נעכט זענען פערבייגעגאַנגען אין טויט־ערוואַרטונג, ביז מ'האָט איהם, אָהן יעדער פערשולדיגונג, אַרויפגעשלעפּט אין מיטען־נאַכט אין דעם פינסטערען נאַסען צימער, אָהן ליכט און אָהן לופט, אָהן וואַסער צום טרינקען אום צום וואַשען, ביי די שרעקליכסטע פיזישע און גייסטיגע ענויים.

און אַזוי פּלוצים ווי זיין אומגליק איז געקומען, אַזוי פּלוצים איז געקומען זיין בעפרייאונג. אַ מלאך, אַנ'אומבעקאַנטער אויסלייזער, און איצט איז ער פריי און געהט צו זיך אַליין, ער דערנעהנטערט זיך צוריק צו זיין פערלוירענעם גליק.

מיט די דאָזיגע געדאַנקען האָט פראַנקענשטיין בעשפּרייזט איבער די לאָדזער גאַסען, הגם ער האָט די גאַסען גוט געקענט, זיי צום טויזענדסטען מאָל שוין געזעהען, איז איהם אַלץ אויסגעקומען אַזוי ווי ער וואָלט דאָס צום ערשטען מאָל געזעהען. נישט איין בעקאַנטער איז איהם פערבייגעגאַנגען פאַר די אויגען, ער האָט אָבער זיך נישט אָפּגעשטעלט. מאַנכעסמאָל האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אַז אימיצער קוקט איהם אין די אויגען אַריין, אַזוי ווי יענער וואָלט איהם געווען דערקענט. דער בעקאַנטער איז אָבער ווייטער געגאַנגען און פראַנקענשטיין האָט לייכטער אָפּגעאָטעמט, ער איז דערגאַנגען ביז דער גאַס, וואו ס'איז געשטאַנען זיין גרויס הויז און אין וועלכען ס'האָט געוואוינט זיין גליק.

(פאָרטזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט
דאס לאדזשער לעבען
נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
כה
29
תמוז תרצ"ב

יולי

זון-אויפגאנג 3.52
זון-אונטערגאנג 7.32

ליכט-צינדען: 7.15

טראגישער דאפעל-זעלבסטמארד
פון א חתן צוויי וואכען פאר דער חתונה
גע'סמ'ט און אראפגעווארפען זיך פון 4-טען שטאק פון האטעל „פאלאניא' זעלבסטמערדער א לאדזשער הויז-בעזיצער

אין האטעל „פאלאניא", אויף נארוטאוויטשא 38, איז נעכטען אויסגעפיהרט געווארען א שרעקליכער דאפעל-זעלבסטמארד פון א יודישען יונגערמאן.

וועגען דעם טראגישען זעלבסטמארד, דערוויסען מיר זיך פאלגענדע פרטים:

נעכטען האלב 3 נאכמיטאג, איז אין האטעל „פאלאניא" געקומען דער ראדאמער סוחר יעקב לאנדוי, און גענומען א צימער אויפן 4-טען שטאק. מיט עטליכע מינוט שפעטער, האט ער געקלינגען נאך דער דינסט, און געבעטען מ'זאל פריש איבערציהען דאס בעט. נאכן איבערציהען דאס בעט, האט ער געבעטען, זי זאל איהם ברענגען א גלאז וואסער. די דינסט האט די גאנצע צייט, וואס זי איז מיט איהם געווען אין צימער, נישט בעמערקט קיין שום אויפרעגונג.

ארום 4 נאכמיטאג, האט די קעכין שטעהענדיג ביי דער קיך, וואס געפינט זיך אין פארטער, געהערט א זעץ, און ווען זי איז צו צום פענסטער, האט זי געזעהען אויפן הויף ליגען א יונגען מענש אין א קאליושע בלוט. ס'זענען זיך באלד צוזאמענגעלאפען די דיגערשאפט, און די לאקאטארען פון האטעל. ווי זיי האבען פעסטגעשטעלט, איז דאס געווען דער יודישער יונגערמאן יעקב לאנדוי פון ראדאם, וואס האט ערשט מיט אנ'ערהאלבען שעה צוריק גענומען א צימער אין האטעל. דער אנגעקומענער דאקטאר פון דער פאגאטאוויע האט גאר פעסטגעשטעלט דעם טויט. געפונען האט מען ביי איהם דאקומענטען און 19 זל. געלד.

געקומען קיין לאדז, איז לאנדוי מיטוואך אין אווענד אין געשעפטליכע אנגעלעגענהייטען. אין ראדאם האט ער געפיהרט א גרויס מאנופאקטור-געשעפט, וואס איז געבליבען א ירושה פון די עלטערן, און אין לאדז איז ער א שותף פון א גרויס הויז אויף נארוטאוויטשא 23. לאנדוי איז אלט געווען 38 יאהר, א בחור און אין 2 וואכען ארום האט געזאלט פארקומען די חתונה, צו דעם צוועק, האט ער שוין געהאט אנ'אויסרעמאנטירטע וואוינונג אין זיין אייגען הויז, אויף נארוטאוויטשא גאס 23.

די מעדיצינישע קאמיסיע, האט פעסטגעשטעלט, אז דער זעלבסטמערדער האט זיך צוערשט געסמט מיט זאלץ-זויערע, וואס ער האט צוריק אויסגעבראכען און נאכ'ן סמ'ען זיך, האט ער זיך אראפגעווארפען פון 4-טען שטאק.

די סבה פון דעם טראגישען זעלבסטמארד ווערט פערשידענארטיג קאמענטירט.

מיט די לוויה-פארמאליטעטען פערנעמט זיך „חסד של אמת".

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע
פאר די פאבאראוועס פון יאהר-גאנג 1911

היינט פרייטאג, ד. 29 ד. ח. 8 פריה, אמטירט אין לאקאל אויף אל. קאשטשושקי 21 די צוגאב-פאבאר-קאמיסיע. צו דער קאמיסיע דארפען זיך שטעלען די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1911 וואס וואוינען אויפן שטח פון 1. 4. 6. 7. 10. 12. 13 און 14 פאל. קאמיסאריאטען, אויב זיי האבען בעקומען אויפפאדערונגען.

פיהרען האנדעלס-ביכער
סוחרים דארפען יא, און פאבריקאנטען נישט?

(אג) אין שייכות מיט'ן נייעם שטראף-קאדעקס, וועלכער דארף איצט אריין אין קראפט, ווערט איצט, צ. א. אקטועל די פראגע פאר פעראינטערעסירטע ספערען, ווער און ווי-אזוי דארף פיהרען האנדעלס-ביכער.

דער ארטיקעל 8 ביז 10 אין האנדעלס-קאדעקס זעהט פאר די פליכט פון פיהרען האנדעלס-ביכער נאר פאר סוחרים, און דערביי ווערען נישט דערמאהנט די אינדוסטריעלער.

בזה האופן זאל די גאנצע אינדוסטריע זיין פריי פון דער פליכט צו האבען א ריכטיגע ביכפיהרונג.

פרוי גליקער, איהר זענט נישט גערעכט.
פארוואס קומט עס, נעבעך, צו שלאגן מיט א בערשט דעם בריפטרעגער?

(2) דער בריף-טרעגער עדמונד בארענסקי, האט נעכטען געבראכט א בריף צו א געוויסער רבקה גליקער (פון סאלנע 11) געוועהנליך, איז צו בעקומען בריף אן אנגענעהמע זאך: א סימן, אז עמיצער האט אונז אין זינען.

עס זענען אבער דא אזעלכע „קוואליאזשעס", וואס האלטען, אז שרייבען בריף מעגען זיי, אבער אנקלעבען פאסט-מארקען—איז לאוו דווקא.

עס זענען ווידער אויך דא אזעלכע חכמים בריף-שרייבער, וואס האלטען, אז מען קלעבט נישט קיין מארקען, קומט דער בריף זיכערער אן...

מיט דער פרוי גליקער'ס בריף איז געווען דער פאל, אז דער שרייבער האט אויך פערגעסען, צו בכיוון נישט אנגעקלעבט קיין מארקע.

האט דער בריף-טרעגער על פי דעם שלחן-ערוך פון דער פאסט געפאדערט די אדרעסאטקע זאל בעצאהלען דאפעלט...

בעצאהלען האט זי אבער נישט געוואלט, און צו לייקענען דעם בריף האט זי געהאט א שטארקען חשק, איז זי ארויסגעטרעטען אין קאמף מיט'ן בריף-טרעגער.

מחמת מאנגעל אין אנדער געוועהר, (און אפשר מחמת רעזולטאט פון דער ענטוואפענונגס-קאנפערענץ...) האט זי געכאפט א בערשט, און אנגעהויבען שטורמיש צו בערשטען דעם בריף-טרעגער.

דער בריף-טרעגער ווידער האט געמאכט א צוריק-צוג, איז אוועק אין פאליציי-קאמיסאריאט און געמאלדען וועגען דעם גאנצען ענין, און —

די קריגעריש-געשטימטע פרוי וועט זיך איצט האבען צו פערענטפערען פארן געריכט.

און די בלעטער שרייבען נאך, אז די טעג איז אין מאסקווע אונטערגעשריבען געווארען א נישט-אגרעסיע-אפמאך!

בטל-געמאכט 15-זלאטעדיגע טראמוואי-בילעטען

(2) ווי בעקאנט האט די טראמוואי-דירעקציע לעצטענס איינגעפיהרט א רייה ענדערונגען אין די פרייזען פון די טראמוואי-בילעטען, ווי אויך פון די אבאנאמענט-בילעטען.

די דאזיגע ענדערונגען גייען אריין אין קראפט דעם 1. אויגוסט ה. י.

מהמת דעם, וואט פון דעם 1: אויגוסט וועלען איינגעפיהרט הנחה-בילעטען פאר פערשידענע אינסטיטוציעס צו 20 זל., ווערען בטל די חודשליכע הנחה-בילעטען, וואס זענען לעת עתה ארויסגעגעבען געווארען.

איטשע ליכער מיט זיין חשבון
א בונט אין די באראקען פאר עקסמיטירטע

(2) דער מאגיסטראט האט בשעתו אויסגעבויט אויף נאפיורקאווסקיעגא 76 א גרויסען בנין, וועלכער איז בעשטימט געווארען אלס וואוין-ארט פאר עקסמיטירטע.

לעצטענס איז דער דאזיגער בנין, וואס איז געווען אין רשות פון דער אפטיילונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ איבער אין רשות פון דער ווירטשאפטס-אפטיילונג, און עס איז בעשלאסען געווארען די עקסמיטירטע איבערצוטראנספארטירען אין די הילצערנע הייזלעך אין כאיני.

לעת עתה האבען די עקסמיטירטע געצאהלט דעם מאגיסטראט דירה-געלד פארן וואוינען אין די באראקען פון 76 ביז 105 א קווארטעל פאר א צימער. און אין די נייע הייזלעך אין כאיני וועלן זיי דארפען צאהלען בלויז 60 זל. א קווארטעל.

איז דאך גוט?

ניין, ס'איז נישט גוט! די עקסמיטירטע זענען מוחל די טובה, ווייל וואוינענדיג אויף נאפיורקאווסקיעגא געניסען די ארבייטסלאזע פון די אונטערשטיצונגען פון שטאטישען קאמיטעט, בעקומען בחנם מיטאגען, אווענד-ברויטען, א.ד.גל. און אז זיי וועלען וואוינען אין כאיני – ווערען זיי אויס לאדזער און פערלירען די רעכט אויף דער שטיצע.

אין שייכות, אלזא, מיט דעם ווידערשטאנד פון די עקסמיטירטע „מאכט מען זיי זיך אריבערציהען" מיט דער הילף פון שטאטישע אויטאס.

סטעפטשעס און רחלס שותפות-געשעפט
מ'קאן געהאלפען ווערען פון אזא מין דינערשאפט

(2) אויף פולנאצנא 14 געפינט זיך דער רעסטאראן פון א געוויסער גאלדע גאלדבערג.

האט די פרוי גאלדבערג, זייט א לענגערע צייט בעמערקט, אז זעהר אפט פעהלט איהר אויס געלד אין דער אייגענער קאסע: זי לייגט אריין, און עמיצער בעהמט ארויס...

פרוי גאלדבערג געהער אבער נישט צו די, וואס גייען גלייך לויפען נאך פאליציי, און זי האט ביי זיך בעשלאסען אליין צו פאקען דעם גנב.

ווייזט אויס [illegible], אז קיין גרויסע דעטעקטיוויסטישע פעהיגקייטען האט זי נישט, ווארום מ'האט איהר אזוי לאנג און אזוי סיסטעמאטיש בע גנב'עט, אז זי האט אפגערעכענט א סומע [illegible] 7000 זלאטעס...

דאן האט זי זיך אפגעזאגט פונ'ם פערגעניגען צו קאנקורירען מיט שערלאק האלמסען. און איי בערגעגעבען ד יגעשיכטע דער פאליציי.

דארט האט מען איהר צוגעטיילט א ריכטיגען געהיים-אגענט, וועלכער האט זיך פערשטעלט אלס א קעלנער, און איבערבלייבענדיג איין מאל ביי נאכט אין רעסטאראן (בעהאלטען, פערשטייט זיך), האט ער 3 ביי דערנאכט געכאפט ביי דער האנד, דאס דינסטמיידעל פונם רעסטאראן, סטעפאניא גאבוצקא, וועלכע האט מיט דער הילף פון א נאכשליסעל געעפענט די אייזערנע קאסע, און ארויס גענומען פון דארט 1000 זלאטעס...

שפעטער דערנאך האט זיך די גאבוצקא מודה געווען, אז די גנבות האט זי סיסטעמאטיש אויס געפיהרט מיט דער קעכין פון דעמזעלבען רעסטאראן, רחל סרעברנא, און אז דעם נאכשליסעל האט איהר געשאפען דער חתן איהרער, א געוויסער גראסמאן....

גראסמאן איז בעצייטענס ענטלאפען, און די 2 מיידלעך האט מען ארעסטירט.

נעכטען האט דאס געריכט פערמשפט די גאבוצקא אויף אנדערהאלבען יאהר אויסבעסע-רונגס-הויז (זי איז שוין א „געזעסענע" פאר אנ'-עהנליכע געשיכטע) און רחל סרעברנא — אויף 9 חדשים (תשעה ירחי... שבעה).

PRYWATNE POGOTOWIE LEKARSKIE
TEL. 12-333 ZIELONA № 6.
Szybka pomoc lekarska.–PRZEWÓZ CHORYCH

פון האנדעלס-געריכט
3 אופאדלאשטשען פערעפענטליכט אויף דער נעכטיגער זיצונג

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט, איז פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש דער פירמע מיעטשיסלאוו שיקער, האלץ-סקלאד, אויף וואלטשאנסקא 34|232.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג, איז אויך פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש דער פירמע „יעקב גאלדבערג און פנחס היימאן" אין אלעקסאנדער.

* * *

5 א דריטער אופאדלאשטש איז פערעפענטליכט געווארען ווילהעלם [illegible] פון אזדושעיעוו.

צאהלט מען ווייטער פאדאטקעס
וואסערע שטייערען זענען פעליג איז אויגוסט?

(2) אינ'ם חודש אויגוסט זענען פעליג פאלגענדע שטייערען:

ביז'ן 7-טען איז פעליג דער שטייער פון שכירות, וואס זענען דערהאלטען געווארען אין יולי.

ביז'ן 15-טען – דער מלוכהשער אומזאץ-שטייער פון האנדעלס אונטערנעמונגען 1 און 2-טע קאטעגאריע און אינדוסטריע - אונטערנעמונגען פון 1 ביז 5 קאטעגאריע, ווי אויך בעריכטס-אונטערנעמונגען – פארן חודש יולי.

ביז'ן 15 – צ-קאנטאס אויפ'ן שטייער פון געוויסע בעשעפטיגונגען (רעיענטען, קאמארניקעס א. א. ו)

אין משך פון חודש אויגוסט איז פעליג די דריטע קווארטעל-ראטע פון לאקאל-שטייער און פון נישט-פערבויטע פלעצער.

אין אויגוסט איז אויך פעליג די צווייטע קווארטעל-ראטע פון שטייער פאר אומבעוועגליכע גיטער.

חוץ מזה זענען אין דעם חודש פעליג אלע אפגעלעגטע און אויף ראטעס פינאנדערגעלעגטע שטייערן, וואס זייער צאהלונגס-טערמין איז בעשטימט געווארען אויף אויגוסט.

3 DNI W PARYŻU ZA 85 ZŁ.
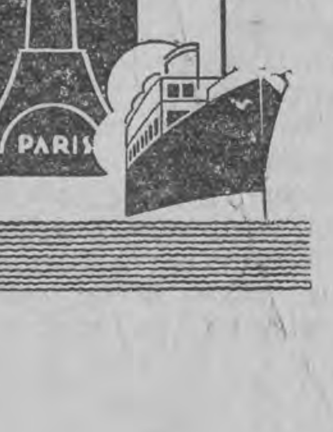

ים-אויספלוג מיט דער שיף
„Kościuszko"
נאך פראנקרייך, ענגלאנד און האלאנד
פון 15 ביז'ן 29 אויגוסט ד. י.
פרייזען פון 400 זל.
אינפארמ[illegible] ערטיילט ליניע-גדיניע-אמעריקא אין ווארש, מארשאלקאווסקא 116
„Orbis", Wagons-Lits-Cook, Worms & Co.
אהן אויסלענדישע פעסער און וויזעס.

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעסקא 15.

היינט, פרייטאג
דעם 29 ד. ח. 9 אווענר
מארגען, שבת
דעם 30 ד. ח. 4 בייטאג

אונאפרופליך נאר איניגע געזעגנונגס-פארשטעלונגען
אויפ'ן פערלאנג פון טעאטער-עולם פון דער באליבטער ארטיסטין, שטערן פון ניו-יארקער קונסט-טעאטער

בערטא גערסטען
„מירעלע אפרת"

קלאסישע דראמע
אין 4 אקטען
פון י. גארדין.

פרעמיערע! מארגען, שבת, ד. 30-טן ד.ח. 9 אווענד פרעמיערע!

„די פרוי, וועגען וועלכער מ'רעדט"...

טראגיקאמעדיע אין 3 אקטען פון י. ניקאדעמי. — מיט אנטייל פון ערשטקלאסיגען ארטיסטן-אנסאמבל: גערסטען בערטא, סעגאלאוויטש קלארא, בארסקא-פישער, שילער רבקה, ראזענבלום דבורה, בוזגאו חבל, בליאכער שבתי, לאנדוי שמואל, טעלניק נחום, סטרוגאטש יוסף, שריפטזעצער לייב.
אדמ. לייטונג: אסס. טעכנ. לייטער: ק. גוטמאן. סופליאר: מ. אייזענבערג. בילעטן אין קאסע פון 11—1 און 5—9. דאס טעאטער איז מעכאניש ווענטילירט און ס'איז זעהר קיהל.

א טייוואלאנישער פראז
איז פויער לייגט אונטער דעם צווייטען א טייוועל-מאשין

(2) עהערנעכטען האט דער פויער עמיל פליאם פון דארף פאזזשעניצע, לאסקער קרייז, בעמערקט, אז מיט זיין אויווען איז עפיס נישט אין ארדנונג: אז מ'הייצט איין, גייט נישט דער רויך ארויס פון קוימען, נאר ער קריכט ארויס צוריק מיט'ן טירעל אין שטוב אריין.

האט זיך שליאם אזוי לאנג געפארעט ביים קוימען, ביז ער האט געפונען איינעוועניג ליגען א בלעכענעם מילך-שאכטעל, וואס איז געווען אנגעפילט מיט עפיס א פערדעכטיגען זאמד...

דעם פויער איז די מעשה געווארען שטארק אויפפאלענד, האט ער נישט לאנג געטראכט און איז מיט'ן שאכטעל אוועק אין דער פאליציי.

דארט איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דער „זאמד" איז גארנישט קיין געוועהנליכער, נאר אז עס איז אזא געפעהרליכער געמיש פון פולווער, דינאמיט און סעליטרע אין דער אלגעמיינער וואג — פון 5 קילא.

ווען דאס שאכטעל וואלט עקספלאדירט, וואלט פונ'ם הויז מיט די מענשען איינעוועניג קיין שריד ופליט נישט געבליבען.

מען האט, פערשטייט זיך, גלייך פערפיהרט אנ'אויספארשונג און מען איז דערגאנגען, אז דאס שטיקעל ארבייט מיטן אריינלייגן די „טייוול מאשין" אין שליאמס קוימען, איז אפגעטון געווארען פון דעם פויער פונ'ם זעלבען דארף, סטעפאן קאוואלטשיק, וועלכער האט געטראגען א ביטערען האס אויף שליאמען צוליב א מאיאנטעק-סכסוך.

מ'האט קאוואלטשיק ארעסטירט, און ער האט זיך שוין מודה געווען, אז מיט'ן אריינלייגען דאס געפעהרליכע שאכטעל אינ'ם קוימען, איז ער טאקי אויסען געווען אומצובריינגען די גאנצע משפחה שליאמס.

אז דער האבער שטעכט...
קאן מען נישט וויסען, וואס דערפון וועט ארויסקומען

(2) אויף 11 ליסטאפאדא 69 וואוינען שוין זייט 14 יאהר 2 משפחות: פון לייבוש קאניעצפאל און פון אייזיק אדעלסבערג — צוזאמען 18 נפשות.

ביז לעצטענס האבען ז ייגעצאהלט פינקטליך דירה-געלד, אבער מחמת די לעצטע צייט זענען זיי ממש געווארען מחוסר-לחם'ניקעס, און נישט געקאנט רעגולירען צו דער צייט דאס דירה-געלד, האט דער באלעבאס פונ'ם הויז, א געוויסער הערש האבער וועלכער איז אגב „בעלאסטעט" מיט נאך א הויז אויף גדאנסקא 15, און מיט א ווילע אין קאלומנע) ארויסגעקריגען אויף זיי אנ'עקסמיסיע, און מיט דער הילף פונ'ם קאמארניק די ביידע משפחות ארויסגעווארפען אויף דער גאס.

אין דעמזעלבען טאג פונקט איז אויף לאדז אויסגעגאסען געווארען דער צארן פון א שטורעם-רעגען, און די עקסמיטירטע אביונים האבען דעריבער אריינגעטראגען זייערע ארויסגעשלייפטע „בעבעכעס" אין דעם שטיבעל אריין, וואס געפינט זיך אין דעמזעלבען הויף.

ווי זאגט מען עס אבער: „דער האבער שטעכט", איז דער ה' האבער אוועק מסר'ן אין דער פאליציי און אין דער סטאראסטווע, אז די ארימעלייט מאכען איהם אומגליקליך...

די מתפללים האבען אבער דערוויזען דער פאליציי, אז דעם חילול-השם דארף מען זוכען ערגיץ אנדערש און נישט ב יידי ארויסגעווארפענע אביונים, און דעריבער איז האבער געבליבען ביי דער מסירה...

איי, פרל. טענארעק, פרל. טענארעק
„פוילע פיש געגעסען און פון שטוב ארויסגעטריבען"

(2) די 22 יעהריגע פריילין קריסטינע טענארעק (קילינסקיעגאן 164) האט זיך מיט עטליכע טעג צוריק בעקאנט מיט עטליכע יונגעלייט, וועלכע האבען געמאכט אויף איהר אזא פיינעם איינדרוק, אז שוין עהערנעכטען איז זי אוועק מיט דריי'ען פון זיי אויף א שפאציר אונטער דער שטאט.

אויפ'ן פעלד, אונטער דער שטאט האט מען זיך צוזאמען אונטערגעלעהנט דאס הארץ מיט שנאפס און צובייסעכצער און אז דעם פריילין האט זיך געמאכט „קאטערינקעדיג" אין קאפ פונ'ם טרינקען, האבען זי די 3 יונגעלייט איינער נאכ'ן צווייטען, פערגוואלדיגט...

אז ס'איז צוגעפאלען דער אוונט האבען די „דושענטעלמענער" אראפגעבראכט א דראזשקע, און מיטגענומען דאס מיידעל, כדי אפצופיהרען זי אהיים.

יכה היה — אויף דער דראזשקע האט זיך דאס פריילין טענארעק אנגעהויבען אפיסעל אויסצוביכטערען און מאכען פארוואורפען די יונגעלייט, הלמאי זיי האבען זיך מיט איהר אזוי ווילד בעגאנגען...

די יונגעלייט האבען משמעות נישט געוואלט הערען פון איהר קיין פארוואורפען, און אפשר האבען זיי אויך מורא געקראגען פאר קאנסעקווענצען און האבען זיי מיט איהר נישט געמאכט קיין לאנגע מערכות, און א'יף ראג קילינסקיעגא און נאווראט די ארונטערגעשליידערט פון דער דראזשקע.

דאס אומגליקליכע מיידעל איז שטארק צושעדיגט געווארען, און פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אהיים.

אז מ'האט ... ב ייאהר, ווי די יונגעלייט הייסען, זאגט זי:

— דיאבעל וויע! הייננטיגע צייט קאן מען א סך וויסען...

„קרושע און ענדער" ארבייט שוין

(2) נעכטען האבען אנגעהויבען צו ארבייטען אלע אפטיילונגען פון „קרושע און ענדערס" פאבריק אין פאביאניץ.

כמעט אלע ארבייטער זענען צוגעטראטען צו דער ארבייט, מחוץ א מינימאלער צאהל, געגען וועלכע עס ווערט געפיהרט אנ'אויספארשונג אין שייכות מיט די אונרוהען בעת'ן אנהויב שטרייק.

„לעגיאנען-טאג" אין לאדז

זונטאג דעם 7 אויגוסט אינ'ם 18-טען יאהרטאג פונ'ם ארויסמארש פון דעם ערשטען פוילישען לעגיאן, וועלען אין לאדז פארקומען ספארט-פייערונגען ארגאניזירט דורכ'ן פערבאנד פון די פוילישע לעגיאניסטען אין לאדז, א. נ. „לעגיאנען-טאג".

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

היינט ביינאכט דיזשורירען: מ. קאצפער-קיעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקעוויטש (קאפערניקא 26), י. זונדעלעוויטש פיעטריקאווער 25), סאקאליצוויטש און שאט (פשעיאזד 19), מ ליפיעץ פיעטריקאווער 193), ריכטער און לאבאדא (11 ליסטאפאד 86].

אויך א פרנסה'ניו...

(2) כידוע פיהרט לעצטענס די געזעלשאפט „לאקאטאר" אנ'אקציע וועגען פערקלענערען דאס דירה-געלד. צו דעם צוועק ווערען אויך געזאמעלט אונטערשריפטען אויף א פעטיציע.

וואס זשע פאלט איין פערשידענע שווינדלער?

גייען זיי ארום איבער פערשידענע וואוינונגען, גיבען זיך אן, אלס חתימה-קלייבער, און „מעלקען" דערביי קליינגעלד „לטובת דער אקציע" און אויף פערשידענע „הוצאות'ן".

פאליציי אינטערעסירט זיך שוין מיט די לייט.

א פאליטישער פראצעס

(2) פאר אנטימלוכה'שע טעטיגקייט זענען נעכטען, דורכ'ן קרייז-געריכט, פערמשפט געווארען צו 6 חדשים טורמע: די 16-יאהריגע מאשא ראליניצקא (פון פיעטריקאווער 28) און די 16-יאהריגע דארע לעדערמאן (פון לוואווסקא 5).

דער'הרג'עטע פון דונערן
דער שטורעם-רעגען אין דעם פיעטריקאווער קרייז

(2) אין די דערפער פון פיעטריקאווער קרייז זענען לעצטענס אויסגעבראכען א סך גרעסערע שרפות פון דונערן.

פון דונערן זענען אויך דער'הרג'עט געווארען: איגנאצי מיקלאס פון דארף אלבראכטשיצע, ווערא-ניקא בעדנארסקא פון דארף קרופין און מאריאנא וואזשניאק פון דארף סיצעוו.

אין דארף בלאסקי איז אויך פערברענט געווארען די גאנצע דארפס-ווירטשאפט פון איינעם בערל זיגמונטאוויטש.

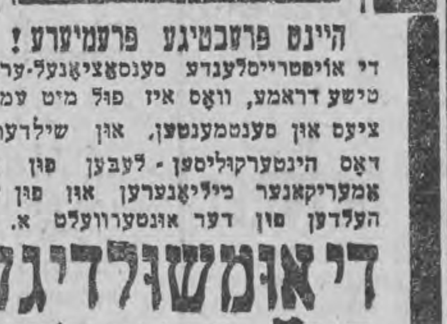

היינט פרעכטיגע פרעמיערע!
די אויפטרייסלענדע סענסאציאנעל-עראטישע דראמע, וואס איז פול מיט עמאציעס און סענטמענטען, און שילדערט דאס הינטערקוליסען-לעבען פון די אמעריקאנער מיליאנערען און פון די העלדען פון דער אונטערוועלט א. נ.

די אומשולדיגע בעל-עבירה'ניצע

אין די הויפט-ראלען:
JEAN GRAWFORD, Clark Gable, Neil Hamilton.

הנחה-בילעטן גילטיג אה' בעגרענצונגען. דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט און געקיהלט. — אנהויב 5.30 נאכמ., שבת און זונטאג— 2.30 בייטאג.

Tajemnica czystej zdrowej cery..? niezrównane

MYDŁO HERBA

צו דער יוגענד
וואס וויל פאהרען אויף סטודיעס נאך אויסלאנד

דאס אקאדעמישע אינפארמאציאנס-ביורא פאמארסקא 40 וו. 10 וואס עגזיסטירט אין לאדז, זייט איייניגע יאהר, איז מודיע דער יוגענד, וואס פאהרט אויף סטודיעס נאך אויסלאנד, אז זי האט זיך פערבינדען מיט דעם אקאדעמישען אינפארמאציאנס-ביורא אין ווארשא (וואס עגזיסט. פון 1924), און ערלעדיגט אויפן ארט אלע פארמאליטעטען און ענינים, וואס זענען פערבונדען מיטן ארויספאהר אויף סטודיעס נאך אויסלאנר.

דאס אקאדעמישע אינפארמאציאנס ביורא ערטיילט אומזיסט אינפארמאציעס, פערנעמט זיך מיט אלע ענינים פערבונדען מיטן איינשרייבען און אננעהמען אין אויסלענדישע הויכשולען, מאכט איבערזעצונגען אין אלע שפראכען, ערלעדיגט לעגאליזאציעס אין קאנסולאט, גיט ארויס אינטערנאציאנאלע אקאדעמישע לעגיטימאציעס (צ. י. ע). ערלעדיגט ביליגע און אומזיסטע וויזעס, און אויך אנדערע הנחות, וואס געניסען די אקאדעמיקער. דאס אקאדעמישע אינפארמאציאנס-ביורא ווירקט אויף א בעדייטענדען פערקלענערען פון די רייזע-קאסטען נאך אויסלאנד.

די אקאדעמישע יוגענד דארף זיך צו ווענדען, פארן אננעהמען וואסערט שריט אין צוזאמענהאנג מיטן ארויספאהר אויף סטודיעס נאך אויסלאנד, צום א. י. ב. כדי צו בעקומען גענויע אינפארמאציעס, אום צו פערמיידען זעהר אפט גרויסע שאדענס.

דאס אקאדעמישע אינפארמאציאנ'ס-ביורא פאמארסקא 40 איז טעטיג יעדען טאג (חוץ שבת) 9—4 אווענד.

אין קריג מיט די יאפאנטשיקעס
איז פון לאדז אוועק א 12-יאהריגער יונגעל

(2) סטאניסלאוו ... (פון בזשעסקא 29) איז נעכטען געקומען מיט א געוויין אין פאליצייי-קאמיסאריאט, באשר בכן איהר 12-יאהריגער שגצל, מיעטשיסלאוו. האט ארויסגענביעט איהרע אפגעשפארטע 1000 זלאטעס און איז ענטלאפען.

לויט ווי די אומגליקליכע מוטער האט זיך דערוואוסט ב יידי שכנים, האט דאס יונגעל לעצטענס געהאלטען אין איין טענה'ן מיט זיינע חברים, אז ער וועט אוועקפאהרען קיין כינע, כדי זיך צו בעטייליגען אין דער מלחמה מיט די יאפאנער

ווי דארף מען זיך פיהרען

כדי אויסצומיידען דעם שרעקליכען בויך־טיפוס?

אין שייכות מיט די טיפוס־פאלען אין אונזער שטאט, האט דער געזונדהייטס־אמט ביים מאגיסט־ראט א אויסגעגעבען אַן אויפרוף צו דער בעפעלקע־רונג מיט פאלגענדען אינהאלט.

„דער בויך־טיפוס הויפט זיך ווידער אן צו פע־שפרייטען אין אונזער שטאט.

ס׳איז אבער זעהר לייכט אפצוהיטען זיך פון דער דאזיגער שווערער, אפט לעבענס־געפעהרליכער קראנקהייט.

מ׳דארף נאר געדענקען, אז:

1) מ׳טאר נישט טרינקען קיין רויה וואסער;

2) מ׳טאר נישט טרינקען קיין נישט איבערגע־קאכטע מילך, ווייל סיי אין וואסער, סיי אין מילך זענען פארהאן טיפוס־מיקראבען, וועלכע פערשוווינ־דען, ווען מ׳קאכט זי איבער;

3) פרוכטען בעדארף מען אפצוואשען מיט איבערגעקאכט וואסער, אדער ארומשיילען;

4) אלערליי שפייז־פראדוקטען (געבעקס, פלייש א. אז. וו.) דארף מען אויסהיטען פון פליגען, ווייל זיי טראגען פונאנדער די מיקראבען;

5) מיט אלע מיטלען דארף מען פטור ווערען די פליגען;

6) פאר יעדען עסען דארף מען וואשען די הענד, ווייל אויך אויף די הענד קאנען זיך געפינען די מיקראבען;

7) מ׳דארף נישט אריינגיין אין וואוינונגען, אין וועלכע עס געפינען זיך טיפוס־קראנקע;

8) מען דארף זיך לאזען מאכען געגען־טיפוס־אימפונגען, וואס בעשטייט אין אראפשלינגען פיר פילען מיט דער געהעריגער אימפונג (אין משך פון 4 טאג, יעדען טאג, אויפ׳ן ניכטערען מאגען — א פיל). די דאזיגע פילען זענען אבסאלוט אומ־שעדליך, און זיי גיבען די זיכערקייט, אז א יאהר צייט וועט ער נישט קראנק ווערען אויף בויך־טיפוס;

די פילען קאן מען בעקומען אין אלע סאניטאר אויפזיכט־שטעלען צו 50 גראשען פאר 4 פילען.

די סאניטאר־שטעלען געפינען זיך:

1. שטעלע — לימאנאווסקיעגא 37;
2. שטעלע — פיראמאוויטשא 10;
3. שטעלע — זשראמסקיעגא 4;
4. שטעלע — קאפערניקא 19;
5. שטעלע — פשעיאזד 86;
6. שטעלע — סאסנאווע 1;
7. שטעלע — וואלטשאנסקא 251;
8. שטעלע — באזארנע 4.

ווען איהר וועט זיך צופאסען צו די דאזיגע אנווייזונגען — וועט איהר אפגעהיטען ווערען פון בויך־טיפוס"!

אבפאהר פון קה"י־דעלעגאט, ה׳ קאלאדני קיין ארץ־ישראל

דער דעלעגאט פון קרן־היסוד־דירעקטאריום ה׳ אשר קאלאדני פון תל־אביב, וועלכער האט געוויילט אין אונזער שטאט א פאר חדשים, אדורכ־פיהרענדיג דא און אין די ארומיגע שטעט דעם היי־יעהריגען קרן־היסוד־קאמפיין, פאהרט היינט אב צוריק קיין ארץ־ישראל.

נישט קוקענדיג אויף דעם הערשענדיגען קריזיס, איז אויך היי־יאהר די אקציע לטובת דעם קרן היסוד אדורך מיט דעם געוואונשענעם ערפאלג. דאס איז אין, דער ערשטער רייה צו פערדאנקען דער ענערגישער ארבייט פון ה׳ קאלאדני.

ה׳ קאלאדני האט שוין אין משך פון די לעצטע פאר יאהר די טראדיציע אנצופיהרען מיט די קה"י־אקציעס אין אונזער שטאט.

נערווען־קראנקע און געמיטס־קראנקע

שטעט דאס בעוואוסטע, מילדע און נאטירליכע בימער־וואסער

Franciszka Józefa

א רעגולירעפ..ען שטוהלגאנג, גוטע פערדייאונג און דער־הויבענע זעלבסט, צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקען.

לעצטע פרעמיערע פון מרים קאראלאווא אין פילהארמאניע

מארגען, שבת, קומט פאר אין פילהארמאניע די לעצטע פרעמיערע פון מרים קאראלאווא אין פילהארמאניע, ס׳ווערט אויפגעפיהרט א נייע נאך נישט געשפילטע פיעסע פון זאלאטארעווסקי „אהן א מאמע" מיט מרים קאראלאווא אין דער הויפט־ראל. צום שלוס ווערט געגעבען א גרויסע קאנ־צערט־אפטיילונג.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 29 יולי

11,58 צייט־סיגנאל, 12,10 טעגליכער פרעסע־איבערזיכט, 12,40 מעטעאראלאגישער קאמוני־קאט, 12,45 גראמאפאן־פליטען, 3,35 גראמא־פאן־פליטען. 4,35 קאמוניקאט פאר פישער און שיפער, 4,40 רעפעראט, 5,00 לייכטע מוזיק, 6,00 פארלעזונג, 6,20 לייכטע און טאנץ־מוזיק. 7,15 פערשידענעס, 7,35 ראדיא־פרעסע, 7 45 קאמיניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערן, 8,00 סימפאנישער קאנצערט, 9,50 פרעסע־בעריכט, 9,55 קאמוני־קאט פאר לופטפליה־קאמוניקאציע. 10,00 טאנץ־מוזיק. 10,40 ספארט־ידיעות. 10,50 טאנץ־מוזיק.

אויסלאנד

3,00 בריסעל — סימפאנישער קאנצערט. 7,55 הילווערסום — סימפאנישער קאנצערט, 8,00 פראנ־קפורט (שטוטגארט) — סימפאנישער קאנצערט, 9,00 מינכען — אודיציע, 9,20 קרולעוויעץ — באך־אווענד, 9,45 דאווענטרי — סימפאנישער קאנצערט. 10,00 וויען — מאצארט־אווענ".

שבת דעם 30־טען יולי

11,58 צייט־סיגנאל, 12,10 טעגליכער פרעסע־איבערזיכט, 12,40 מעטעאראלאגישער קאמוני־קאט, 12,45 גראמאפאן־פליטען, 3,40 טראנסמיסיע פון ווילנע פאר קינדער, 4,05 גראמאפאן־פליטען, 4,35 קאמוניקאט פאר פישער און שיפער, 4,40 רעפעראט, 5 נאכמיטאג־קאנצערט, 6 רעפעראט, 6,20 „אויפן קעניגליכען שלאס אין ווארשא" (רע־פארטאזש), 6,45 טאנץ מוזיק, 7,15 פערשידענעס, 7,35 ראדיא־פרעסע, 7,45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, רעפערטואר פון די טע־אטערן, 8,00 לייכטע מוזיק, 9,50 פרעסע־בעריכט, 9,55 קאמוניקאט פאר לופטפליה־קאמוניקאציע, 10,05 שאפען־קאנצערט, 10,40 ספארט־ידיעות, 10,50 קאנצערט פון גראמאפאן־פליטען.

אויסלאנד

7,30 ריגא — סימפאנישער קאנצערט, 8,00 קרולעוויעץ — אפערע טר. פון צאפאס, 8,35 שטראסבורג — אפערע, 8,45 רוים — „אברהם און יצחק" ביבלישע אוריציע.

לעצטע געזעגענונגס־פארשטע־לונגען פון בערטא גערסטען

היינט, פרייטאג, און מארגען שבת 4 ביי טאג לעצטע 2 מאל „מירעלע אפרת" מיט בערטא גער־סטען אין דער קרוי־זאל.

שבת 9 אווענד לעצטע פרעמיערע „די פרוי־וועגען וועלכער מ׳רעדט".

פערבלאנדזשעטע קינד

ביי הרב לייבוש ראזענבערג, פאמארסקא 4 געפינט זיך א פערבלאנדזשעט קינד פון 4 ביז 5 יאהר.

מעלדונגען

יוד. סאצ. ארב. פארטיי „פועלי־ציון"

(פער. מיט צ. ס.) פיעטרקאווער 38

שבת, ד. 30־טען, פינקטליך 8.30 אווענט, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, פיעטרקאווער 83 א קאלעקטיווער רעפעראט א. ד. ט. „די געשעה־נישען אין מערב־אייראפא און דער פראלעטאריאט". עס וועלען ארויסטרעטען די ח"ח ל. לעווין, ה. קרוי און פ. לעווין.

דעם 5־טן, 6־טן און 7־טן אויגוסט קומט פאר א קאלעקטיווער אויספלוג אויף דער זומער־קאלאניע פון „פרייהייט". ס׳זענען פערבליבען געציילטע ערטער. פערשרייבען זיך טעגליך אין סעקרעטאריאט פיעטרקאווער 83, פון 7—10 אווענד ביז דינסטאג, ד. 2 אויגוסט.

4570

איינשרייבונגען אויף די פראפעסיא־נעלע פאך־קורסען פון „ארט"

וואלטשאנסקא 27, טעל. 111.23

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף פאלגענדע קורסען און ווארשטאטען:

1. מעכאנישע רונד־טריקאטאזש־ארבייט
2. מעכאנישע רונדזאקען ארבייט
3. מעכאנישע וועבעריי, עינגליש און קארט
4. מעכאנישע קעטלען פון שטרימף און שקארפעטען.
5. מעכאניש שפולען און טרייבען
6. סוויטער־שטריקעריי פון פארצייכנער
7. הענטשקע־ארבייט אויף שליטען־מאשינען
8. ראדיא־טעכניק (טעאריע און בוי פון אפאראט)
9. גארסעטען ארבייט מיט מאדעלירען און צושניידען
10. פרויען־שניידעריי מיט צושניידען
11. מאשין־האפט מיט פערצייכנען
12. האנט שטיקעריי אלע טעכניקן.
13. וועשנייעריי מיט צושניידען
14. הוט־פוצעריי
15. אנדולאציע און האר־פארבען
16. מאניקיור.
17. צושניידער־קורסן פאר הערן און דאמען שניידער.

4541

שײַטרען

מיט פאריזער שרינדען

ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעארבייט

צו ביליגע פרייזען

-- און אנדולאציע --

ביי קערש. סקוועראווא 15

לינקע אפיצינע. 1־טער שטאק.

וויכטיג בייעס

— פאר —

סוויטער־ און טריקאטאזש־פאבריקאנטען!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע

רייז־פערשלוסן

זענען נאר צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכען פערטרעטער

הורט־גאלאנטעריע־געשעפט

ה. אפפעלבוים

לאדז, פולנאצנא 2

טעלעפאן 142.92

בעמערקונג: פון 1־טען יולי זענען די פרייזען בעדייטענד רעדוצירט.

„REOR" מיט אכטונג

sp. z ogr. odp.

ווענדעט אן ראדיקאלע מעטאדן ביים פערשטארקען אייערע נערוועז

צי האט איהר ווען בעמערקט ביי זיך איינע פון די פאלגענדע ערשיינונגען פון דערנעהנטערן זיך פון א נערווען־אבשוואכונג?

לאכט צום אויפרעגען, אומעטיגקייט, ציטערן, אנגרוזה, הארץ־קלאפונג, קאפ־שווינדעלניש, טורא־נעהיל, שלאפלאזיגקייט, אונרוהיגער שלאף, אטראפירונג פון די געפיהלען אויף געוויסע טיילען פון קערפער, איבערשרעקוני, שטארקע אויפרעגונג פון טומעל, גערויכען. דראנג צו נארקאטישע מיטלען, טאבאק, שארפע געטראנקען: טיי, קאווע, ציטערן פון די אויגען־דעכלער, שווינדעלניש פאר די אויגען, בלוט־צופלוס, דריקעניש, קאפריזע שטימונגען, אבשוואכונג פון זכרון אדער רעחען. ענדליך סעקסועלע אבנייגונגען, אדער פערשווינדען פון סעקסועלען דראנג.

אויב פון די אויסגערעכענטע ערשיינונגען בעווייזט זיך שארף איינע, אדער עס בעווייזען זיך גלייכצייטיג עטליכע איז א סימן, אז די נערווען זענען אבגעשוואכט און פאדערן א פערשטארקונג פערנאכלעסיגט עס נישט, ווייל אין גע־ענפאל קענען זיך בעווייזען ערנסטע שטערונגען פון די פסיכישע פונקציעס ווי למשל: נישט רעדען צו דער זאך, אונפעראנטווארטליכקייט, גיבע אבשוואכונג פון ארגאניזם און צום סוף א גיכער טויט. אונגאבהענגיג פון דעם אופן פון דער נערווען טעט עמפפעהל איך שרייבען צו מיר. איך בין גרייט

אומזיסט און פראנקא

צוצושיקען די פשוט׳ע מעטאדע, וועלכע וועט ברענגען יעדען א פרעהלי־כען סורפריז. איהר האט שוין געוויס אויסגעגעבען א סך געלד אויף פער־שידענע מיטלען, וועלכע האבען אייך אין בעסטען פאל געבראכט נור א מאמענטאלע פערלייכטערונג. איך פערזיכער אייך, אז איך קען די געהעריגע מעטאדע געגענצוווירקען די אבשוואכונג פון אונזערע נערווען. די דאזיגע מעטאדע פערבעסערט גלייכצייטיג דעם הומאר, גיט לעבענס־לוסט, ענערגיע און כחות צו ארבייטען. פיל מענשען האבען מיר מיטגעטיילט אז זיי פיהלען זיך ווי ניי־געבוירענע.

דאס בעשטעטיגען אויך די צייגנישען פון דאקטוירים. די אויס־גאבען מאכען אויס נור דעם פרייז פון׳ם פאסט־קארטעל.

איך שיק ארויס דאס

בעלעהרענדע ביכעל אינגאנצען בחינם.

אויב איהר קאנט נישט שרייבען פאלר, מא געהאלט דעם דאזיגען אנאנס.

ERNST PASTERNAK, Berlin S. O.

Michelkirchplatz 13, Oddz. 136.

4525

קליינע אנאנסען

אין „נייעם פאלקסבלאט"

זענען א גוט און ביליג מיטעל

צו שטעלן זיך אין פערבינדונג מיט די פעראינטערעסירטע!

ווער עס וויל: 1) געפינען א לאקאטאר אדער א סובלאקאטאר

2) געפינען א וואוינונג אדער אַן׳ענצעל צימער

3) געפינען אַן׳ארבייטער, אַן׳אנגעשטעלטען

4) פערקויפן א הויז אדער א געגענשטאנד

5) קויפען עפעס געלעגענהייטליך

6) בעקומען א פאסטען —

זאל אויפגעבען א קליינע אנאנס אין „נ׳ פאלקסבלאט"

כ׳וויל קויפען אַן׳אויבערלאק

ווי אויך א לעכער־מאשין

אדרעס אפצוגעבען אין רעדאקציע פון פאלקסבלאט פאר „אויבערלאק".

Dr. med.

Z. Datyner

אוראלאג

ספעצ. ארצט פאר בלאזן נירען און אורין־קראנקה.

פיראמאוויטשא 2.

טעל. 148-95.

נעמט אן פון 6—8 נאכמ.

לעכער

אויף דער מאשין ווערען אויסגענייט

שרודמיעסקא 8.

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל

שפאצירוואגענס
אייזען - ניקעל-
בעטען
מאטראצען
.Patent" ספרענזשינאווע"
וויזשימאטשקעס אמעריקאנער
צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL", Łódź
Piotrkowska 73 (אין הויף)

ווערקשטעל
פון
שירמס
און שפאציר-
שטעקענס

ס. פייגענבוים,
לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע
דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס
צו קאנקורענץ-פרייזען.
נעמט אן אלערליי רעפאראטורן פון שירמס און שטעקנס

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA
„FERRUM"
Właść. E. BAUER i A. WEIDEMANN
Łódź, ul. Kilińskiego 121, tel. 218-20
פיהרט אויס שנעל, פינקטליך און צו בעדייטענד ערמעסיגטע פרייזען
זעמטליכע אפגוססען פון גרויסע אייזען לויט אייגענע
אדער צוגעשיקטע מאדעלען און צייכנונגען
זעמטליכע מעכאנישע בעארבייטונג פון מעטאלען

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH

„KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE
BÓLE GŁOWY
FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA
ŻĄDAJCIE „KOWALSKINY" ZE ZNAKIEM FABRYCZNYM – SERCE W PIERŚCIENIU
A·K· ZNAK FABR.

WYNALAZEK.
powidła ziołowe
przeciw astmie, gruźlicy i suchotom

wynalezione przezemnie St. Śliwańskiego w 1902 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereg listów dziękczynnych, przeszło 3 tysięcy, które w każdej chwili można przejrzeć.

Wytwórnia „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
mieści się **w Łodzi,**
przy ul. **Brzezińskiej 33**
Stanisław ŚLIWAŃSKI

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, וויל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א האלב ער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע היילבאנדאזשען אויסגעצייכנעט גוט דורך גרויסע פראקטיקאנטן מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דעמאלטן פראפעסאר

דאקטאר בראכירערגישע באוויזונגען זיכער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, ליידונגען מיט הייל-נארסעטען און פלאטשען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע גוטגע פיס און הענד, גוטגע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע ארען. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע-דינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנאש, פראפ. ד"ר י. מאריש-לער, פראפ. ד"ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מ'ור נעהמען אויך אן פערזענליכע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דעם ה' ד"ר. י. ראפאפארט, דעם ספעציאליסט פון דער הייל-ארטאפעדיע, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, דאנק איך הערצליך פאר'ן אפראכטיגען מיין קינד פון א שווערער פערקריפלונג (פאראליוש פון די פיס) דורכ'ן פערלעגען א ספעציעלען הייל-ארטאפעדישען גארסעט לויט זיין מעטאדע. דאס קינד איז איצט געזונד געזונט און גלייך.
(–) **Szklarowie.**

עלטערן!

בעפאר איהר פערשרייבט אייער קינד אין חדר צום נייעם שול-יאהר 1932–33 בעזוכט דאס
חדר „תורה ודת"
עם גן-ילדים
פל. וואלנאשטשי (נייע שטאט) **6**

בעקענט אייך מיט זיין סדר הלמוד און אופן פון ערציהונג, וועט איהר זעהן, דאס „תורה ודת" איז דאס איינציגע מוסטערהאפטע ערציהונגס-אנשטאלט פאר אייער קינד סיי אין למודי קודש, סיי אין למודי חול.

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען פון נייע תלמידים פון 10–1 טעגליך. קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימגעפירט דורך א ספעציעלן מענש.

אמביליגסטע און רעעלסטע קויפט מען

מעטאל-בעטען, מאטראצן אלערלייע
קינדער-וועגעלעך

קאנקורענץ 1896 פון

אין א גרויסען אויסוואהל וויזשימאטשקעס, אייזן-קאסטענס, פעלד-בעטען-פאטענט Perfect
א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
פאבריקס-לאגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.
בעמערקונג: ס'ווערען אויסגעבארגט בעטען אויף זומערוואוינונגען.

בוכפיהרונג

פיהרט אויס, פיהרט און ערלעדיגט אלערליי ביכהאלטעריש-ארבייטען בעגען נישט קיין גרויסען אבצאהל
ביורא „Poljus"
אבטיילונג פון בוכהאלטעריש-עצות
לאדז, פיעטריקאווער 82, טעל. 184-39

שילדען אלער ארט
שייז, שנעל און שפאט-ביליג
שאפט און פיהרט אויס
שילדענמאלעריי „ליטערא"
שוו. יאקובא 5.
4551

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choróby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Naświetlania promieniami Roentgena-
Przyjmuje od 8^{30} do $9^{1/2}$ rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedziele i święta od 9 do 11^{30} rano.

Samochody
i motocykle używane.
Kupno, sprzedaż, komis zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פרויה און 4—8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

אהיל-אנשטאלט
פאר אוירען, נאז, האלז
און אטעם-קראנקהייטען
פון **Dr. Z. RAKOWSKI**
אין כעלמי (הינטער לאדז)
נעהמט אן אנמעלדונגען אויף צו זיין און אפעראציע, הילף. – פיזיקאלישע היילונג, הייל-בעדער, זון-לופט בעדער, הייל- און אטעם-גימנאסטיק.
צו ערפאהרען אויפ'ן ארט אדער 11 ליסטאפאד 6 טעל. 127-81
1868

---

2 שטיבעז מיט אקוך

מיט אלע בעקוועמליכקייטען, ניי רעמאנטירט.
ביליג פון זאפארט
איבערצוגעבען.
צו ערפאהרען קילינסקיעגא 89, וו. 10. 1644

יעדער איינציגער
האט זיך אי-בערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

MORTIN
PRIMA // W BLASZANYM ROZPYLACZU
NISZCZY DOSZCZĘTNIE KARALUCHY PLUSKWY MUCHY, MOLE PCHŁY I T. P.

ביליגער ווי איבעראל

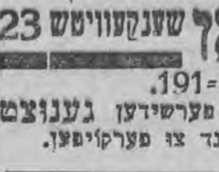

אויפ'ן זומער-סעזאן פעלד-בעטלעך פון אייגענער אויסאר-ביימונג. לעזשאקעס, האמאקעס. קינדער-בענקעלעך, אייזערנע צו-לייג-בעטלעך, מאט-אצען ספארט-וועגעלעך צו פאבר ק - פרייזען
עמפפעהלט
KRAJOWA CENTRALA ŁOZEK
66 Piotrkowska 66
פאדערט איבעראל די בעוואוסטע פעלד-בעטען מיט דער פירמע „CENTRA"
בעמ.: כ'בארג אויס בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען

SANATORJUM
„PALACE"
פאר דערוואקסענע און קינדער
אין כעלמי (הינטער לאדז)
נעמט אן אלערארט קראנקע און רעקאנוואלעסצענטן.
אויפזיכט פון דאקטוירים-ספעציאליסטן.
הייל-בעדער. טעראסען צו זון-לופט-בעדער. הערלענדעס פאר לעזשאקעס. הייל- און אטעם-גימנאסטיק. טעניס-שפיל און אנדערע פערגניגונגען. — לויפענד וואסער אין די צימערן, שעהנע געגענד אין סאסנאווע וואלד.
אידעאלע אברוה-בעדינגונגען.
Dyrektor
Dr. RAKOWSKI. 3057

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!
מצבות פון 30 זל. אן
ביז צו די טייערסטע גראניט-דענקמאלען
פיהר איך אויס ביליג און סאליד. אויף וואונש בעזוך איך די ג' קונדשאפט אויך אויף דער פראווינץ קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג פירמע „GRANIT"
לאדז, פאמארסקא 39. 3818

ר-עטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
17 זגיערזשער 17,
טעלעפאן 116-33
ס'נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטע ד"ר גאלדשטיין-פאלאק, ד"ר יוסטמאן, ד"ר מ. קאנטאר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראקאווסקי, ד"ר ראזענצווייג, ד"ר רוזשאנער, ד"ר ווינבערג, ד"ר סטופעל. צאהן-ארצט גראדזיענטשיק-קאראשיאווא ווי אויך וויזיטען אין שטאט.
רענטגען-בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע און ערטטליכע אנאליזען.

Dr. med. **REICHER**
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אוונט
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

Dr. med. **ARTUR KÜHNEL**
choroby kobiece i akuszerja
powrócił
Radwańska 25, tel. 178-02, od 5–7 w.

DOCENT Dr. med.
ADOLF FALKOWSKI
Dyrektor „Kochanówka"
Choroby nerwowe i psychiczne
przyjmuje **ul. Piotrkowska 64, m. 4**
w poniedziałki, środy i piątki od godz. 4 do 6-ej. Tel. 102-62.

אלע דארפען וויסען
אז די פירמע
פערדער זגערזשער 7
לוטאמירסקא 2 און זגערזשער 20
איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמביליגסטען צו קויפען
דאמען- און מענער-היטען
פון די נייעסטע פאסאנען און מאדערנסטע קאלירען, און גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף געגצליך ניי און אלעס צו ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג.
געדענקט די אדרעסען!

„SANATO"
כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו
כירורגישע אבטיילונג ד"ר מעד. מ. קאנטאר.

קלאַנג־קינא
Grand-Kino
אנהייב פון די סעאַנסן 4.30 נאָכמיטאָג

היינט און פאָלגנדע טעג!
LEW AYRES
„רוח פון דער יוגענד"
מיט דעם שענסטן ארטיסטן־פּאָר LEW AYRES i ANITA LOUISE
דער אבגאָט פון פרויען פון דער גאַנצער וועלט
אין דער נייער וואונדערשעהנער דראַמע א. נ.:
אויסער'ן פראָגראַם: „קאַהן האַם חתונה"

CORSO
דער זאַל איז מעבאַניש ווענטילירט.
היינט און פאָלג. טעג!
דאָפּעלטער רעוועראַציאָנס־פראָגראַם! 1) דאַס
גרעסטע מייסטערווערק
געהיימניש פון דער טראַמוואַי־סטאַציע
Jadwiga Smosarska, Kaz. Junosza Stępowski, Józef Węgrzyn :אין די הויפּט־ראָלן
2) אויף די שפּורען פון פערברעכער
סענסאַצ. דראַמע אין 10 אַקטן מיט TOM TYLLER
אין דער הויפּטראָל און דער 8־יעהריגער Frank Darro
אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום־טוב 13־ אַ זייגער.
פערקלענערטע פרייזן פון די פּלעצער.

קלאַנג־קינא־טעאַטער
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב טעגליך 4 נאָכמ. שבת 2 נאָכמ. זונטאָג 12
אויפ'ן ערשטן סעאַנס אַלע פּלעצער צו 50 גר.
איינציגער זומער־קלאַנג־קינא־טעאַטער אין גאָרטען
די קאָווערניע אין גאַרטען
איז טעטיג אַ גאַנצן טאָג
היינט און פאָלגנדע טעג גרויסע פּרעמיערע!
„דער אונבעקאַנטער זינגער"
עמאָציאָנירנדער קלאַנג־פילם, רעזשי פון בעקאַנטן רעזשיסער Turzański. אין דער הויפּטראָלע: דער בעקאַנטער טענאָר Lucjan Muratore
די לוקסוס טעאַטער־געביידע איז געשיצט אויף אַ פאָל פון אַ אונגינסטיגע וועטער און קעלט און איז איינגעאָרדנעט אויף פּאַרשטעלונגען ביי טאָג־ליכט אין גאַרטען

קלאַנג־קינא־טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגא 74/76
(רוג קאָפּערניקאַ)
צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 5, 6, 8, 9, 1
אנהויב טעגליך 4 נאָכמיטאָג, זונטאָג און יום־טוב 2 אַ זייגער בייטאָג.
היינט און פאָלג. טעג! מיטרייסנדע דראַמע פון אַ פרוי וואָס איז בעוואָרן געוואָרן מיט שמוץ פון דער אונטערוועלט
„די כלה פון דער לאַטעריע"
אין דער הויפּטראָלע: JEANETTE MAC DONALD
אויסער'ן פּראָגראַם: פילם־אַקטואַליטעטען.
הנחה־קופּאָנען צו 75 גראָשען זענען גילטיג אויף אַלע פּלעצער אַלע טאָג, אַ חוץ שבת, זונטאָג און יום־טוב

השבת אבדה. ס'איז פערלוירען געוואָרן אַ פּאָרטפעל און אַ בלאַנקאָ־וועקסעל אויף 1000 זל. אויסשטעלער מ. בראַנדשטעטער, לאָדז, און אַ וועקסעל אויף 50 זל. צאָלבאַר 32–15/9, אויסשט. מישליבורסקי, לאָדז, ווי אויך אַ לאָמבאַרד־קוויט, אַ ווירעק אויף 90 זל. אויפ'ן נאָמען שיע הילער, לאָדז, אויך פערשידענע דאָקומענטען. די וועקסלען ווערען ערקלערט פאַר אונגילטיג. אַבצוגעבענען געגען בעלוינונג צו משה שפּיעוואַק, ציגעל־גאַס 18

רעווי־טעאַטער
„GONG"
„SCALA" אין גאַרטען
17 שרודמיעסקאַ 17

PROSTO z MOSTU
•• היינט ••
און פאָלגנדע טעג!
K. Masłowa, N. Tomska, E. Reden, Wł. Sadowski מיט 18 בילדער, 2 אַקטן, רעוויו אין
און דער אויסגעצייכנטער יודיש־פּאָלישער ארטיסט און זינגער הענריק וורובעל־וורובלעווסקי
אנהויב טעגליך 8 און 10 אָוונט. שבת און זונטאָג 6, 8, 10 אָוו.

אַ פאַבריקס־זאַל
גרויס 32 X 12 מיט עלעקטרישער איינריכטונג אויף זאַכאָדניאַ 16, 2. שט. זאָפאָרט אַבצוגעבען. צו ערפאַהרען: THEMELIS Piotrkowska 41.

„ליטעצ"

פאַר
גראַפישע אַנשטאַלטען
דרוקעריי'ען און פערלאַגען
עמפּפעהלט
די איינציגע אידישע צינקאָגראַפיע
אין לאָדז
„גצלוקס"
104
טעל.: 241-24

SPLENDID
היינט פּרעמיערע
דער רוח פון דער ערד
גרויסע דראַמע, וואָס לעזט דעם פּראָבלעם פון קאַמף פון די מאַסען געגען מאָנאָפּאָלען.
אנהויב 6 נאָכמיטאָג. פרייזען פון די פּלעצער אויפ'ן ערשטן סעאַנס 80 גר. 1 זל און 1.35, אויף די איבעריגע סעאַנסן 1 זל. 1.35 און 1.60 זל.

Dr. Z. Rakowski
ספּעציאַליסט פאַר אוירען־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען
11־טעז ליסטאָפּאַד 9
(קאָנסטאַנטינער). טעלעפאָן 127-81
שפּרעכשטונדען פון 10–12 און 5–7, נעמט אויך אָן לעכטעלעכע ווערקטאָג 17 פון 10–12.

Dr. med. J. ŁUBICZ
כירורג־ארטאָפּעד
פּאָלודניאָווא 9, טעל. 183-17
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקריפּלונגען פון די פיס און גלידער
[illegible]
נעהמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג.

Dr. med. H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
צוריקגעקערט
זגערשער 15, טעל. 113-47
נעמט אָן פון 4 ביז 7 אָוונט. 4607

Dr. med. W. Eychner
אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאַנאַ 4
(נעבן קינא „שארי") טעל. 134-72
נעהמט אָן פון 1/2 2 – 4 און פון 7 – 8 אָוונט

Dr. Wajnberg
ציגעל־גאַס 11, טעל. 126.02
ספּעציאַליסט פון האַרץ־ און לונגען־קראַנקהייטען
צוריקגעקערט.
נעמט אָן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אָוונט.

Dr. med. Haltrecht
ספּעציאַל־ארצט פאַר הויט־ און געשלעכטס־קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 9–5 אָוו., זונטאָג פון 10–1 בייטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע – לעטשעניצע־פרייזן.

Dr. med. Ziomkowski
הויט־, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקהייטען
6-go Sierpnia 2
נ. חמש אַן פון 8 ביז 8.30 פריה, פון 2–4 נאָכמ. זונטאָג פון 10–1 בייטאָג 7.30 ביז 9 אָוונט. זונטאָג און יום־טוב פון 10–1 בייטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשעניצע־פרייזן.

קליינע אַנאָנסען

פרייז פון אַן אַנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

Polskiego języka, korespondencji i rachunkowości szybko wyucza rutynowany nauczyciel. Starszych i zapóźnionych specjalną skróconą metodą. Wólczańska 29, m. 1, front, parter. 4567

ניי־מאַשינען, פּרימוסען, פּאַטעפאָנען, פּאַראַסאָלען, שלעסער ווערען רעפּערירט צו ביליגע פּרייזען. זילבערשטיין, זאַווישאַ 12, אויף פּערלאַנג צו הויזע. 4565

קויף און פערקויף

אַ פּע־דע־מאַשין 130 צענטימעטער אין בעסטען צושטאַנד פּרייזווירדיג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען אין אדמינ. מעקלערס געווינשן 1542

איך וויל קויפען רונד־טריקאָטאַזש־מאַשינען גענוצטע אין בעסטען צושטאַנד 26, 24 און 22 פיין. אָפערטען אונטער „טריקאָטאַזש־מאַשינען". 4545

א סוויטער־מאַשין נ' 10 80 cm. פאַסט ניי צו פערקויפען. שרודמיעסקאַ 23, פראָנט 2 שטאָק וואוינונג 5. 4566

א געוועלב צו פערמיטען פון זאָפאָרט אויף גלובנאַ 54. צו ערפאַהרען ביי העניכאָוויטש, גלובנאַ 56.

אַ געוועלב מיט אַ שעהן־שויפענסטער. ביליג דירה־געלד אונטער־איינגאַנג פון זאָפאָרט איבערצוגעבען זאַוואַדזקאַ 5 ביים זייגערמאַכער. 4546

זאָפאָרט צו פערמיטען 2 צימער און קיך מיט זאַמטליכע בעקוועמליכקייטען, 1־טער שטאָק מיט באַלקאָן, זאַוואַדזקאַ 23, וו. 31. 4547

פערשידענעס

Maszyny używane oberlock, dziurkowe i inne. Sprzedaję, kupuję, reperuję, i wyrabiam aparaty i części maszynowe Gdańska 77 A, m. 12, Mechanik. 4547

איך וויל געבען פרנסה, וועלכע זענען נאָר פעהיג צו שדכנות. אַזוי ווי ביי אונז אין דער מאָדערנער שדכנות־ביוראָ האָט זיך געמאַכט אין פערלויף פון צוויי וואָכען אַ גרויסע רעגיסטראַציע פון הונדערטער שדוכים, ווענדעט איך גוטע מיטאַרבייטער צו קענען מיטאַרבייטען. די ביוראָ איז פּאָלודניאָווא 94 אין הויף. ערשטער איינגאַנג 3 שטאָק, וו. 9, ביי זוויעזשינסקי. 4538

לאָקאַלען

אויך זוך אַ פּלאַץ צו דינגען אין צענטרום־שטאָט, צו וויסען צו טון שרודמיעסקאַ 59, ביי שמעון אָפּמאַן. 4493

איינציגע אָנשטענדיגע יונגעלייט קענען בעקומען לאָזשי ביי אַן אינטעליגענטער פאַמיליע געגען ביליגען מאָנאַטליכען אָפּצאָהל. צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקאַ 14, פראָנט, 2. שט. וו. 5–4.

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 1 אָדער פאַר 2 יונגעלייט מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג, וואוינונג 72 פּאָלודניאָווע 20 4528

איבערצוגעבען אַ זוניגע גרויסע שטוב ערשטער שטאָק ביליג דירה־געלד. נאָהענט פון גרינעם מארק. צו ערפאַהרען ביי פערצאָוויטש זשעלאַזנאַ 34. 4564

איך זוך אַ צימער צו ארבייטען אויף מאָנאַטליכען אָפּצאָהל אין דער געגענד נאָוואָמיעסקאַ. צו ווענדען זיך זאַכאָדניאַ 11, רייזמאַן, פון 9–12 בייטאָג. 4550

פרייע פּאָסטענס

עס ווערט געזוכט פון זאָפאָרט אַ פּאָמאָצניק־ריכטעווער, וויינפעלד, זשעראָמסקעגאָ 34. 4549

ס'ווערט געזוכט א לעכער־נייהער און אַ וויקאָנטשאַרקע צו טריקאָ, ווי אויך אַ לערן־יונגעל. זיך ווענדען קאַמיענאַ 20, וו. 13. 4526

ס'איז נויטיג אַנ'אָבערלאָק־נייהערין צו סוויטערס, ביי אַפּעלבוים, אַלטשטאָט 5. 4529

אַכטונג! ס'ווערט געברויכט אַ קוואַליפיצירטע קעטלערין צו טריקאָ אויף זינגערס מאַשינען. שולזינגער פּאָלודני וואַ 5. 4569

אַ קוואַליפיצירטער שטריקער ווערט געזוכט קילינסקעגאָ 15, פראָנט, 3־טער שטאָק. 4544

אַ קוואַליפיצירטער אָבערלאָק־נייהער ווערט געזוכט, זאַקאָנטנאַ 28, רייטער. 4548

עס ווערט געזוכט קוואַליפיצירטע טריקאָ־נייהערינס, בענעדיקטאַ 19, אין דער וועשפּראַצאָווניע. 4539

אַנאָנסען־פרייזן: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 " " " " 60— " " " 4 "
נאָכ'ן טעקסט—12 " " " " 18— " " " 8 "
[illegible] שפּאַלטע 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ װאָרט

אַבאָנעמענט־פרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צוטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6 זל. אַ חודש אין אויסלאַנד — 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און בייטאָג.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Bronstowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. [illegible]
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.